

TRIBUNA

LJUBLJANA, 28. DECEMBRA 1973

SREČNO NOVO LETO

KONCEPT „TRIBUNE“

I

„Tribuna“ je študentski list, kar pomeni, da utemeljuje svoj obstoj v enem od najsenzibilnejših delov javnega mnjenja, kar ob njeni siceršnji vključenosti v naš konkretni socialni kontekst določa njeno specifiko. Nedvomno je ena od osnovnih specifik Tribune ta, da ji ni mogoče napisati „za vse čase“ veljavnega koncepta, kajti le ta se mora menjavati glede na dinamiko univerzitetnega življenja, ki v nacionalni kulturi igra vlogo enega pomembnejših vzpodbujevalcev kompleksne družbene dinamike. Tako je umljivo, da je z vsakim novim letnikom Tribuna postavljena pred dokaj odgovorno nalogo, da ob upoštevanju svojih minulih izkušenj, ob malodane vsakoletni menjavi generacij, izpelje osnovne premise svojih aktualnih teženj. Zavest takšne Tribuni lastne dinamičnosti seveda ni bila odkrita šele v tem trenutku, vendar pa je treba ugotoviti, da je s časom in mnogimi „subjektivnimi“ momenti pogojena zavest te zavesti peljala v (z današnjega aspekta videne) najrazličnejše enostranosti. Temu se tudi Tribuna v štud. letu 1973/74 po vsej verjetnosti ne bo mogla izogniti. Toda naša naloga je tako iz Tribune tradicije kot iz družbene realnosti (v ožjem in širšem pomenu, ki ga ima za nas ta pojem) napraviti sintezo tistih najosnovnejših izhodišč, ki bodo ob pričakovani in ne povsem opredeljeni letošnji enostranosti lista tvorila solidno osnovo vključenosti tudi tega letnika v celoto Tribune tradicije na ta način, da bodo dani novi elementi tudi za njen nadaljnji razvoj. Omenjeni pojem celote pa ima še eno razsežnost, namreč vključenost Tribune v aktualni trenutek, v katerem Tribuna predstavlja enega izmed medijev s svojim specifičnim mestom v oblikovanju javnega mnjenja.

Tribuna se je v času svojega obstoja večinoma trudila biti angažiran list, vendar pa ta njena angažiranost ni bila vedno enako intenzivna niti se ni vedno sproščala v isto smer. Tako je v različnih letnikih poglavitni moment njene angažiranosti močno variiral: od izrazito kulturne angažiranosti prek politične do usmerjenosti v vprašanja spreminjanja univerze in problematiko študentske organizacije. Toda ne glede na to, katero od teh širših področij

je v centru Tribunega interesa (kar je pogojeno tudi z dejanskim vsakokratnim dogajanjem), pa je potrebno formulirati nekatera izhodišča, ki šele upravičujejo in utemeljujejo njeno angažiranost.

Na prvem mestu je med temi izhodišči potrebno govoriti o tistih splošnejših orientacijskih točkah, ki Tribuno (z njenim občinstvom in potencialnimi sodelavci vred) povezujejo z naprednimi in revolucionarnimi težnjami celotne skupnosti, ki si je za svoj osnovni cilj zadala oblikovanje samoupravnih družbenih in političnih odnosov in jih tudi izrazila v svojih temeljnih dokumentih ter je tudi v realnosti razvila dejanske predpostavke takšnega razvoja. Tako je temelj Tribune angažiranosti slej ko prej Program Zveze komunistov Jugoslavije kot osnovni temelj našega boja za spremembo družbenih odnosov in Ustavi SFRJ ter SRS kot temelja naše dinamične družbene strukture. Po svoji formalni in dejanski konstituiranosti pripada Tribuna Skupnosti študentov in je tako dolžna spoštovati njene temeljne dokumente (manifest, statut...), spričo mesta SŠ LVZ v ZŠJ Tribuna sledi intencijam Programskih načel ZŠJ, ob vključenosti SŠ v strukturo družbeno-političnih organizacij pa Tribuna upošteva tudi izhodišča zlasti SZDL (tako n.p. zlasti dokument „SZDL danes“), da niti ne govorimo o pozitivni zakonodaji in o Zakonu o tisku, ki jo še posebno zadeva. (O slednjem tu ne govorimo obširneje, ker to sodi v sam statut lista). Če Tribuna hoče biti živo prisotna v samem dogajanju, ki jo zadeva in jo tudi mora zadevati, vsega naštetega (pa tudi konkretnjših aktualnih dokumentov, ki jih ob njihovi siceršnji prisotnosti v družbenem življenju na tem mestu ni nujno omenjati) ne more upoštevati kot mrtvo črko, ampak mora tvorno in predvsem ob pomembnih vsebinah razvijati njih duha tako v teoretičnem kot tudi v praktičnem smislu oz. v razvijanju vzajemnosti obojega. Tako si Tribuna daje nalogo uveljavljati progresivne težnje v boju za samoupravno življenje na univerzi, za bistveno pomembno samoupravno situiranost univerze in univerzitetnih delavcev (posebno pa študentov) v celoten kompleks družbenih odnosov, kar pomeni boj za takšen vzgojni in znan-

stveni proces na univerzi, v katerem se študent skupaj z ostalimi delavci na univerzi oblikuje v samostojno in kritično osebnost v svesti si svoje lastne realnosti, ki mu daje odgovorno vlogo v procesu osvobajanja delavskega razreda od zgodovinskih spon. Ker pa takšna naloga zahteva čimbolj vsestransko samooblikovanega človeka, mora Tribuna služiti temu cilju kot nosilec relevantnih informacij in predvsem kot medij izražanja progresivnih teženj v univerzitetnem prostoru in kot medij tudi polemičnega oblikovanja stališč Tribuno obkroževajoče skupnosti.

Ta osnovna izhodišča tvorijo vsebinsko osnovo tistemu, kar list objavlja in jo je v drugem delu tega koncepta potrebno opredeliti po posameznih področjih, kar bo temelj vsebinski strukturi lista in oblikovanju redakcije.

II

Kot je mogoče razumeti povedano, ni slučajno, da na prvem mestu tega dela koncepta omenjamo področje univerzitetne problematike, v okviru katerega bo imelo poglavitno mesto vprašanje reforme univerze. To je obenem tisti kompleks, ki predstavlja centralno točko Tribunega interesa, saj ravno to vprašanje predstavlja preizkusni kamen progresivnosti oz. revolucionarnosti v univerzitetnem prostoru, tako v njegovem odnosu do samega sebe kakor do celotne (do svetovnih razsežnosti) realitete, ki rojeva konkretne rešitve v procesu reformiranja univerze, kar pomeni udeležbo univerze v celotnem družbenem dogajanju. Tribuna se tako mora truditi zajeti to področje v vsej njegovi kompleksnosti. Zato morajo v njej imeti mesto za vstop v javnost konkretne pobude dejavnosti v naznačeni smeri, teoretični koncepti reformiranja univerze in tem pripadajoči konkretni predlogi in zlasti kritika obstoječe strukture univerze, ki v sebi nosi možnost sproženja čimveč dimenzionalnega razmišljanja in dejavnosti za reformo univerze. Skoraj nepotrebno je omenjati, da v to področje sodi tekoče informiranje o univerzitetnem življenju.

Področje politike se v grobem deli na področje notranje in zunanje politike. Na obeh pod-

ročjih se bo Tribuna trudila dajati utemeljene informacije in posredovati argumentirana in progresivna kritična stališča v kontekstu proletarskega internacionalizma in antiblokovske politične usmeritve. Tribuna se bo tako trudila angažirano poročati o progresivnih gibanjih po svetu, tako delavskih kot študentskih. Teoretična osnova delovanja na tem področju je posebno Komunistični manifest, poglavitni teksti Lenina, Rose Luxemburg in drugih prominentnih marksističnih piscev.

Na področju teorije si bo Tribuna prizadevala prispevati po svojih najboljših močeh k razvijanju revolucionarnega marksizma, tako z originalnimi prispevki kot s prevodi aktualne in tudi manj znane klasične teorije. V to področje sodi tudi vrednotenje toretskih osnov različnih smeri v svetovnem študentskem gibanju (in tudi o domačih implikacijah te problematike) oz. kritična razmišljanja o njegovih mejah in vzrokih njegove stagnacije. Temu in področju univerze je vmesno področje znanosti (tudi kritike temeljev znanosti in vprašanje družbene relevance znanosti). Posebej se bo Tribuna posvetila vprašanju ekologije kot kompleksne vprašljivosti tako družbe kot v njej delujoče znanosti; to je obenem točka, kjer se izpostavlja precejšen del problematike interdisciplinarne angažiranosti znanosti.

Na področju kulture se bo Tribuna zavzemala za uveljavljanje teženj po deelitizaciji kulture in bo skušala opredeliti specifičnost mest študentske kulture v tem procesu. V tem smislu bo imel svoje mesto v Tribuni tako ožji kot širši pojem kulture. Na tem področju bo Tribuna dala možnost razvijanja vsem vrstam umetnostne kritike. Tako bo z vsem skupaj na tem kompleksnem področju Tribuna težila k razvijanju tiste kulture, ki pomeni nepogrešljiv element vsake globokosežnejše družbene spremembe in seveda tudi spremembe odnosov na univerzi.

Kot malodane vedno bo tudi letos Tribuna medij literarnim tokovom v našem prostoru; kriteriji ocenjevanja literarnih del, ki prihajajo v poštev za Tribuno (krajsa proza, poezija, antipoezija itd.) bodo sledili iz pojmovanj, omenjenih na področju kulture.

Našeta področja med seboj

Tisti, ki je bralec Tribune se je verjetno že navadil v vsaki letošnji številki (ki s težavami izide) prebrati „dramatičen“ uvodnik in glede na nekatere spremembe, ki so se znotraj našega časopisa od zadnje številke zgodile, bi bilo pričakovati še en dramatičen uvodnik. Res je sicer, da se tisti izmed bralcev, ki jim pogled slučajno obliči na koloformu srečajo z nekaterimi novimi imeni, toda pričujoči uvodnik pišem na osnovi predpostavke, da bralca Tribune verjetno ne zanima preveč, kdo je v redakciji časopisa, ampak da ga zanima predvsem kakovost lista t.j. teža vprašanj, ki jih list zastavlja in odprtost prostora, v katerem se zastavljena vprašanja na nivoju zapisanega razmišljanja razrešujejo. Poleg tega pa ga verjetno zanima tudi tisto, kar je od študentskega lista še mogoče pričakovati, namreč iskanje ustreznih, brezkompromisnih, neprisiljenih, tudi jedkih in satiričnih načinov govora, katerih se študent kot angažirana osebnost v želji, da bi vplival na to, da bi se stvari premaknile, more posluževati na vse drugačen način kot v rutino šablonizirani novinarji. S tem seveda niso izčrpane vse dimenzije študentskega tiska, kot kategorije socialne angažiranosti, še zlasti ne tiste, ki jih vsakokratna generacija teži odpreti na novo.

Ne gre mi za to, da bi ponavljal tisto, kar je izrečeno v konceptu lista (tudi objavljenem v tej številki), bolj gre za zapis na rob pričujočemu konceptu, ki predstavlja predvsem določitev tistih aktualnih vsebin, ki pomenijo orientacijske točke delu uredništva. Uredništvo tako torej ne nastopa, kot vsevedni determinator politike lista ali celo politike študentske organizacije, temveč prej kot aktivni sodelovalec v kreiranju prostora, ki bi ga mogli označiti za študentsko javno mnenje. Naša težnja je, da bi se le-to oblikovalo čim bolj demokratično in zato se bo uredništvo trudilo pritegniti čim širši krog sodelavcev za vsa področja, ki si jih moremo misliti. Tako je uredništvo na nek način „servis“ angažiranim študentom in progresivnim težnjam, pojavljajočim se na univerzi. Verjetno ni izreden slučaj, da ima problematika univerze in reforme univerze osrednje mesto v našem konceptu. Zdi se mi, da je ravno to področje, kjer bo potrebno prebiti določene meje zastavljene tako v samem razmišljanju o tej problematiki, kakor tudi v sami sivi vsakdanjosti nedinamičnega razreševanja problemov s tega področja. Zato bo potrebno tudi opraviti z občutki, da gre v zvezi z navedenim problemskim kompleksom za omejeno področje neštetokrat ponavljane in izoliranega od vseh ostalih področij. Da bi nakazali še neizmerjene prostranosti v te vsebine usmerjenega razmišljanja, se najprej vprašamo: kaj je študent? Nimam v mislih samo morda suhoparne konstitucionalne problematike v zvezi z n.p.r. delovnim statusom študenta, njegovim mestom v samoupravljanju s študijskim procesom (to so seveda izredno važni momenti v celoti prizadevanju po preoblikovanju delovanja univerze znotraj nje same in v njenem odnosu do ostalih sfer družbenega življenja) ipd., ampak morda globlja vprašanja. Položaj vsakega posameznega študenta je v veliki meri določen z njegovim socialnim izvorom in s funkcijo univerze kot posredovalke določenega mesta univerzitetnemu izobražencu v družbi (beri: na socialni lestvici). Tisto prvo izhodišče izhajajoče iz zastavljenega vprašanja pa je znotraj vsega tega sečišče mnogih določil. Gre za to, da je tudi „študent navsezadnje človek“ (copyright: M. Jesih) in se med vsemi različnimi perspektivami, ki se mu kot študentu odpirajo in med vsemi zahtevami, ki mu jih zastavljajo, vendarle znajde kot konkretno bitje z določenimi potrebami, željami, z a v e s t j o, s hotenji... Morda se bo kdo začudil, češ kaj ima takle „subjektivizem“ opraviti s takšnim „objektivnim“ dogajanjem kot je reforma univerze. Toda to je ravno tisto za kar gre. Reforma univerze se ne more končati pri statutarnih določilih, pri političnih odločitvah itd., ampak je potrebno vprašanja zaostri ravno v točki, v kateri naletimo na vzvišeno auro „objektivnosti“ procesa reformiranja univerze, na

odtujeni način psotavljanja problematike, znotraj katerega se nekaj dogaja institucijam po kriterijih „objektivno“ izmerljive realnosti, nič pa se ne dogaja „meni“, ki sem vpet v avtoritaren način posredovanja znanstvene „objektivnosti“ v „moj“ delček znanja. Študentu zaklenjenemu v ta določila potem kaj hitro more pomeniti vsa zavestno pregledljiva realnost nekakšno zunaj njega potekajoče dogajanje, v katerem on sam ne more uzreti svoje lastne vloge. Tolikokrat omenjani pasivizem študentov namreč korenini ravno v avtoritarni strukturi institucionalizacije znanosti na način „sodobne“ univerze, v kateri sama avtoriteta izgublja svoje pozitivne predikate (kot moment prenašanja v tradiciji spoznanega na nove generacije) in postaja prej meja spoznavnemu procesu kot predpostavka njegovemu svobodnemu samooblikovanju. Že iz samo teh nekaj shematično naštetih vprašanj izhaja, da je reforma univerze tisti del spreminjanja tudi g l o b a l n i h družbenih odnosov, ki terja angažiranje študenta z vsemi njegovimi kreativnimi zmognostmi na vseh področjih, kar izhaja iz univerzalnosti spoznavnega procesa, ki bi naj potekal na univerzi. Da je ta univerzalnost dinamična kategorija verjetno ni potrebno posebej dokazovati. Dodal bi samo še eno specifikacijo. Da bi proces univerzitetnega izobraževanja postal proces aktivnega samoosvobajanja udeležencev v njem, in da bi postal dinamičen faktor osvobajanja celotne družbe, katerega more posredovati na univerzi akumulirano znanje, si je mogoče misliti reformo univerze kot kulturno revolucijo – niti ne v malem. Zahteve po reformi univerze, ki ne izhajajo iz ozkega izhodišča o znanosti kot produktivni sili („ozkega“ namreč glede na pojmovanja, ki so osnova temu izhodišču), ki z uvajanjem (kapitalistično) racionalnih tehnologij zvišuje materialni standard družbe (tudi s svojo udeležbo na področju izdelovanja destruktivne vojaške tehnike!), ampak vsem mogočim shematizacijam, statističnim matematizacijam i.p.d. v njihovi omejenosti zoperstavljajo cilj osvobajanja človeka, torej nakazujejo potrebo po oblikovanju nove kulture življenja na univerzi, ki more pomeniti alternativo celotni družbi ne samo z enostransko udeležbo univerze pri političnih odločitvah (v tem smislu bi šlo za tradicionalni elitizem univerze) ampak s prodiranjem te kulture v vse sfere družbenega življenja v njenem vzajemnem odnosu s tem družbenim življenjem samim.

Tako nakazan kompleks, na videz izčrpane problematike, vsaj deloma odpira kar najširše področje možnega razmišljanja. Saj udeleženec zgoraj nakazanega procesa „kulturne revolucije“ na univerzi (ki je medij „mojega“ socialnega angažmaja) mora nastopati kot aktivno osveščujoči se subjekt, ki mu nobeno vprašanje ni tuje in nobena rešitev takšna, da bi se mogel z njo zadovoljiti.

V letošnjem letniku (kolikor ga je še preostalo) Tribuna razumljivo ne bo mogla pomeniti kaj mnogo več kot medija vzpodbud v nakazani smeri, pri čemer je ena izmed dolžnosti uredništva upoštevati že doseženo v prejšnjih letih in opozarjati na že storjene stranpote, da bi jih ne zagrešili znova. Poglejmo samo prizadevanja po uresničevanju samoupravljanja na univerzi in takoj nam je jasno, da brez upoštevanja v prejšnjih obdobjih opravljenega dela, ne moremo storiti bistvenih korakov. Tako v letošnjem letniku Tribuna nadaljuje prizadevanja po uresničevanju samoupravljanja, ki so jih prispevale prejšnje generacije, ki so ustvarjale Tribuno in jih ne šele uvaža (v nasprotju s prejšnjimi letniki (!)), kot je zvenelo iz nekoliko neodgovorno napisanega uvodnika v prejšnji številki! (glej št. 4)

P. S. Zadnja dva stavka sta edina polemika z avtorjema uvodnika v številki 4, ki nakazujeta vsebinske razloge sprememb v redakciji, ki torej ne sodijo v področje nikakršnega senzacionalizma in osebnega samoreklamiranja.

Dariko Štrajn*

(Nadaljevanje z 2. strani)

niso striktno ločena in morajo tvoriti komplementarno celotno podobo lista. Kot vmesni in ne pomembni področji pa je treba omeniti še področje informacij, ki zajema Tribunin prostor zadevajoče dogajanje in področje problematike študentske organizacije, kjer se bo Tribuna zavzemala za razvijanje

demokratičnega in samoupravnega odnosa v študentski organizaciji in se bo kritično angažirala posebno proti odtujevanju študentskih vodstev avtentičnemu interesu študentov in proti poskusom vnašanja reakcionarnih teženj v delovanje Skupnosti študentov. Ob tem bo pomembno vlogo igrala tudi socialno-ekonomska prob-

lematika študentov.

III

Pričujoči koncept predstavlja temeljno vsebinsko orientacijo Tribune kakor tudi temelj oblikovanja samega uredništva (njegove strukture) in kroga sodelavcev. Tribuna se bo trudila razviti čim širši krog sode-

lavcev in se bo v teh stremljenjih povezovala z ostalimi deli študentske organizacije, posebno pa z radijem Študent.

Tribuna se obvezuje občasno sklicevati zbere sodelavcev, prirejati „tribune o Tribuni“ po fakultetah in informirati o svojem delovanju kompetentne organe Skupnosti študentov ter tiskovni svet pri SZDL.

Osnutka ustave SFRJ in SRS sta v zadnjih mesecih zelo angažirala vse delovne ljudi. Zbirali so se na predavanjih, problemskih in specializiranih razpravah ter tako prispevali k oblikovanju pripomb in novih predlogov k osnutku. Kako je bilo na univerzi oziroma med študenti? Ker sta oba osnutka prišla v javno razpravo prav v času letnih počitnic, je bil rok za razpravo za študente dokaj neugoden. Predavanja na fakultetah so se začela šele prve dni oktobra, tako da je ostalo SS za organiziranje razprave v študentskih organizacijah po fakultetah, višjih in visokih šolah ter akademijah le slabih štirinajst dni. Zato se je IO SS LVZ povezal z UK ZKS. Razprava je tako potekala skupaj z vsemi subjektivnimi silami na univerzi, ZK, sindikatom in študentsko organizacijo. Ponekod je ta oblika uspela, drugje pa je razprava ostala vse preveč v vrstah profesorjev, članov ZK. IO SS LVZ je poskušal

ŠTUDENTI IN USTAVA

skupaj z IO SS strojne fakultete organizirati razpravo na tej fakulteti, toda študenti niso pokazali zanimanja, kljub dokaj dobri obveščenosti. Republiška konferenca Zveze skupnosti študentov Slovenije je 10. junija 1973 organizirala posvetovanje o ustavi, kjer so bile sprejete tudi pripombe na oba osnutka. Vsebina pripomb se je v skupnosti študentov dokaj hitro izoblikovala. Vsa prizadevanja SS zadnja leta za uveljavitev delovnega statusa študenta so se nadaljevala tudi ob predlogu nove ustave, kon-

kretno ob formulaciji 94. člena ustave SRS. Predstavniki SS so sodelovali že pri pripravah osnutka ustave SRS in so takrat na podobno ustavne komisije za družbene dejavnosti, ki ga je vodila tovarišica Kornhauserjeva, tudi predlagali, naj ustava na ustreznem mestu opredeli zahtevo, da je vzgojno izobraževalni proces nujen sestavni del družbeno proizvodnih procesov in razširjene družbene reprodukcije, zato je študij družbeno potrebno in priznano delo, v katerem aktivno sodelujejo delavci vzgojno izobraževalnih

organizacij in študentov, študenti in učenci srednjih šol. Ustavna komisija pri pisanju končnega teksta osnutka naših predlogov ni upoštevala. V celotni razpravi je bila zelo močna zahteva za izenačitev materialnih pogojev za izobraževanje. Predlogi za načrtno skrb za bodoče kadre se niso omejili le na štipendiranje in kreditiranje, kakor je predvideval osnutek, temveč naj bi družba sistematično skrbela za sistem predšolskega varstva, dopolnilnega varstva, podaljšane bivanja v šoli in prek vseh teh instrumentov izenačevanja materialnih in predvsem drugih pogojev dosegla določene cilje v vzgoji in izobraževanju. Seveda s tem, ko je potekel rok za razpravo o osnutku ustave, študenti ne mislijo končati razpravljanja. Problemi uvajanja nove ustave misli v celotni sistem, predvsem pa na univerzo, so šele pred nami.

S.V.

Predlagamo, da se 94. člen Ustave SRS spremeni

Vzgojno izobraževalni proces je nujen sestavni del družbeno proizvodnih procesov in razširjene družbene reprodukcije, zato je študij družbeno potrebno in priznano delo, v katerem aktivno sodelujejo delavci vzgojno izobraževalnih organizacij in zavodov, študenti in učenci srednjih šol.

Da bi organizirano zadovoljevali svoje osebne in skupne

PRIPOMBE NA OSNUTEK USTAVE SOCIALISTIČNE REPUBLIKE SLOVENIJE

potrebe na področju vzgoje in izobraževanja, se delovni ljudje neposredno in preko svojih organizacij združenega dela ali drugih organizacij povezujejo z delavci vzgojno izobraževalnih organizacij v vzgojno izobraževalno skupnost.

Vzgoja in izobraževanje se uresničuje v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja, ki ga

določa zakon.

Občina ustanavlja osnovne šole in zagotavlja pogoje za njihovo delo. Z zakonom se določijo pogoji za ustanavljanje in delo šol ter drugih organizacij za vzgojo in izobraževanje.

S sistemom predšolskega varstva, dopolnilnega varstva, podaljšane bivanja, dopolnil-

nega izobraževanja, štipendiranja in kreditiranja ter drugimi načini se izenačujejo materialni pogoji za uresničevanje pravice v izobraževanju. učitelji skupaj z učenci ter njihovimi starši in zainteresiranimi družbenimi dejavniki na način določen z zakonom.

Študenti in učenci srednjih šol enakopravno sodelujejo pri samoupravljanju v šolah in drugih vzgojno izobraževalnih zavodih in organizacijah.

V CHACABUCU SPET STRAŠI ALI FAŠISTIČNO KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE V ČILU

V začetku novembra je fašistični režim v Čilu začel pošiljati politične ujetnike, ki so bili do takrat zaprti na stadionu v Santiagu, v koncentracijsko taborišče, ki so ga uredili v Chacabucu sredi Atakamske puščave.

Po poročilih so prvo grupo, okrog 500 ujetnikov, prepeljali z letali okrog 8. novembra, kasneje pa so jih prepeljali še mnogo več.

Chacabuco, ki je okrog 950 km severno od Santiaga, je staro rudarsko mesto, popolnoma zapuščeno že od leta 1945. V zadnjem času je

bilo znano kot mesto duhov. Edina vegetacija v tem delu sveta je redko grmičevje, vode pa ni kilometre daleč naokrog. Do sedaj so bili ti kraji nacionalni spomenik, ki je odražal težave in žrtve, ki so jih pretrpeli rudarji v teh rudnikih nitrata. Leta 1945 so vse rudnike severno od Atakamske puščave zaprli, ker so prišli na trg sintetični nitrati, in hkrati zapustili mesto.

Fašisti izjavljajo, da je mesto dovolj veliko, da v njem lahko namestijo več kot 3000 političnih ujetnikov.

Prejšnjo sceno bridkega življenja rudarjev so fašisti spremenili v koncentracijsko taborišče. Najmanj kar čaka tisoče čilskih borcev, ki jih držijo v ujetništvu in ki so jih sedaj privedli v to puščavo v severnem

Čilu, je težko in hudo življenje ter borba za obstanek.

Sedaj v mestu spet straši – tokrat duh fašizma.

U.J.

VOLITVE ŠTUDENSKIH PREDSTAVNIKOV V SVET DRUGEGA LETNIKA FE

Pozno novembrsko dopoldne v predavalnici št. 1 na fakulteti za elektrotehniko.

Po profesorjevem odhodu stopi k mikrofону lanskoletna podpredsednica letnika in opozori študente, naj bodo čez pet minut vsi v predavalnici, ker „bo prišel nekdo iz študentske sobe in bodo volitve v svet

letnika“. Ta nekdo, ki pride, je funkcionar fakultetne študentske organizacije. V roko prime kredo in povabi prisotne, naj predlagajo kandidate. Ko se zasliši predlog „Hrib Boris“, ga zapiše na tablo in pozove kandidata, naj se pokaže. Ker se ta ne pokaže, slišati pa je pritajen smeh, funkcionar zahteva, da se v bodoče predlagajo samo tisti, ki so v predavalnici. Predlagatelj se skuša izmotati, češ da Hrib Boris v resnici ni prisoten, ampak pavzira. Sledi več predlogov, vendar zadaj ni moč dobro slišati predlogov niti videti napisanih imen. Obilo raznih šumov, študentje tudi še prihajajo v predavalnico, oboroženi z malico, in se sprehajajo sem in tja, zato ni lahko opaziti, kdaj predlaganec vstane (na funkcionarjev poziv, naj kandidat vstane, da bi se ga lepše videlo). Tudi se ne da z gotovostjo trditi, ali občinstvo s kretinami rok in z različnimi glasovi odobrava predloge ali ne.

Vmes funkcionar še pove, da so to samo volitve študentskih predstavnikov v svet letnika, ki ga razen njih sestavljajo še predavatelji, in eden izmed njih je predsednik. Ko je na tabli dvanajst imen, meni, da je tolikšno število predstavnikov ravno dovolj, pohvali prisotne, da so stvar še kar resno vzeli, se zahvali in odide.

Vstopi naslednji predavatelj. Volitev je konec, živele volitve!

Jože VOGRINC

TRIBUNA, študentski list. Izdaja IO SS LVZ. Uredništvo in uprava 61000 Ljubljana, Trg revolucije 1/II – 86. Telefon 21-280. Tekoči račun 50101-678-47420. Tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Letna naročnina 25,00 din. Poština plačana v gotovini. Rokopisov ne vračamo. Oproščeno temeljnega davka na promet po pristojnem sklepu št. 421-1/72.

UREDNIŠTVO: Cene Filipič (glavni urednik), Daniel V. Levski, Blaž Ogorevc, Peter Pal (pomočnik glavnega urednika), David Plut (desk), Jadran Sterle, Valči Škerbec, Darko Štrajn (odgovorni urednik), Ivan Volarič. Likovni urednik: Edi Štefančič. Lektor: Bora Zlobec-Jurčič.

IZDAJATELJSKI SVET: Božidar Debenjak, Pavle Gantar, Franc Jakopin, Sonja Lokar, Jure Mikuz (predsednik), Boris Muževič, Gorazd Sancin, Primož Žagar.

CEN- JENI KOL- EGI!

ZBOR O ŠTIPENDIJSKI POLITIKI – O NOVEM DRUŽBENEM DOGOVORU

„Nakar pride Darko Štrajn in prepriča skupščino, da je eno bistvenih temeljev reforme univerze, da prebarvamo fakulteto z živimi barvami.“

Pričujoči citat je cvetica iz „hermenevtičnega“ vrta našega mladega sodelavca GORAZDA ŠANCINA, za katerega se sicer ne čudim, da ga v brezbarvnosti IO-jevskega vsakdana na študentski skupščini pretrese, če kdo omeni kakšno barvo. Ne zaradi uveljavljanja lastne pomembnosti, ampak zaradi reforme univerze se mi zdi nujno opozoriti, da vaš mladi sodelavec v svoji informaciji: Skupščina SS LVZ zlasti v delu, ki zadeva edini vsebinski del celotne debate na skupščini (reforma univerze), ni izluščila ničesar razen barvanja (vztrajam, da je to sicer zelo pomemben spremljevalni element), ob tem ko je imel Jože Kršinar nekaj povedati o „Tezah“ in spodaj podpisani o avtoriteti kot o principu konstitucije znanosti oz. institucionalizacije znanosti in o teoretičnih ter praktičnih posledicah takšnega kritičnega izhodišča, ob tem ko je prof. Kobe mislil, da je potrebno opozoriti na znanje kot temelj, ki ga ni zanemariti (opravičujem se, ker celotnega njegovega izvajanja nisem slišal), in Zgončevi repliki, ki je potegnila črto čez prejšnja izvajanja z lapidarno ugotovitvijo o različnih interesih!!! S tako senzacionalističnim in izkrivljenim poročanjem, se bojim, vaši mladi sodelavec ne bo kaj prida koristil sami potrebnosti bolj vsebinske in poglobljene diskusije o daljnosežnih vprašanih reforme univerze, niti ne bo dosegel ustreznih „atmosfera“ pogovora v študentski javnosti za tiste, ki po njegovem res delajo in spričo razvlečenih „političnih“ diskusij zapuste skupščino.

Mimogrede sem se dotaknil še Sancinove delitve študentskih aktivistov na tiste, ki delajo in na tiste, ki ne delajo, in bi ga kot ostareli (upokojeni) študentski „aktivist“ želel vprašati samo še, kaj tisti, ki delajo, delajo in kaj oni, ki ne delajo, ne delajo in kako ter na kakšni osnovi jim (ne)delo gre od rok?

S tovariškimi pozdravi
Darko Štrajn

P.S. Vprašanje, formulirano v zadnjem odstavku, je le retoričnega značaja in si vroče želim predvsem čim praktičnejšega odgovora (na vseh nivojih in pri vseh načinih delovanja SS LVZ) mladim ne samo polprofesionalnih aktivistov, ampak res zainteresiranih študentov.

PRIPIS:

Pričujoči „popravek“ sem posredoval še prejšnji redakciji, ki je objavila prispevek Gorazda Šancina iz zato naslov: „Cenjeni kolegi“.

Da je izvršni odbor Skupnosti študentov LVZ 20. decembra 1973 organiziral študentski zbor na temo problematika družbenega dogovarjanja, za to je več pomembnih vzrokov. Predvsem izigravanje in ignoriranje študentskih zahtev. Spomladi je šel v javno razpravo predlog oziroma osnutek družbenega dogovora o štipendiranju študentov in učencev srednjih šol. Nanj smo študentje dali več tehničnih pripomb in zahtevali več vsebinskih sprememb. Te zahteve je 20. junija na zboru na temo podkrepilo prek 800 študentov.

Po tem junijskem zboru smo študentje menili, da je sprejetje družbenega dogovora pred durmi oziroma, da je izvajanje le-tega realnost. Toda kot strela z jasnega se je pojavil predlog novega sporazuma oziroma družbenega dogovora o štipendiranju. Razprava o njem je možna le do konca leta. Za sestavljanje novega družbenega dogovora študentje nismo vedeli, čeprav smo v preteklosti resnično konstruktivno sodelovali.

Jasno je, da gre za poskus izogniti se sodelovanju študentov oziroma odbiti njihove zahteve. Jasno pa je tudi, da morajo v javni razpravi o štipendijski politiki sodelovati tudi prizadeti – študentje. Zato, pa tudi, ker je v predlogu novega dogovora več za študente nesprejemljivih stališč je IO SS LVZ organiziral študentski zbor. Ker je bilo za pripravo premalo časa, in ker čas pred novim letom ni ravno najugodnejši, se ga je udeležilo le okoli 400 študentov.

Na zboru smo najprej zvedeli nekaj pomembnih informacij o zopet novem družbenem dogovoru. Sestavila ga je samozvana grupa ljudi, predstavniki predvsem velikih slovenskih monopolnih podjetij oziroma gospodarsko najmočnejših regij. Torej dogovor močnih in razvitih, da bi postali še močnejši in razvitejši, za skladen in enakomeren razvoj pa ni nikomur mar. Največji kamen spotike, kakor se je na zboru pokazalo, je v novem dogovoru predvsem predlog, da bi se štipendije razdelile: na socialne – dobili bi jih študentje, katerih materialni položaj bi ustrezal socialnim kriterijem, in na kadrovske – za nje bi se lahko potegovali vsaki študent, ne glede na socialni položaj oziroma izvor. Študentje na zboru so bili proti tej delitvi štipendij. V današnji družbeno – ekonomski situaciji in ob izredno slabih socialni in regionalni sliki na univerzi je potrebno poudariti predvsem socialno vlogo štipendije. Štipendijo mora dobiti vsak, ki jo potrebuje (ne pa hoče), seveda po dogovorjenih kriterijih, to pa že v višjih razredih osnovne šole, če želimo dobiti ugodnejšo socialno sliko univerze, enakomernejšo regionalno razvitost in res enake pogoje za vsakega mladega človeka. Študentje na zboru so se strinjali v oceni, kakšne posledice bi prinesle kadrovske štipendije. Študentje iz nerazvitih krajev brez industrije bi se morali prodajati velikim in močnim podjetjem, ki bi zmogla dajati visoke kadrovske štipendije. Torej bi nerazvita območja postajala še siromašnejša, ko bi odhajali najsposobnejši, in ti bi bogate naredili še bogatejše. Pa še koncept in cilje reformiranja univerze bi nam podrle kadrovske štipendije. Prinesle bi nezdravo tekmovalnost, boj za izpite in diplome, „dudlanje“ za čim višje ocene, znižanje kvalitete nivoja – torej vse tisto, proti čemur se študentje najbolj borimo. Poleg odločne zahteve, da morajo biti podpisnik družbenega dogovora tudi študentje, so se prisotni na zboru strinjali tudi v tem, da je potrebno ostreje sankcionirati podjetja oziroma sklade, ki se družbenega dogovora ne držijo, podaljšati javno razpravo, itd.

Prisotni na zboru so bili vidno nezadovoljni z metodami v družbenem dogovarjanju, predvsem na področju družbenega dogovarjanja o financiranju izobraževanja. Nov osnutek družbenega dogovora podpira, ali še bolje pogojuje, nezdrave pojave v naši družbi. S tem mislim predvsem na tehnokratizem in menežerstvo. S štipendiranjem oziroma socialno politiko se ni igrati, zato bi od sestavljalcev pričakovali več resnosti.

CF

SKLEPI ŠTUDENTSKEGA ZBORA DNE 20. DECEMBRA 1973

- Ostro protestiramo, ker predstavniki študentske organizacije niso bili povabljeni k sodelovanju pri izdelavi osnutka predloga družbenega dogovora. Menimo, da noben akt ne more biti sprejet oz. izdelan brez aktivne vloge prizadetih. Mislimo, da to niso osnove družbenega dogovarjanja.
- Zavzemamo se za formiranje solidarnostnih skladov na nivoju občin. Pozdravljamo intencije, naj dobi čim več srednješolcev in študentov štipendije. Delovne organizacije naj zagotovijo dovolj velika sredstva za financiranje solidarnostnih skladov. Sredstva naj se solidarnostno pretakajo med občinami. Določijo naj se mehanizmi, ki bodo to pretakanje zagotavljali.
- Samoupravne pravice študentov izhajajo iz njihovega dela na univerzi. So člani TOZD-a na visokošolskem zavodu. Njihovo nagrajevanje po delu mora prav tako izhajati iz tega dela in študent ne sme biti odvisen od dela ali položaja njegovega štipenditorja. Zato se zavzemamo za enotne štipendije.
- Zavračamo težnje po kadrovske štipendijah, ki jih lahko dobi vsakdo, ne glede na socialni položaj. Kadrovske štipendije naj bo vsebovan v obliki stimulacije ali nagrad

- poleg osnovne štipendije za vse študente enako, ne glede na štipenditorja in ne glede na študijsko usmeritev.
- Zavzemamo se, da dogovor določi kriterije za pridobitev štipendije. Upošteva naj se prispevek staršev, ki naj bo diferenciran glede na število otrok v družini. Razreši naj se vprašanja otroškega dodatka, za katerega menimo, da ni socialna kategorija. Kmečki in delavski otroci imajo pri pridobivanju štipendij prednost, in prispevek staršev naj se ne upošteva.
- Delovne organizacije naj bi še vedno podeljevale štipendije izključno po kriterijih družbenega dogovora oz. samoupravnega sporazuma.
- Predlagamo konkretno sankcijo za kršitelje družbenega dogovora v obliki možnosti enostranske prekinitve štipendijske pogodbe. Podobno sankcijo zahtevamo tudi za tiste, ki dogovora niso sprejeli.
- Delovne organizacije ne morejo omejevati možnosti nadaljevanja šolanja na kateri koli stopnji, če štipendist želi nadaljevati študij na višji stopnji.
- Sistem štipendiranja z dvema štipendijama je nesmiseln in ne ustreza svojemu osnovnemu namenu. Računski primeri pokažejo popolno nepremišljenost predloga.
- Nikakor ne moremo sprejeti možnosti pridobitve posojila le za študijske pripomočke v enkratnem znesku. Menimo, da mora biti to vsebovano že pri izračunavanju življenjskih stroškov študentov.
- Posojila naj še vedno ostanejo kot možnost izenačevanja materialnih pogojev študentov in naj ga pridobi vsakdo, ki to želi, po kriterijih, ki bodo določeni. V tem primeru prevzame posojilo funkcijo štipendije.
- V dogovoru je potrebno določiti kriterije za poslovanje namenskih skladov.
- Menimo, da se študenta, ki prejema štipendijo ne sme smatrati za preskrbljenega člana družine. Študent s tem, ko pridobi štipendijo, še ni preskrbljen, ker je predvideni absolutni znesek, ki ga prispevajo starši, večji kot izdatek za nepreskrbljenega otroka, ki ne obiskuje šole.
- Starši ne morejo odgovarjati za neizpolnjene obveznosti svojih otrok. Študent je polnoleten in ima vso pravno sposobnost, da se samostojno zavezuje in da sam odgovarja za svoja dejanja.
- Študent v nobenem primeru ne more vrniti štipendije takoj in v celoti.
- Osnutek predloga ne odpravlja socialne diferenciacije, ampak jo še pospešuje.
- Zahtevamo, da je ZSS Slovenije enakopravno zastopana pri podpisu družbenega dogovora in da se njeni predstavniki vključijo v organ, ki bo odločal o problematiki in spremembah štipendijske politike in spremembah družbenega dogovora, ter pri komisijah ki jih dogovor predvideva.
- Zahtevamo, da se v organe, ki bodo formirani v občinah, vključi ustrezno število dijakov in študentov in pokrajinskih klubov.
- Zavzemamo se za to, da sta Univerza v Ljubljani in Združenje visokošolskih zavodov Maribor podpisnika tega dogovora.
- Zbor pooblašča IO SS LVZ, da informira univerzitetni svet o problemih, ki so nastali.

6

UREDNIŠTVU ČASOPISA TRIBUNA

Univerzitetna stanovanjska komisija je izdala odlok, s katerim dodeljuje SAMSKEMU PROFESORJU DVOSOBNO STANOVANJE, v njegovo dosedanjo GARSONJERO pa vseljuje ŠTIRI-CLANSKO DRUŽINO ASISTENTA!

Tukaj ni noben komentar potreben.

Žalostno je samo to, da na ljubljanski univerzi ni bilo instance, ki bi to preprečila.

Mi asistenti, ki čakamo na stanovanje, smo brez moči. Vsak odkrit protest, v katerem bi se posamezniki eksponirali, bi privedel do tega, da bi se jim stanovanjska komisija maščevala in jim odvzela še tisto majhno možnost, da pridejo do minimalnega prostora, ki jo morda imajo. Vi študenti ste na univerzi edina plast, ki nima razloga, da bi se kogarkoli bala. Zato vas mi, asistenti, ki čakamo na svoj prostor pod soncem, prosimo, da RAZIŠČETE ZADEVO IN O NJEJ PIŠETE. Ne gre samo za sedanji primer. Bojimo se, da bo postal precedens, na osnovi katerega bo dobila komisija pogum, da uveljavlja nadaljnje nepravilnosti.

Zdaj ste naše edino upanje. Res je, da so bili med vami in nami dostikrat nesporazumi. Toda v osnovi pripadamo istemu razredu: razredu univerzitetnega proletariata.

Privilegiranemu profesorju je ime Štampar, zapostavljenemu asistentu pa Kramar.

Skupina asistentov, ki z
nizkimi plačami čaka na
stanovanje

Friedrich ENGELS

Tako imenovana stanovanjska stiska, ki ima dandanes tako veliko vlogo v tisku, ni v tem, da živi delavski razred vobče v slabih, prenapolnjenih in nezdravih stanovanjih. Ta stanovanjska stiska nikakor ni posebnost današnjih dni; niti ni ena izmed nadlog, ki so posebnost sodobnega proletariata v nasprotju z vsemi prejšnjimi zatiranimi razredi; nasprotno, stanovanjska stiska je precej enakomerno prizadevala vse zatirane razrede vseh časov. Samo z enim sredstvom lahko odpravimo to stanovanjsko stisko: s tem, da odpravimo izkoriščanje in zatiranje delavskega razreda po gospodujočem razredu nasploh.

Sirjenje sodobnih velikih mest povzroča v nekih, zlasti osrednjih delih mest, da se umetno in pogosto izredno visoko poveča vrednost zemljišč; na teh zemljiščih zgrajene stavbe pa potiskajo to vrednost navzdol, namesto da bi jo zviševale, ker več ne ustrezajo več spremenjenim razmeram; te stavbe zato podirajo in jih nadomeščajo z novimi. To se dogaja predvsem z delavskimi stanovanji sredi mesta, katerih najemnina tudi ob največji prenaseljenosti nikoli ne more presegati določenega maksimuma ali pa ga presega le skrajno počasi. Taka stanovanja podirajo in zidajo namesto njih trgovine, skladišča in javne zgradbe (...). Rezultat tega je, da so delavci pregnani iz sredine mesta na periferijo, da postajajo delavska in sploh manjša stanovanja redka in dražja, pogosto pa jih sploh ni mogoče dobiti; zakaj v takih razmerah bo gradbena industrija, ki ji pomenijo dražja stanovanja veliko donosnejše področje za špekulacijo, gradila delavska stanovanja zmerom le izjemoma.

Vendar pa ni dvoma, da je že danes v velikih mestih dovolj stanovanjskih hiš, da bi lahko tako odpravili vsako resnično „stanovanjsko stisko“, če bi te hiše racionalno izkoristili. To pa je mogoče doseči le z razlastitvijo dosedanjih lastnikov oziroma s tem, da bi naselili v njihovih hišah ljudi brez strehe ali delavce, ki stanujejo sedaj v prenatrpanih stanovanjih. Kakor hitro si bo proletarijat osvojil politično oblast, bo tak ukrep, narekovan zaradi javne blaginje, prav tako lahko izvesti, kakor lahko današnja država izvaja druge razlastitve in naselitve.

Od kod torej izvira stanovanjska stiska? Kako je nastala? G. Sax kot dober bourgeois ne sme vedeti, da je ta stiska proizvod buržoazne družbene oblike; da ne more biti brez stanovanjske stiske družba, v kateri je velika množica delovnih ljudi navezana izključno na delovno mezdo, torej na tisto količino življenjskih

sredstev, ki je potrebna za njihovo življenje in razmnoževanje; v kateri nove spopolnitve strojev itd. nenehoma jemljejo delo številnih delavcem; v kateri imajo ostra, redno ponavljajoča se nihanja v industriji za posledico na eni strani obstoj zelo številne armade nezaposlenih delavcev, na drugi strani pa mečejo od časa do časa velik del delavcev brez dela na ceste; v kateri zganjajo delavce trumoma v velika mesta, in sicer hitreje, kakor rastejo v teh razmerah nova stanovanja zanje; v kateri mora torej vedno biti dosti najemnikov tudi za najbolj svinjske brloge; v kateri ima naposled vsak hišni posestnik kot kapitalist ne le pravico, temveč navsezadnje zaradi konkurence med najemniki tako rekoč dolžnost, da brezobzirno izbija iz svoje hišne lastnine najvišjo najemnino. V taki družbi stanovanjska stiska ni naključje, temveč nujna institucija, ki jo je mogoče z njenimi posledicami vred odpraviti le, če iz temelja preobrnemo ves družbeni red, iz katerega ta stiska izhaja. Tega pa meščanski socializem ne sme vedeti, ne sme si razlagati stanovanjske stiske iz obstoječih razmer. (Karl Marx in Friedrich Engels, Zbrana dela, knjiga IV, O stanovanjskem vprašanju)

VOLINE

O boljševiški oblasti v Kronstadtu

Že od začetka leta 1918 naprej se je delovno prebivalstvo Kronstadta po temeljitih debatah na številnih zborih odločilo, da bo začelo s „podružbljanjem hiš in stanovanj“.

Najprej je bilo treba dobiti pomoč in soglasje lokalnega Sovjeta; potem pa je bilo treba ustvariti merodajen organizem, ki bi skrbel za preštetje in ocenitev hiš in prostorov, za čim bolj pravično porazdelitev stanovanj, njihovo usposobitev in vzdrževanje. Ta organizem pa naj bi tudi ustanovil posebno servisno službo za popravila, za novogradnje itd.

Zadnje masovno ljudsko zborovanje je dokončno zadolžilo nekatere člane Sovjeta — leve revolucionarne socialiste in anarho-sindikaliste — naj to vprašanje sprožijo na prihodnjem plenarnem zasedanju.

V tem času pa je bil sestavljen projekt z vsemi podrobnostmi in pooblaščenimi predstavniki so ga izročili biroju Sovjeta.

Prvi člen projekta se je glasil: „Odslej naprej se odpravlja privatna lastnina na področju zemljiških in stanovanjskih dobrin.“

Ostali člani so to podrobneje razlagali:

- Upravljanje vseh stanovanj je odslej naloga „Hišnih komitejev“, ki jih izvolijo skupnosti stanovalcev;
- o pomembnejših problemih, ki se tičejo kake bivanjske zgradbe, bodo razpravljali in odločali občni zbori stanovalcev;
- o pomembnejših problemih, ki se tičejo cele četrti, bodo razpravljali občni zbori njenih prebivalcev; izbrana bodo jedra „Četrtnih komitejev“;
- „Okrajni komiteji“ se bodo ukvarjali s problemi na ravni okraja;
- in končno, delegati iz vseh mestnih okrajev bodo tvorili „Izvršni mestni biro Hišnih komitejev“, ki se bo ukvarjal s problemi celoga mesta.

Tisti člani Sovjeta, ki so bili boljševiki, so zahtevali, naj se diskusija o projektu podaljša še za osem dni, in sicer zaradi pomembnosti problema, ki je zahteval poglobljeno analizo.

Ko je Sovjet sprejel to odločitev, so se boljševiški predstavniki takoj napotili v Petrograd, da bi tam dobili navodila iz „Centra“.

Na naslednji seji so boljševiki zahtevali zavrnitev predlaganega projekta. Izjavili so, da je možen pristop k tako pomembnemu problemu samo v okviru cele države in da je Lenin že na tem, da bo pripravil dekret o tem vprašanju in da je celo v interesu stvari same, če Kronstadtski Sovjet počaka na navodila iz Centra.

Levi revolucionarni socialisti, maksimalisti in anarhosindikalisti pa so zahtevali takojšnjo razpravo in so s svojim predlogom tudi prodrli.

Med razpravo je skrajna levica poudarjala nujnost glasovanja takoj po diskusiji in takojšnjo realizacijo projekta, če bo seveda sprejet.

Boljševiki in social-demokrati (menjševiki) so se takoj združili v „skupno fronto“, se dvignili in zapustili dvorano. Njihovo reakcijo je spremljalo ironično ploskanje, pomešano s klici: „No, pa smo tam: pogledajte, kako so se združili!“

Neki delegat maksimalist je skušal normalizirati položaj in je predlagal, naj bi glasovali za vsak člen projekta posebej, kar naj bi boljševikom omogočilo, da bi se vrnili in sodelovali pri glasovanju ter tako zbrisali mučen vtis, ki ga je naredil njihov odhod. Namreč vtis, da so proti odpravi privatne lastnine.

Predlog je bil sprejet. Medtem so tudi boljševiki ugotovili slabost svoje taktike. Vrnili so se na svoja mesta in glasovali za prvi člen: „Odslej naprej se odpravlja privatna lastnina na področju zemljskih in stanovanjskih dobrin.“

Z njihove strani je bilo to glasovanje stvar „principa“.

Ko pa so delegati prešli na razpravo o členih, ki so obravnavali sredstva takojšnje uresničitve tega principa, so boljševiki znova zapustili dvorano.

Zanimiva podrobnost: nekateri boljševiki so menili, da se je glede tega vprašanja nemogoče podrediti „partijski disciplini“. Ostali so na svojih mestih, sodelovali v razpravi in glasovali za projekt. Izjavili so, da so bili sem poslani od svojih volilcev, ki so bili zahtevali, naj glasujejo za takojšnjo uresničitev projekta. Kljub temu pa so bili, na svoje veliko presenečenje, izključeni iz partije zaradi „anarho-sindikalističnih“ odklonov.

Projekt je bil izglasovan.

(...) Komiteji (hišni, četrtni itd.) so bili kmalu ustanovljeni in začeli so z delom. Projekt se je začel uresničevati. Princip „Vsak stanovalac ima pravico do dostojnejšega bivališča“ je postal resničnost.

Predstavniki komitejev so obiskali, ocenili in prešteli vsa bivališča, in sicer z namenom, da omogočijo čimbolj pravično porazdelitev.

Ponekod so odkrili strašne luknje, kjer so se stiskali nesrečniki, včasih več družin v enem samem prostoru, drugje pa so stanovanja z desetimi do petnajstimi sobami, sončna in udobna, zasedali posamezniki. Direktor inženirske šole, samec, je denimo živel v razkošnem apartmaju z dvajsetimi prostori. In ko je prišla k njemu komisija, da bi popisala njegov apartma in mu zmanjšala njegov „življenjski prostor“ na račun nekaj nesrečnih družin, ki so jih rešili iz njihovih nezdravih brlogov, je direktor ostro protestiral in to dejanje označil kot „navadno razbojništvo“.

Kmalu so bili vsi tisti, ki so napolnjevali nezdrave barake, smrdljive mansarde in nesnažne kleti, razporejeni po bolj zdravih in udobnih stanovanjih.

Preuredili so tudi nekaj hotelov.

Vsak Okrajni komite je organiziral delavnice, ki so skrbele za popravila in urejanje stanovanj. Te delavnice so delale z velikim uspehom.

Kasneje je boljševiška vlada uničila to organizacijo in zbrisala vse njene graditeljske začetke. Upravljanje stanovanj je prešlo v roke popolnoma birokratski instituciji, centralizirani z vrha. Imenovala se je „Centrala zemljiških in stanovanjskih dobrin“, dodeljena pa je bila „Svetu narodnega gospodarstva“. Ta „Centrala“ je postavila v vsaki hiši, okraju in okrožju svojega funkcionarja oziroma, bolje rečeno, policaja, ki je bil zadolžen predvsem za nadzor vhodov in izhodov posameznih hiš; poleg tega je moral naznaniti vsako selitev prebivalcev iz določene četrti, naznaniti vsako kršitev zakona o prenočitvah in prepisov o prepustnicah, moral je tudi naznanjati vse „sumljive“ itd.

Izšlo je več birokratskih in sterilnih dekretov. Vsa opravljena dela, vse konkretne pozitivne naloge, vse to je bilo uničeno in zavrženo. Prebivalstvo, ki se je prej tako intenzivno angažiralo, ni več smelo sodelovati (kot se je to zgodilo tudi na drugih področjih), vse skupaj se je pogreznilo v stanje pasivnosti in stagnacije. Najboljše zgradbe so rekvirirali za birokratske službe Države, za stanovanja funkcionarjev itd. Ostala bivališča, ki so jih bolj ali manj prepuščali njihovi usodi, pa so spet padla na mizerno raven.

(VOLINE, O boljševiški oblasti v Kronstadtu)

Kot ilustracijo k Engelsovim tezam objavljamo tekst o konkretnih implikacijah revolucionarnih teorij o stanovanjskem vprašanju. Kot so bralci že sami opazili, gre za izseček iz kratkotrajnega življenja in dela revolucionarnega mesta Kronstadt, zibelke (po Leninovih besedah) oktobrske revolucije. Leta 1918 je v Kronstadtu revolucija doživela svoj veličasten vzpon in začela dosledno uveljavljati oblast sovjetov ter jo pripeljala vse do uresničenja resničnih idej samoupravljanja. Leta 1921 pa je bila ta revolucija krvavo zadušena s strani Trockega in njegove armade. V pokolu, ki je sledil porazu hrabrih branilcev Kronstadta, je padlo več kot osemdeset tisoč ljudi, večinoma žensk in otrok.

Dolihokefalen mladenič –
njegov nazor je še vedno
vladimir

Dolihokefalna mladenka –
njen vzor je bila idealna
ženska

Težko je začeti stavko!

Ona je še vedno stala na nogah, čeprav ni klecnila, kje še, da bi sedla.
Pa kam naj bi sedla?

Na svojo rit?

Hodil sem naravnost proti Njej, vendar odločno.

Ne da bi se hvalil, a Ona še kar stoji.

Stojiš, a, ji rečem.

Še enkrat hodim proti Njej – hodec.

Dva koraka pred Njo se ustavim.

Še enkrat hodim proti Njej.

A ne zaman, uspeh je neizogiben, vedno bliže sem ji, z vsakim korakom bliže.

Pomislim: še dva koraka.

Pomislim, da včasih kaj pomislim.

Mogoče se je zašopala, zato stavka.

Pomislim!

Še jutraj je letala od cvetke do cvetke, kopala se je v sončnih žarkih, pozibavala
se je na valovih vzburanih, kradla ideje, češnje zobala, svoj lastni
znoj švicala.

Le zakaj stavka?

Čim bolj hodim, tem bolj blizu sem ji.

Še vedno kaj pomislim, a že manj kot prej.

Bržkone je to silovit tempo.

Pa misliš, da se je kaj spremenilo?

Ona še kar naprej stoji, jaz pa vse to vidim.

Ko tako hodim, prispem do nje.

Ustavim se dva koraka pred Njo, a vendar rečem:

Zakaj stavkaš?

Meči so zvenketali, kopja so se lomila, da je kri tekla v potokih.
Na levi strani, na vrhu griča, ki se je zgubljal proti severozahodu,
gledano od jugozahoda, so sedeli slaboumni in se smejali.
Noben petelin ni zapel, tudi ni bilo slišati kaj podobnega.
Le smeh slaboumnih je padal na prizorišče.
Bilo pa je to prizorišče, da svet še ni videl takega –
en sam dogodek, do koder je segal pogled.
Pa je bilo še veliko gričev tod naokoli, vendar so si slaboumni
izbrali ravno tega.
Mogoče so sami tako hoteli, mogoče je tako hotela usoda –
TO JE DEJSTVO!

Bilo jih je pet.

Nekdo je bil najdebelejši med njimi.

Ta reče:

Če bo zmagala Ona, nas bo šest.

In vsi so se smejali.

Dalje so se dogodki razvijali takole.

Ona je obvladala prizorišče, to pa je slaboumne zelo prizadelo.

Vsi so zboleli in začeli umirati, še posebno v zadnji fazi.

In v zadnji fazi so žal tudi vsi zares pomrli.

vešče
polkna
klobuk
sol

včasih steklo

včasih pa

kdo je koga prej rodil

brez zveze je reči nohtom
da so jih rodili prsti

reči prstom
da so jih rodile dlani

reči dlanem
da so jih rodile roke

reči rokam
da so jih rodila ramena

reči ramenom
da jih je rodil hrbet

reči hrbtu
da so ga rodili kolki

reči kolkom
da so jih rodile noge

reči nogam
da so jih rodila stopala

reči stopalom
da so jih rodili prsti
brez zveze je reči prstom
da so jih rodili nohti

ZASNOVE

PRILOGA TRIBUNE

PRVO ZASEDANJE UNIVERZITETNE KONFERENCE ZKS

Dne 4. decembra 1973 je bilo 1. zasedanje univerzitetne konference ZKS Ljubljana. Konferenca je sprejela poročilo o idejno-politični dejavnosti ZK na ljubljanski univerzi, poročilo aktiva komunistov pedagoških delavcev FSPN o dejavnosti ZK in njenih ukrepih po 29. seji CK ZKS, izhodišča za akcijski program univerzitetne konference ZK ter izvolila nove organe konference.

Objavljamo v celoti poročilo o idejno-politični dejavnosti ZK na ljubljanski univerzi in izhodišča za akcijski program univerzitetne konference ZK v Ljubljani.

IZHODIŠČA

ZA AKCIJSKI PROGRAM UNIVERZITETNE KONFERENCE V LJUBLJANI, SPREJET NA ZASEDANJU DNE 4. DECEMBRA 1973

- I.
 1. Hitrejšo uresničevanje ustavnih sprememb na visokošolskih zavodih ter inštitutih je stalna naloga organizacij ZK, zato naj se njihovi delavci in študenti objektivno seznani z vsebino teh sprememb, konkretne rešitve pa naj izražajo interese tako pedagoških in drugih delavcev kakor študentov, usklajene z družbenimi potrebami.
 2. Ne glede na organizacijske rešitve pri oblikovanju TOZD se morajo komunisti zavzeti za tak sistem samoupravljanja, ki bo omogočal sodelovanje in soodločanje vseh kategorij zaposlenih in študentov.
 3. Ne glede na pravno opredelitev statusa študenta kot delavca se je treba zavzemati za neokrnjeno vključevanje študentov v samoupravni sistem na visokih šolah ter za temeljne materialne osnove za študij (za štipendije, študentske domove itd.). Odnosi med pedagoškimi delavci in študenti morajo temeljiti na socialistični enakopravnosti. Pravice pedagoških delavcev — razen pravic iz delovnega razmerja — in študentov so načelno enake, ne pa po naravi njihovih dolžnosti. Možna nasprotja med njimi naj se rešujejo enakopravno in konstruktivno.

II.

1. Uresničevanje ustavnih dopolnil bo doseglo svoj namen z reševanjem vrste vsebinskih in materialnih vprašanj visokega šolstva ter inštitutov: tako z modernizacijo študija, s temeljito preobrazbo študijskih programov, z vključevanjem študentov v pedagoški in raziskovalni proces ter z ustreznimi materialnimi sredstvi za uspešnejšo pedagoško in raziskovalno dejavnost. Komunisti si moramo za vse to nenehno prizadevati.
2. Posebne napore velja posvetiti prizadevanjem za večjo učinkovitost študija in idejnosti pouka. Komunisti si moramo prizadevati za oblikovanje sanacijskih programov, ki naj omogočijo večjo učinkovitost vseh oblik visokošolskega študija. Vse organizacije ZK so dolžne skrbeti za izboljšanje idejnosti visokošolskega pouka, za razširitev in poglobitev marksističnega izobraževanja v okviru celotnega učnega procesa. Zato bo treba kritično analizirati vse študijske programe. Sploh je naša trajna naloga uveljavljanje marksistične kritike in načel socialističnega humanizma na vseh področjih znanstvenega in družbenega dela.
3. Znanstveno raziskovanje, družboslovno še zlasti, naj izhaja iz naše stvarnosti in naj služi našim potrebam. Odklanjamo nekritično, modno zgledovanje po tujih „zgledih“. Znanstveniki z univerze in inštitutov se morajo zanimati za vprašanja razvoja naše samoupravne družbe. Med cilji socialistične politike in socialistične znanosti ne more biti razlik.
4. V skladu z vsebinsko in organizacijsko preobrazbo visokošolskega študija mora veljati vsa pozornost kadrovske politiki: uveljavljanju že postavljenih treh kriterijev (znanstveno delo, pedagoško delo, moralno-politične kvalitete) ter izbiri in oblikovanju ustreznih kadrov. V ocenjevanje pedagoških zmožnosti kandidatov za visokošolske predavatelje se morajo vključiti tudi študentje. Anketiranje študentov o pedagoških delavcih naj postane stalna in obvezna podlaga ocenjevanja.
5. Uspešno reševanje stanovanjskih vprašanj je eden od pglavitnih pogojev za načrtno kadrovske politiko; zato bodi skrb za stanovanja stalna naloga zlasti komunistov, ki delajo v sindikatih.

III.

1. Idejno izobraževanje in s tem povezano politično usposabljanje komunistov mora biti v naslednjem delovnem obdobju namenjeno zlasti: uresničevanju bistva ustavnih sprememb, utrjevanju avantgardne vloge ZK v samoupravni socialistični družbi ter pripravam na X. kongres ZKJ in VII. kongres ZKS. V okviru UK pa še posebej uresničevanju ustavnih določil v visokem šolstvu, reformi univerze itd. Sprejeti program idejnega in političnega usposabljanja pri UK je minimalen in zato obvezen. Na podlagi interesov članstva in aktualnih potreb političnega dela ZK na univerzi ga bo treba nenehno oblikovati in prilagajati. Skrb za uresničevanje idejnega izobraževanja in idejne vzgoje mora postati stalna naloga organizacij, organov in članov ZK na univerzi in na inštitutih. Le tako bodo sprejeti programi realizirani, obogateni in bodo postali vse bolj nepogrešljiv element aktivnosti ZK.
2. Center za razvoj in širjenje marksizma pri univerzitetni konferenci ZK mora v okviru svoje osnovne dejavnosti še nadalje:

- marksistično osvetljevati aktualne teme,
- organizirati razprave o družboslovnih delih domačih avtorjev,
- organizirati diskusijske večere,
- skrbeti za širjenje marksizma v visokošolskem študiju,
- skrbeti za oblikovanje mladih propagatorjev marksistične teorije,
- skrbeti za popularizacijo marksistične literature in za udeležbo univerzitetnih delavcev v pisanju marksističnih del.

Pri izpolnjevanju teh nalog se mora center nujno povezovati z drugimi organi UK, z marksističnim centrom pri CK ZKS, sodelovati pa tudi z ljubljansko mestno organizacijo ZKS.

3. Vse organizacije ZK morajo obravnavati izhodišča za X. kongres ZKJ in se aktivno vključiti v priprave za ta kongres in za VII. kongres ZKS.

IV.

Komunisti na univerzi in v inštitutih se morajo trajno zavzemati za izvrševanje nalog v zvezi z usposabljanjem za splošni ljudski odpor: tako z opravljanjem ustreznih pedagoških in raziskovalnih nalog kakor z izvrševanjem praktičnih zadolžitev (s posebnim poudarkom na samozaščiti).

V.

Za uspešno uresničevanje zastavljenih nalog se mora ZK na univerzi in na inštitutih ustrezno organizirati, številčno okrepiti in se delovno povezati z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami (s sindikatom, s skupnostjo študentov).

1. Končati je treba združevanje organizacij pedagoških delavcev in študentov, da se odpravi dvojnost v delovanju ZK na posameznih fakultetah. Doslej so bile organizacije ZK ponekod tudi številčno zelo šibke in zato neučinkovite. Skupne organizacije morajo zagotoviti učinkovitost delovanja in vpliva ZK. Prispevati morajo k odpravljanju hierarhičnih in paternalističnih odnosov med pedagoškimi delavci in študenti, k hitrejšemu razbijanju monopolov in skupinskih interesov. Pomeniti morajo močnejši, bolj kvalificiran subjekt v kadrovske politiki. Skupno delovanje vseh komunistov bo v večji meri omogočalo ugotavljanje in spremljanje strokovne in idejno-politične usposobljenosti študentov – kandidatov za pedagoško in raziskovalno delo. Soočanje znanja in izkušenj starejših komunistov z mladostnim poletom in pobudami mlajših bo koristilo obojem in pomeni lahko višjo kvaliteto v delovanju ZK na visokih šolah in znanstvenih inštitutih.
- Pri dograjevanju organiziranosti ZK na univerzi bo treba seveda upoštevati tudi posebnosti na posameznih zavodih ter ohranяти in razvijati že preizkušene oblike delovanja (stalni in občasni aktivni). Toda težišče delovanja morajo biti skupne organizacije pedagoških delavcev in študentov.
2. Ustanovi se stalen aktiv komunistov na inštitutih (zaradi posebnosti, značilnih za te zavode).
3. Sprejemanje novih članov je stalna naloga OO ZK. Sodimo, da je na univerzi kljub vsem kriterijem za sprejem v ZK še precej študentov in zaposlenih delavcev, ki izpolnjujejo pogoje, da postanejo njeni člani.
4. Osnovne organizacije ZK, ki jih povezuje UK, bodo številne naloge uspešneje reševale, če bodo delovale povezane, zlasti z mestno konferenco v Ljubljani. Seveda ne zgolj formalno. Zato naj se ustanove stalni aktivni v strokovnih društvih, ki lahko bistveno pripomorejo, da se bodo prizadevanja za reformo univerze uresničevala hitreje, ob ustreznem upoštevanju interesov posameznih strok in družbene skupnosti. Ti aktivni bodo lahko tudi mesto za obravnavanje perečih idejnih in političnih vprašanj posameznih strok.
5. Postavljenih nalog ne more rešiti ZK sama. Razširiti mora krog politično zavzetih in premagovati prakso precejšnjega dela univerzitetnih delavcev in študentov, ki se zapirajo le v ozko strokovno delo oz. v študij.

Komunisti moramo biti aktivni v sindikalni in v študentski organizaciji. Sindikalna organizacija na visokošolskih zavodih mora postati aktivna organizacija vseh zaposlenih, reševati mora njihova materialna vprašanja, zlasti vprašanja nagrajevanja po delu, in skrbeti za normalno delovanje samoupravnih organov ter za poglobljanje samoupravnih odnosov. Skupnost študentov pa mora v skladu s sklepi III. konference ZKJ prerasti v družbeno-politično organizacijo študentov in se povezati v enotno organizacijo socialistične mladine. Komunistom študentom mora biti delo v študentski organizaciji ena od pglavitnih nalog.

VI.

Članstvo ZK mora biti sproti in dobro poučeno o dogajanjih v družbi in na univerzi. Pravočasno in organizirano pa mora tudi reagirati na nasprotno pojave in težnje. Če je potrebno, tudi v širši javnosti. Člani ZK ne odgovarjajo le za izvrševanje sprejetih nalog,

marveč tudi za delovanje organizacij, ki jim pripadajo.

Pomembnejši dejavnik kot doslej naj postane tisk. Komunisti na univerzi in v inštitutih naj bolj kot doslej in kvalitetneje sodelujejo v Študentskem dnevniku, pri študentskem radiu, v fakultetnih glasilih in v Tribuni. Tribuna mora prerasti v glasilo študentov in pedagoških delavcev, postane naj glasilo teženj po preobrazbi ljubljanske univerze v učinkovito socialistično univerzo, ogledalo njenih problemov in uspehov na poti do preobrazbe.

VII.

Izvrševanje stališč in sklepov organizacij ZK ter zadolžitev posameznih članov je treba sistematično preverjati, po potrebi tudi kritično oceniti.

Univerzitetna konferenca ZK mora v najkrajšem času pregledati, kako se uresničujejo njeni sklepi o „problemih marksizma na ljubljanskih visokošolskih zavodih“ ter „o kadrovske politiki v visokem šolstvu“.

Ljubljana, december 1973

POROČILO O IDEJNO POLITIČNI DEJAVNOSTI ZK NA LJUBLJANSKI UNIVERZI (od septembra 1972 do oktobra 1973)

Univerzitetni komite ZKS je to poročilo pripravil na podlagi poročil, ki so jih na svojih sestankih sprejele organizacije ZK in na podlagi ocene dejavnosti univerzitetne konference in komiteja. Poročamo o izvajanju stališč iz pisma tovariša Tita in izvršnega biroja, 28. seje CK ZKS, ki je 28. septembra 1972 sprejela sklepe o nalogah komunistov univerzitetne organizacije, poročamo pa tudi o uveljavljanju stališč 29. seje CK ZKS. Ocenjujemo izvajanje sklepov organizacij in aktivov ZK kot tudi sklepov univerzitetne konference in dejavnosti univerzitetnega komiteja ter vseh drugih organov univerzitetne konference.

Osnovna idejno politična dogajanja v družbi in na ljubljanski univerzi

V obdobju od zadnjega poročila univerzitetnega komiteja ZKS je prišlo v življenju ZKJ in ZKS do pomembnih sprememb, katerih glavna značilnost je obračun z zbiranjem tehnokratskih in birokratskih sil na posebnih političnih platformah, zlasti pa na platformi nacionalizma. Reafirirala se je vloga ZK v zavestnem usmerjanju družbe, ponovno je bil dan poudarek marksistični teoriji in konkretni avantgardi – politični akciji. Vendar so bile vse te spremembe že prej zastavljene v hotenjih, prizadevanjih in akcijah, ki so se uveljavile v ZKJ in ZKS kot celoti in večini njenih delov. Cela vrsta dogodkov v političnem življenju ZKJ in ZKS je postopoma ustvarjala podlago za odločno akcijo v preobrazbi. Ta proces je potem prerasel v dosledno akcijo.

Univerzitetni komite ocenjuje, da so se ti družbeni in politični revolucionarni premiki v zelo pozitivnem smislu odrazili v sredini, v kateri delamo, to je na visokošolskih zavodih in na samostojnih raziskovalnih institucijah, ki so vključene v univerzitetno organizacijo.

Napredne socialistične sile, kritična marksistična inteligenca je že dolgo opozarjala na vrsto pojavov in vprašanj, ki so bila sprožena na 29. seji CK. Komunisti, združeni v univerzitetno organizacijo so bili in so še eden od protagonistov borbe za socialno enakost in pravičnost in za uveljavitev socialistične samoupravne demokracije. Precej dolgo so ostro opozarjali na pojave nacionalizma, na vprašanje odtujenih centrov finančne moči in pa na vprašanje pomanjkanja organiziranega in zavestnega usmerjanja družbe oz. na pomanjkanje učinkovitega planiranja v gospodarstvu in na vseh drugih področjih. Posebej je bila prisotna tudi kritika razvrednotenja socialističnih moralnih norm.

Univerzitetni komite si enotno politično podporo sedanji politiki ZK lahko razlaga samo tako, da gre v bistvu vendarle za temeljno potrditev pravilnosti kritike, ki je bila v osnovi že prisotna pri precejšnjem delu članstva ZK na ljubljanski univerzi. Pri tem pa se komite zaveda, da je v vrstah univerzitetnih in znanstvenih delavcev bila in je še prav tako prisotna idejno politična polarizacija, o kateri piše pismo IB in o kateri smo govorili na 29. seji CK.

Tudi znanost ni bila imuna proti pritiskom tiste ideologije, ki so jo izražali in kateri so podlegali zagovorniki tehnokratskih in birokratskih političnih rešitev v družbi. Podpora, ki jo je napačna politična orientacija dobivala od dela znanstvenih delavcev je temeljila na zmotnih znanstvenih mišljenjih, verjetno pa vsaj v posameznih primerih ne gre izključevati zavestnih političnih namenov. V zadnjem letu smo se zato z javno in argumentirano razpravo in kritiko večkrat spopadli s tistimi teoretičnimi, včasih pa tudi povsem političnimi pogledi in dejanji, ki so izrazito nasprotovala uveljavljanju samoupravnega socializma. Ob tem, ko se je največji del komunistov ljubljanske univerze vključil v to akcijo pa smo se srečali tudi z dokajšnjim oportunistom pri delu članstva ZK, ki ni bil pripravljen iti v poglobljeno in argumentirano marksistično kritiko nesprijemljivih teorij in političnih pogledov in dejanj. Ne samo pri nekomunistih, ampak tudi pri delu komunistov je opazen beg v ozko strokovnost in zasebnost, vstran od „politike“ in akademski elitizem (seveda pa pasivizacije ne pogojujejo vedno isti vzroki, in je za to potreben diferenciran pristop in analiza vsakega primera). Odpravljanje teh hib bo zahtevalo še precejšnje napore, in trajne preobrazbe ne bo mogoče doseči čez noč.

Komite se je v svoji konkretni politični aktivnosti v zadnjem obdobju večkrat politično spopadel z nesprejemljivimi političnimi tendencami in dejanji. Akcije je vodil skupaj s člani v posameznih organizacijah. Tako je neposredno sodeloval pri razjasnjevanju razmer na FSPN, o čemer posebej obsežno poročamo. Na pravni fakulteti je ob sodelovanju komiteja organizacija ZK zelo kritično spregovorila o nesprejemljivem znanstvenem nivoju in o nesprejemljivih političnih stališčih, ki so prisotna v referatu prof. dr. Franceta Bučarja, ki ga je imel na seminarju o samoupravljanju v Dubrovniku. Tov. Bučar je v razpravi sodeloval ter je velik del kritike tudi sprejel. Komunisti na višji upravni šoli so se pogovorili o nekaterih spornih vprašanjih, iznesenih v referatu tov. Kamusiča na simpoziju o kadrovske politiki. Komunisti na filozofski fakulteti, na pedagoški akademiji ter na medicinski fakulteti so postali bolj konkretno pozorni in odporni proti posameznim klerikalnim akcijam. To vprašanje zaostruje na kadrovskem področju, čeprav pri tem še manjka dovolj odločne akcije. Komunisti na medicinski fakulteti so postali bolj pozorni do podobnih tendenc, ki so deloma prisotne v vodstvu zdravniškega društva. Komite se je posebej spopadel s tendenco privatizacije, do katere prihaja pri projektu „električna energija“. Ob tem se je zavzel za bolj odločen nastop ter za večjo odgovornost fakultete za elektrotehniko. Na FAGG smo posvetili vso pozornost notranji konsolidaciji učiteljskega aktivna ZK. Ta konsolidacija pa je odvisna od konkretne kadrovske politike ter od uspešnosti zoperstavljanja monopolizmu posameznih učiteljev.

Socializmu nasprotne sile in tendence so se v tem obdobju umaknile in ubrale taktiko defenzive in prilaganja, marsikdaj tudi zato, da bi ohranile obstoječe statusne pozicije. Zavedamo se, da te sile realno še obstajajo, da so globoko ukoreninjene in da jih obstojne protislovnost in razrednost naše družbe stalno poraja na novo. Tako smo se n.p. v tem obdobju soočili ob koroški situaciji s klerikalno akcijo. Te sile so poskušale izpeljati protestno akcijo na izrazito neprimeren način, ki bi predstavljal izrazit izpad slovenskega nacionalizma. Komunisti v študentski skupnosti so ob pomoči socialistično orientiranih študentov kristjanov ostro nastopili in akcijo preprečili oz. jo preusmerili. Ne gojimo pa iluzij, da smo v borbi s socializmom nasprotnimi silami dosegli končno zmago. Nasprotno, menimo, da premaganje teh protislovij terja stalno politično konfrontacijo in organiziran boj ZK.

Pomemben za ugodno politično vzdušje in bolj enovito samoupravljalstvo aktivnost je napor ZK, da daje afirmativne odgovore na najbolj odprta in pereča vprašanja revolucije in razvoja. V tem obdobju so bili objavljeni temeljni koncepti ustavne reforme, doživljamo pa že prve aplikacije „delavskih dopolnil“, ki so v svoji najgloblji vsebini ugodno sprejeta, uresničitev le-teh pa bo zahtevala globlje strokovno angažiranje visokošolskih delavcev. Kljub nekaterim pomembnim strokovnim prispevkom na univerzi pa je strokovno angažiranje na tem področju še premajhno.

Članstvo je pozdravilo odločnejše ukrepe za gospodarsko stabilizacijo, vendar opozarja, da je vrsta teh ukrepov preveč administrativna, kar dolgoročno kvarno učinkuje. Visokošolski delavci so tako kot vsi drugi delavci bili in so pripravljeni na odpovedovanje dokler so prepričani, da je to smiselno in vodi k stabilizaciji.

Za akcijsko konsolidacijo so pomembni tudi napor ZK pri oblikovanju idejno političnih izhodišč raziskovalnega dela in visokega šolstva.

Teze o idejno političnih vprašanjih raziskovalnega dela in visokega šolstva so bile v široki javni razpravi ugodno sprejete. S tem je bil napravljen pomemben korak k oblikovanju jasnega in konkretnega programa, ki bo omogočil in olajšal politično in akcijsko konsolidacijo tistih najkakovostnejših visokošolskih delavcev, ki so vedno bolj strnjeni okrog teh konceptov in programov, in s tem okrog ZK, in ki si prizadevajo za kar se da pospešen razvoj obeh delovnih področij. Obenem pa zanimanje in podpora, ki so jo bile teze deležne v široki javni razpravi zunaj univerze, dokazujejo pravilnost izbrane poti in omogočajo mobilizacijo celotne ZKS za reševanje nekaterih bistvenih vprašanj visokošolskega in znanstvenega dela, ki jih nikakor ni mogoče reševati samo na univerzi in na institutih.

Vedno globlje prodira zavest, da je vprašanje uveljavljanja novega znanja, razvijanje vseh tistih ovir, ki se porajajo pri uveljavljanju novega znanja v praksi, eno osrednjih vprašanj nadaljnjega razvoja socialistične revolucije. Visokošolski delavci imajo pri tem izredno velike delovne naloge, saj uveljavljanje novega znanja v praksi predstavlja eno izmed ozkih grl v razvoju slovenske družbe. Akcija ZK je usmerjena v prizadevanja, da bi se študentje raziskovalci in učitelji tega še bolj zavedali in še bolj odgovorno izpolnjevali te naloge.

Gospodarska nestabilnost bistveno otežuje uveljavljanje kvalitativnih dejavnikov produktivnosti v naši družbi. Ne glede na to, da opažamo veliko povpraševanje po visokošolskih izobraženih kadrih in da se tudi odnos do znanstvenih institucij ter njihovega dela spreminja, ostaja dejstvo, da so visokošolsko izobraženi kadri pogosto neustrezno zaposleni in premalo ustvarjalno vključeni v prizadevanja za dvig produktivnosti in ekonomičnosti ter da se ob uveljavljanju novih pobud soočajo z mnogimi odpori in monopoli. Tako vrsta idej in povsem konkretnih, ustreznih zamisli ne doživi realizacije v naši proizvodnji in socialni praksi. Zavedamo se, da je od temeljnih družbeno ekonomskih razmer in gibanj odvisen tudi tak ali drugačen odnos do znanja in raziskovanja, zato smo stalno opozarjali na pomen gospodarske stabilnosti, za uveljavljanje sil znanstveno tehnične revolucije in socialističnih samoupravnih odnosov.

Skupna naloga vseh komunistov je, da pospešujemo inovacijske procese in da se kot zavestna politična sila spopadamo z vsemi tistimi, ki ovirajo uveljavljanje inovacij in iz oportunitizma ali nesposobnosti segajo samo po licencah iz tujine. Samo smiselna kombinacija prevzetega znanja in lastnega odkrivanja lahko zasnuje uravnotežen in soliden tehnološki napredek. Zavedajoč se te naloge smo že prej in tudi v obdobju, na katerega se nanaša to poročilo poudarjali, da inorajo raziskovalci in visokošolski delavci delati za specifične potrebe naše družbe. Na univerzi ta naša prizadevanja niso ostala osamljena. Zavest o potrebi take orientacije se širi in jo je tudi univerza kot celota sprejela v svoj program.

Podpiramo tudi akcijo za sprejemanje družbenih dogovorov o kadrovski politiki v občinah. Pomembno je, da se vsi delavci v temeljnih organizacijah združenega dela opredelijo do nekaterih bistvenih vprašanj kadrovske politike in visokošolskega izobraževanja. To še posebej velja za izredni in stalni dopolnilni študij. Te akcije tudi dokazujejo da se zavedamo vedno večjega pomanjkanja strokovnih kadrov v družbi. Krepi se zavest o tem, da se morajo samoupravljalci še bolj odgovorno obnašati do ključnih razvojnih vprašanj visokega šolstva in znanosti in da je v ta namen potrebnih več sredstev, časa in kadrov. Prizadevanje za pospešen razvoj visokega šolstva se zato ne more razumeti samo kot prizadevanje za neke ožje interese, temveč ga pojmuje kot boj za globlje in širše interese delavskega razreda in vse

družbe. S temi dogovori bo torej napravljen korak naprej v ustvarjanju konkretnih pogojev za študij. Morala pa bo slediti še cela vrsta konkretnih ukrepov, kratko in dolgoročnih. Pri sklepanju ustreznih dogovorov in sporazumov bo potrebna večja podpora vseh komunistov, zlasti tistih s področja materialne proizvodnje.

V okviru doseadanje ustavne razprave smo še prav posebej obravnavali probleme svobodne menjave dela in uveljavitve enakopravnega položaja vseh ljudi v združenem delu. Pozdravljamo osnovno opredelitev, da naj bodo delavci na vseh delovnih področjih enakopravni, v skladu z marksističnim izročilom, da naj k družbeni produkciji prispevajo vsi, ki sodelujejo v družbeni produkcijskem procesu, seveda pod pogojem, da opravljajo družbeno potrebno delo. Sprejemamo način neposrednega samoupravnega sporazumevanja znotraj združenega dela in prek svobodne menjave dela, vendar pa je odprta še cela vrsta povsem konkretnih vprašanj, aplikacije temeljnih načel v konkretno družbeno prakso (predvsem oblik ustvarjanja samoupravnih interesnih skupnosti, oblik realizacije visokošolske samouprave, celoten delegatski sistem in razmerja na tem področju).

Precejšnje polemiko je sprožilo tudi urejanje položaja dela z zasebnimi sredstvi v naši družbi. Javne razprave o tem so pokazale, kako različne rešitve pričakujejo predstavniki raznih sfer našega življenja. Med komunisti na ljubljanski univerzi so zlasti vzbujale zaskrbljenost tiste tendence, razlaganja in tiste formulacije v zakonskem tekstu, ki so omogočale tudi take razlage, ki bi preveč na široko odprle vrata zasebnemu sektorju na račun združenega. Odločno smo se zavzemali za to, naj se, kjer se le da, razvija predvsem družbeni sektor, in naj se zasebni omeji na tiste dejavnosti, ki so za to primerne in kjer gre predvsem za storitvene dejavnosti. Ob tem smo še posebej spregovorili o primerih privatiziranja družbenih sredstev in zaslužkarstva na univerzi, proti katerim se tudi konkretno borimo.

V univerzitetni organizaciji je močno prisotna kritika na račun neučinkovitosti planiranja v naši družbi. Težko se nam je sprizniti z dejstvom, da nismo sposobni planirati niti razvoja osnovne infrastrukture v okviru Jugoslavije. Ta kritika pa se ne ustavlja samo pri ugotavljanju pomanjkljivosti v globalni družbi ampak se čedalje bolj usmerja tudi na vprašanje odgovornosti univerze in visokošolskih delavcev do zavestnega usmerjanja do razvoja naše družbe.

Menimo pa, da je treba ustrezne raziskovalne in visokošolske zavode vključiti neposredno v sistem odločanja o bistvenih vprašanjih razvoja in investicij, da bodo tako soodgovorni za realizacijo koncepta družbenega razvoja Slovenije in Jugoslavije.

Zaostriamo tudi vprašanje lastne iniciative znanstvenih delavcev s področja načrtovanja. Sodimo, da visokošolski delavci ne morejo samo čakati, kaj bo na tem področju storila država in za to organizirane profesionalne organizacije.

Potem ko so integracijski procesi v gospodarstvu tekli vse prepočasi, je zavestna akcija ZKS in njenega CK obrodila v zadnjem letu prve rezultate. Ti pomenijo novo vzpodbudo tudi komunistom v raziskovalnih zavodih, ker so za integracijske procese življenjsko zainteresirani. V njih vidijo bistveno perspektivo za razvoj znanosti in za tesnejšo naslonitev na našo proizvodno strukturo.

Vrsta znanstvenih delavcev je začela posvečati več pozornosti tudi vprašanju človekovega okolja. Konferenca OZN v Helsinkih je ta znanstvena prizadevanja nedvomno vzpodbudila in jim moramo posvečati vso pozornost. Ob tem pa se vzbuja cela vrsta teoretskih vprašanj. Na tem področju v svetovni literaturi in svetovni akciji neredko srečamo tudi tako dejavnost, ki je predvsem v interesu svetovnega kapitala. Pred komunisti, ki se ukvarjajo s teoretičnim delom zato stoji naloga, da ta vprašanja razčlenijo z marksističnega razrednega stališča.

Ta temeljna družbena dogajanja uveljavljajo ZK kot konkretno idejno politično avtoriteto, med delavci in študenti v visokem šolstvu in raziskovalnih zavodih. Boj ko se organizacije ZK usmerjajo v povsem konkretne akcije v boj za uveljavljanje samoupravnih odnosov v posameznih zavodih in v bolj konkretno angažiranost pri kadrovskih vprašanjih, večji ugled imajo v svojih delovnih okoljih.

Aktivnost za reformo univerze

Univerzitetni komite se je močno angažiral pri osnovanju tez o idejno političnih vprašanjih visokega šolstva. Ko so bile teze objavljene, pa organiziral zelo široko razpravo ne samo med komunisti na univerzi, ampak med vsemi pedagoško znanstvenimi delavci in tudi med delom študentov. Razprave so bile na vseh visokošolskih zavodih. Del učiteljev komunistov smo poslali na tovrstne razprave v občinskih organizacijah. V zvezi s problemi visokih šol je bil to prvi sistematični kontakt naših članov z občinskimi organizacijami. Odmev na to obravnavo v občinskih organizacijah je ugoden. Posebno pozornost smo posvetili razpravi v ljubljanskih občinah, kjer pa še ni končana. Skupna poanta teh diskusij je v tem, da so sprejeta temeljna izhodišča in tudi množica konkretnih iniciativ, da jih je sprejela tako široka javnost kot tudi najvišji samoupravni organi univerze.

To nam danes olajšuje konkretno akcijo na področju statutarnega zakonodajnega in ustavnega urejanja vrste vprašanj. V tem obdobju so bile na univerzi tudi javne razprave o načrtu razvoja ljubljanske univerze do leta 1975 in o vrsti akcij, ki jih moramo začeti za realizacijo tega razvoja. Nosilec teh javnih razprav je bil center za razvoj univerze. S tem se je na univerzi začelo razmišljati o sistematičnem lastnem razvoju. V tem obdobju je v okviru tega centra začela delovati tudi služba za poklicno študijsko usmerjanje študentov.

V republiški skupščini se je nadaljevala akcija za potrditev statutom. Skupščinska komisija je svoja stališča o predlogih statutom poslala v razpravo na vse visokošolske zavode. Razprave so bile temeljite in so dale – celo vrsto konkretnih predlogov, ki nam omogočajo nadaljnje delo v zakonodaji in izpolnitvi visokošolskih statutom. O celotni aktivnosti vseh bistvenih družbenih dejavnikov lahko ugotovimo, da so se uveljavile osnovne idejne in politične pozicije, ki so sprejete in obdelane v tezah o ZK, prav tako pa so vse te razprave bistveno prispevale in oplojile izgradnjo platforme ZK.

Skupna aktivnost in dejavnost prispeva k razvoju politične platforme ZK. Ob vsem tem se javlja tudi kritika na račun počasnosti dela pri potrjevanju statutom, češ da že leta in leta niso potrjeni. Postavlja se vprašanje, zakaj čakamo samo na kompleksno zakonodajno revizijo visokošolske zakonodaje, ko se je v tem obdobju vendarle nabrala vrsta konkretnih predlogov, ki nujno terjajo tudi zakonodajno ureditev in rešitev. N.p. vprašanje zaprtosti univerze za strokovne kadre iz prakse pri kandidiranju za učiteljska mesta.

Posebej smo se sestajali, da smo razpravljali o osnovnih političnih izhodiščih za realizacijo amandmajev. Zastavljena pa so bila predvsem naslednja vprašanja:

Kaj je temeljna organizacija v visokem šolstvu? Kako realizirati idejo svobodne menjave dela? Kako oblikovati samoupravne interesne skupnosti za področje šolstva in visokega šolstva? Kako in zakaj se združevati v fakultete in univerze? Kako opredeliti samoupravni položaj študentov?

Lahko ugotovimo, da imamo dokaj razdelane poglede na osnovna izhodišča za ustanavljanje TOZD. Pri tem lahko ugotovimo, da se v praksi poskuša v silno raznolikih razmerah ta izhodišča tudi upoštevati. To pomeni, da naj bo v enotnih temeljnih organizacijah povezano pedagoško in znanstveno delo, da naj bodo te organizacije take, da se bodo lažje povezovale s prakso ter da bomo odprli večje možnosti za neposredno samoupravljanje. Pri tem ugotavljamo, da je večja pripravljenost zadostiti nekaterim vsebinskim intencijam ustave kot pa, da bi bistveno notranje spremenili velike fakultete. Predvsem se premalo razmišlja o tem, da je treba uveljaviti načelo institucionalizacije neposredne samoupravne demokracije.

Živo so se razvnele tudi ideje o položaju študenta. Obstaja precejšnja enotnost glede vsebine statusa študenta, razhajanja pa so predvsem v osnovnem ustavnem pravnem pogledu na študenta. Eni predlagajo, naj ima študent kot delovni človek vrsto pravic in obveznosti, drugi naj študent združuje delo z ostalimi zaposlenimi v visokem šolstvu, tretji pa dajejo poudarek temu, da naj bo nekdo najprej delavec, vezan na konkretno delovno organizacijo in kot tak tudi študent.

Posvet, ki smo ga o teh vprašanjih imeli konec novembra, je tudi pokazal, da je zelo težko oziroma precej nesmiselno ustanavljati temeljne organizacije, dokler ni dokončno sprejeta ustava in visokošolski zakon, ki naj bi nekatera vprašanja glede TOZD in ostalih dilem posebej uredil. V tem smislu se po eni strani zavzemamo za intenzivno delo za ustanavljanje temeljnih organizacij, za statute in sporazume, po drugi, da naj bodo do konca leta ustanovljene, istočasno pa menimo, da bomo stvari bolj temeljito opravili v malo daljšem obdobju.

Ko smo sodelovali v razpravi o tej tematici v republiški skupščini, smo se zedinili za nekatera temeljna skupna idejno-politična izhodišča. Ugotavljamo, da je dober del visokih šol že začel dokaj resno obravnavati ta vprašanja, vendar pa še ni dokončnih rešitev. Čakamo osnutek zakona, sprejetje ustave, osnutek samoupravnega sporazuma, interesnih skupnosti in samoupravnega sporazuma o univerzi. Izdelava teh osnutkov je prepočasna. Menimo, da bi odgovorne strokovne in upravne službe lahko hitreje funkcionirale.

V tej razpravi in akciji komite nasprotuje hitremu sklepanju. Vztrajamo naj se vse samoupravljalce seznanijo z vsemi možnostmi, ki jih nudita nova ustava in zakonodaja, in naj se vsestransko pretehtajo vsi možni konkretni modeli za razrešitev, za boljše samoupravljanje in boljšo organizacijo visokega šolstva. Smo proti raznim demagoškimi – potezam in nastopom, proti dezinformacijam, ki so v teh razpravah prisotne. Predvsem je prisotna težnja po ohranjanju statusa quo, celo na nekaterih največjih fakultetah, kar predstavlja ohranjanje birokratskega interesa. Sem in tja pa se pojavljajo pobude za ustanavljanje zelo majhnih temeljnih organizacij, ki bi pomenile utrjevanje na pol zasebnega predvsem zaslužkarskega dela, na kar seveda ne moremo pristati.

V zadnjem letu je prišlo tudi do pozitivnih premikov v kadrovske politiki v visokem šolstvu.

Predvsem se v okviru samoupravljanja dokončno utrdile kadrovske komisije, v katerih imajo vso odgovornost in tudi močno pozicijo člani ZK. Te komisije so že začele akcije za pridobivanje novih visokošolskih učiteljev in sodelavcev, angažirane so tudi pri volitvah samoupravnih organov na fakultetah in univerzi. V tem letu smo reafirmirali kompleksnost treh kriterijev pri ocenjevanju visokošolskih učiteljev in študentov, ocenjuje se strokovni nivo, pedagoško delo in tudi družbeno in moralna podoba kandidatov. Kadrovske komisije pa si prav sedaj prizadevajo za "detažiranje vseh teh kriterijev in postopkov.

O vseh teh prizadevanjih pa se v praksi še vedno dogajajo primeri, ko se vsi trije kriteriji pri volitvah v pedagoške organe ne upoštevajo enakovredno. Zato moramo zaostri vprašanje osebne odgovornosti vseh tistih komunistov in drugih samoupravljalcev, ki v tem procesu sodelujejo, ki vprašanj ne zaostrijo ali pa se obnašajo oportunistično.

Pri tem je bila zelo pomembna naša akcija za anketiranje študentov o pedagoškem delu visokošolskih učiteljev. Po eni strani so te ankete dale dokaj verno sliko stanja pedagoškega dela, ki olajšuje in omogoča stalne in nadaljnje izboljšave pedagoškega procesa, po drugi strani pa predstavljajo eno od ocen za elektrijo in reelekcijo. Odpori proti tem anketam pa so precejšnji in anketiranja na večini fakultet še niso uvedli. Prizadevamo si, da bi tovrstne ankete postale obvezni sestavni del ocenjevanja vseh pedagoških delavcev. Pozornost smo posvetili tudi kadrovanju delovnih programov univerze in vodstva univerze. Ob našem sodelovanju in ob aktivnosti vseh drugih samoupravljalcev smo uspeli ustvariti iniciativne delovne organe na univerzi, ki so sprožili celo vrsto pobud in akcij. Pri tem pa na žalost ugotavljamo, da strokovni in administrativni aparat tako na tajništvo Univerze kot tudi na posameznih fakultetah ne ustreza tem obsežnim in zelo zahtevnim novim nalogam, ki jih terja sodobna univerza. Zato se zavzemamo za kadrovske okrepitve rektorata in tajništva fakultet, ki pa morajo delovati le kot strokovni servis.

Organizacije ZK so se veliko ukvarjale s samoupravnimi odnosi na visokošolskih zavodih. Tu je prišlo do ugodnih premikov in okrepilo se je spoštovanje demokratičnih samoupravnih načel naše družbe. ZK je na tem področju temeljni iniciator in tudi kritik. Samoupravni organi so začeli delovati bolj demokratično in bolj frekventno, začeli pa so se tudi procesi decentralizacije pravic in odgovornosti. Študentje so dosegli precejšen vpliv na samoupravljanje, so bolje organizirani in tudi politično očežirni. Kjer smo imeli najhujše politične zaostritve glede vprašanj študija, n.p. na kemiji, tam so rezultati zelo ugodni. S to študentsko aktivnostjo se je zaostri la odgovornost študentov do študija kot tudi odgovornost pedagoških delavcev.

Sveti fakultet kot formalno najvišji samoupravni organi se v tej vlogi niso popolnoma uveljavili, čeprav so v zadnjem času bolj aktivni. Tudi predstavniki republiške skupščine in delovnih organizacij so v svetih bolj aktivni in so večja opora fakultetam. Se vedno pa se počutijo kot posamezniki in nimajo organiziranega zaledja vseh tistih, ki jih v teh svetih dejansko predstavljajo. Ti delegati postavljajo vprašanje razvoja celovitega delegatskega razmerja.

V tem obdobju je bila posvečena večja pozornost tudi vprašanju informiranja samoupravljalcev. Radio Student in Tribuna sta posvečala večjo pozornost visokošolski problematiki. Na vrsti fakultet se je na našo iniciacijo razvil tudi študentski tisk, še vedno pa ne moremo biti zadovoljni z informiranostjo o aktivnosti univerze in dejavnosti vseh fakultet. Ta horizontalna

kommunikacija v okviru univerze je zelo slabo razvita.

Ob tem ko smo se sistematično angažirali ob naši idejno-politični platformi za razvoj visokega šolstva v samoupravni socialistični družbi, pa smo tudi stalno snovali konkretne akcije in razvijali miselnost, da ni treba čakati samo na to, da se vse potrdi, ampak naj se ob tem kar se da uspešno razvijajo konkretne akcije.

Sodimo, da se je v tem smislu stanje v visokem šolstvu precej spremenilo, kajti prizadevanja za izboljšavo učnih programov in študijskega procesa so stalna. Iniciativa za to prihaja vse bolj iz samih fakultet in tudi s strani prakse. Prav letos so se ob teh vprašanjih zelo resno angažirali študentje komunisti.

Komite je posebej poudaril vprašanje učinkovitosti vseh oblik visokošolskega študija, vprašanje odgovornosti učiteljev, ker sodimo, da je to eden od resnih problemov Univerze.

Univerzitetna konferenca in komite sta v tem letu posvetila posebno pozornost marksizmu in družboslovnemu izobraževanju ter idejnosti pouka. O teh vprašanjih smo imeli javno razpravo v organizacijah in na konferenci. Sprejeli smo usmerjujoča stališča. Največjo pozornost smo posvetili vprašanju idejnosti vsakega predmeta, ker sodimo, da se moramo zavzemati za socializem skozi stroko, ter za angažiranost strok. To se seveda zelo dolgotrajna in zahtevna naloga, ki bo terjala dolgotrajno aktivnost vseh komunistov. Posvetili smo se tudi analizi uspešnosti družboslovnega izobraževanja na nedružboslovnih fakultetah. V ta namen sta bila izvedena analiza in posvetovanje. O tem je sklepal tudi pedagoško znanstveni svet univerze in sprejel nadaljnje smernice tega izobraževanja.

Glavna ovira pri hitrejšem razvoju tega izobraževanja je pomanjkanje ustreznih kadrov in vrsta problemov pri posredovanju tega znanja študentom, ki se sicer strokovno pripravljajo za tehnične ali druge stroke.

Na univerzi smo se zavzeli tudi za to, da bi visokošolski učitelji sodelovali pri razvijanju socialistične idejnosti v celotnem šolskem sistemu, še posebej pa pri pripravljavanju učnih načrtov in vzgoji učiteljskega kadra. Zadalji smo tudi nalogo, da morajo visokošolski učitelji marksisti pisati poljubne tekste za popularizacijo marksizma. Opažamo, da je za te učitelje prišlo do velike konjunktore. So prezaopleni tako s predavanji v občinah, med mladino, s pisanjem za sredstva javnega obveščanja in tudi z vrsto drugih akcij.

Po triletnih prizadevanjih univerzitetnega komiteja smo v preteklem letu vendarle dobili tudi knjižarno in založbo, ki se bo ukvarjala izrazito z znanstveno literaturo in s posredništvom te literature za študente. To ustanovo je odprla Partizanska knjiga ob pomoči sklada Borisa Kidriča.

Tu pa je odprta še cela vrsta vsebinskih vprašanj, kot npr. problematika nabavljanja cenene domače in tuje strokovne literature za študente, recenzijski izvodi za učitelje itd.

Zveza komunistov je bila zelo aktivna v akciji za izgradnjo visokošolskih objektov, to je za izgradnjo medicinske in ekonomske fakultete. Dogovorili smo se za mobilizacijo vseh članov ustreznih fakultet v akciji za izgradnjo. Večkrat smo tudi obravnavali različne idejno politične zaplete in konflikte, do katerih je prišlo ob tej aktivnosti. Še posebej pa smo ogreti za nadaljnjo izgradnjo študentskih domov in študentskih stanovanj za študente tretje stopnje. Ob tem ko se daje v tem petletnem planu prioriteto izgradnji strokovnemu srednjemu šolstvu, pa sodimo, da je treba še naprej sistematično graditi visokošolske zavode v Sloveniji.

Na področju – študentskega standarda smo nadaljevali akcijo za spoštovanje in realizacijo družbenega dogovora o štipendiranju in kreditiranju dijakov in študentov. Ugodno ocenjujemo, da so k sporazumu pristopile vse občine in velik del delovnih organizacij. Vendar pa še vedno veliko delovnih organizacij stoji ob strani. Kritično opažamo nespoštovanje določb družbenega dogovora. V politični akciji smo dosegli ustrezno valorizacijo štipendij na 1200 dinarjev, kar ustreza realnim življenjskim stroškom. V to akcijo smo šli zato, ker bi z neustrezno valorizacijo ponovno prizadel tiste, ki izhajajo iz delavskih in kmečkih družin, in tiste iz najbolj oddaljenih predelov Slovenije. Dali smo tudi iniciacijo za revizijo družbenega dogovora o štipendiranju in kreditiranju, ker ga je treba vskladiti tako s sedanjimi normami glede družbenih dogovorov kot tudi nekaterih vsebinskih vprašanj.

Sodimo, naj ti dogovori postanejo sestavni del družbenih dogovorov o kadrovske politiki, ki jih sprejemajo po občinah. Precejšnjo pozornost smo v tem obdobju posvečali tudi samoupravnemu sporazumevanju o delitvi osebnih dohodkov. Pri tem smo ugotovili, da med komisijo in delavci ni uspelo razviti pravnega delegatskega odnosa in razmerja. Posledica tega je tudi neustrezno valoriziranje dela učiteljev, ki preveč zaostaja prav v najnovejšem obdobju.

Zato se že javlja kritika na račun prevelike uravnilovke. Na tem področju smo se sicer kot zveza komunistov zavzemali predvsem za ustrezno valorizacijo osebnih dohodkov asistentov in stažistov in najnižje plačanih delavcev.

Pri izločanju sredstev za stanovanjsko izgradnjo smo se zavzeli za kar se da veliko solidarnost med delovnimi ljudmi na univerzi in tudi dosegli ustrezno odvajanje sredstev. Dejstvo pa je, da s temi sredstvi sami ne moremo reševati vseh stanovanjskih problemov, ker je priliv novih delavcev prevelik. Ponovno lahko ugotovimo, da se prav na tem področju stvari praktično ne spreminjajo in da ni ustreznega odnosa tudi širših družbenih dejavnikov do tega vprašanja.

Razprava o ustavnih spremembah

Širše in organizirane razprave o ustavnih spremembah na univerzi, višjih in visokih šolah so se začele šele v drugi polovici septembra. Vzrok temu je bil daljši počitniški čas na univerzi od julija do septembra, ko je večina pedagoških in drugih delavcev z univerze in predvsem večina študentov odsotnih. Kljub temu pa so bile razprave o ustavnih spremembah izvedene v oktobru na vseh fakultetah, višjih in visokih šolah in na večini institutov.

Nosilci razprav po fakultetah, visokih in višjih šolah so bile sindikalne podružnice in OOKZ v povezavi s FO SS. Komite UK je za uvod v javno razpravo organiziral širšo razpravo o ustavnih spremembah na političnem aktivu univerze, ravno tako pa je bila ustavnim spremembam posvečena celodnevna razprava na seminarju za politični aktiv. Komisija za politični sistem pri UK ZKS je uspešno organizirala razpravo o skupščinskem sistemu na delegatskih razmerjih, IO SS pa je bil nosilec in realizator posveta o ustavnih spremembah, s poudarkom na ustavno-pravni opredelitvi vzgoje in izobraževanja, ter opredelitvi statusa študenta v bodočih TOZD na univerzi.

Enotno za vse razprave velja ugotovitev, da so udeleženci podprli temeljno usmeritev predvidenih sprememb; predvsem pa je bilo v razpravah poudarjeno, da pomeni usmeritev, predvidena v ustavnih amandmajih, nadaljnji odločen korak v procesu osvobodjanja človeka in razpolaganja s pogoji in rezultati svojega dela v okviru samoupravne socialistične demokracije.

V mnogih razpravah na univerzi se udeleženci niso omejili samo na razpravljanje o osnutkih ustav SFRJ in SRS, ampak so istočasno obravnavali tudi nekatera še vedno odprta vprašanja in dileme pri uresničevanju že sprejetih ustavnih amandmajev na univerzi. Aktivni udeleženci v razpravah so namreč izhajali iz problemov univerze in svojih delovnih področij.

Ugotavljamo pa, da študentje na nekaterih fakultetah, visokih in višjih šolah niso bili vključeni v razprave. Eden izmed razlogov za to je bila nezadostna aktivnost in povezanost med organizatorji razprav in FO SS in OZK študentov.

Ne glede na majhno število konkretnih pismenih pripomb in predlogov menimo, da so razprave dosegle svoj namen; s tem, da je bila večina delavcev in večje število študentov na univerzi, višjih in visokih šolah seznanjenih z ustavnimi spremembami, predvsem pa, ker so razprave vzbudile delavce in študente k še intenzivnejšemu razmišljanju in iskanju ustreznih rešitev in odgovorov na odprta vprašanja in dileme pri uresničevanju ustavnih amandmajev na univerzi.

Aktivnost komunistov na področju raziskovalnega dela

Organizacije ZK so sprejele v svoje akcijske programe vrsto idej in predvsem temeljna izhodišča, ki so izražena v težah o idejnopolitičnih vprašanjih raziskovalnega dela. V ospredju je aktivnost demokratizacije znanstvene politike, predvsem pri delitvi sredstev sklada Borisa Kidriča. V ta namen je v letošnjem letu ponovno organizirana javna razprava o vseh projektih, ki jih financira ta sklad. To vsekakor predstavlja pomemben premik v odprtosti in javnosti politike. Ugotavljamo pa relativno skromno udeležbo s strani zainteresirane družbene javnosti v teh razpravah. Dejstvo je tudi, da še nismo uspeli razviti delegatskih odnosov in razmerij v raziskovalni skupnosti Slovenije.

Vodstvo raziskovalne skupnosti in komunisti v tej skupnosti vlagajo napore za določitev prioriteten raziskovalnih področij. V ta namen prav v letošnjem letu – poteka široka razprava v dveh smereh: po eni strani poteka znotraj organov raziskovalne skupnosti kot tudi v širših zainteresiranih organizacijah združenega dela in politične javnosti razprava o prioritetenih raziskovalnih področjih in nalogah, po drugi strani je sistematično obravnavana tudi institucionalna baza raziskovalnega dela.

V organizacijah na družboslovnih fakultetah se je razvila razprava o idejnih problemih, povezanih s prenosom znanstvenih dosežkov meščanskega sveta v našo družbeno prakso. Ob tem se je razvila razprava o vprašanju idejne opredeljenosti naših znanstvenih konceptov in znanstvenih delavcev. Da bodo pozitivni znanstveni dosežki, ki se opirajo na meščanske pozicije in predpostavke o družbi in o človeku, osvetljeni z marksističnimi pozicij, bodo potrebni, dolgotrajni znanstveni napor. V sklopu teh vprašanj je bila posebno pozorno obravnavana tudi politika mednarodnih znanstvenih stikov. Komunisti so se zavzeli in tudi že začeli vrsto konkretnih akcij, da bi ustvarili normalnejše ravnotežje v teh kontaktih, da bi se povečalo sodelovanje s socialističnimi deželami in deželami v razvoju.

ZK se je še posebno izrazito zavzemala za to, da bi univerza opravila veliko delo usposabljanja mlade znanstvene inteligence. Rast visokega šolstva v Sloveniji, posebej razvoj novega centra v Mariboru in pa uveljavljanje raziskovalnega dela v najširši proizvodnji in družbeni praksi terjajo mnogo več tovrstnega kadra. Zavzemali smo se za ustrezne materialne pogoje za ta študij. Sklad B. Kidriča, ki štipendira najboljše študente podiplomce je razvil bolj ustrezno štipendiranje podiplomcev, ki so tudi v delovnem razmerju kot stažisti. Z njihovimi problemi so se precej ukvarjali. Spodbujali smo akcijo za študentska stanovanja, za študente III. stopnje. Čeprav smo se na Univerzi in tudi drugod zavzeli za to idejo, pa deloma zaradi neustreznih konkretnih predlogov, deloma zaradi nerazumevanja in tudi pomanjkanja sredstev doslej ni nobenih konkretnih rezultatov. Univerzitetna organizacija ves čas opozarja na to vprašanje, ker se nam pri formiranju znanstvene inteligence dejansko ustvarja izrazito neugodna socialna struktura v prid ljubljancem in ljudem iz premožnih družin. Silno težko pa je študirati III. stopnjo ljudem drugih regij v Sloveniji in pa ljudem iz prakse.

Zato smo se zavzemali tudi za zelo konkretne ukrepe, ki bi odprli vrata univerze tudi za najboljše strokovne kadre iz prakse. Sklad Borisa Kidriča je razpisal štipendije v višini 3.000 dinarjev tudi za tiste, ki bi delali magisterij ali doktorat pa že imajo za seboj večletno uspešno strokovno prakso. Za to iniciativo pa ni ustreznega konkretnega odziva, kar terja od nas nadaljnjo konkretno kadrovske akcijo komunistov tako na univerzi kot tudi v občinah.

Aktivnost komunistov na področju SLO in samozaščite

Zakon o splošnem ljudskem odporu SR Slovenije in še posebno pravilnik o SLO univerze in smernice predsedstva SFRJ o obrambi Jugoslavije kot tudi drugi dokumenti, opredeljujejo priprave na SLO na Univerzi. Vendar pa kljub mnogoterim naporom, predvsem s strani odbora za SLO Univerze to področje univerzitetne dejavnosti še ni zaživel v zadostnem obsegu. Pri tem ni vprašljivo sprejemanje in prevzemanje načel SLO, saj je koncept splošnega ljudskega odpora doživel v osnovi svojo podporo, temveč gre za realizacijo teh načel. Še vedno je namreč zelo prisotna misel, da so vprašanja SLO vojna vprašanja, ki naj rešujejo za to zadolženi organi in vojaške službe. S tem v zvezi se tudi samozaščita skromno uveljavlja. Glede na socialni in raziskovalne kapacitete univerze in njihov pomen za družbeni, socialni in gospodarski razvoj naše družbene skupnosti in glede na kadrovske poslanstvo Univerze je takšen odnos družbeno politično vprašljiv in terja razrešitev nekaterih vprašanj. Naše prihodnje akcije gredo v tej smeri. Pri tem gre za nekatera ločena vprašanja, kot so pouk obrambe in zaščite, pridobivanje znanstvenih kvalifikacij predavateljev iz obrambe in zaščite na univerzi, opredeljevanja znanstveno raziskovalnega dela, do nalog aktualnih za razvoj, (družbeni razvoj, razvoj strok, panog in institucij), kadrovska vprašanja iz SLO in podobno, kot tudi za globalna gledanja na razvoj Univerze in visokošolskih zavodov. Semkaj lahko uvrstimo tudi nujnost modernizacije ali reforme univerze na osnovnih treh postavkah, to je pedagoški, raziskovalni in administrativno organizacijski.

Komisija za SLO univerzitetne konference ZKS je obravnavala ta vprašanja in pripravila izhodiščne materiale za pripravo po osnovnih organizacijah ZK.

Aktivnost komunistov v družbeno političnih organizacijah

Vodstvo ZK se ves čas zavzema za ocenjevanje uspešnosti osnovnih organizacij v ZK in posameznikov po tem, kakšen vpliv imajo na sodelavce in koliko so aktivni in vplivni v masovnih političnih organizacijah. V ospredju

smo postavili vprašanje politizacije in aktivnosti sindikata, nato smo ves čas opozarjali c osnovne organizacije in do zdaj smo dosegli naslednje rezultate: večjo pozornost komunistov pri kadrovanju vodstev sindikata in pa konkretne ukrepe za boljšo organiziranost univerzitetnega vodstva. Ob pomoči mestnega in republiškega sindikata vodstva smo prišli do osnovnih soglasij o tem, kako naj se organizira in deluje sindikat na višjih, visokih šolah, na univerzi in v raziskovalnih inštitutih.

Zavzemamo se predvsem, da bi sindikat resnično prevzel nase tisto odgovornost in vlogo, ki mu gre v naši samoupravni družbi. Bistveno naj se vključi v razvoj samoupravljanja, družbenega dogovarjanja o delitvi dohodka in osebnih dohodkov, da se bo bolj vključil v akcijo za stanovanjsko izgradnjo in za druga vprašanja standarda visokošolskih delavcev ter sodelavcev in da bo politično prevzel nase polno odgovornost za funkcioniranje delegacij za bodoče samoupravne in družbeno politične skupnosti. Prav na tem področju se nam kažejo zelo konkretne in aktualne naloge sindikata in komunistov, ki se morajo masovno vključiti v njegovo delovanje.

Univerzitetni komite in konferenca sta sprejela akcijski program ZK ljubljanske univerze za delo med študenti. Tako smo organizirali javno razpravo o pripravah na III. konferenco ZKJ in o vseh teh vprašanjih sprejeli tudi stališča. Lahko ugotovimo tudi, da se osnovna stališča, sprejeta na III. konferenci vedno bolj realizirajo.

Univerzitetni komite je obravnaval idejno politična izhodišča za aktivnost komunistov študentov pri pripravi mladinskega kongresa. S komunisti, ki delajo v študentskem vodstvu, smo prišli do enotnih izhodišč o vodilni vlogi ZK med mladino, o ustanovitvi enotne mladinske organizacije ter o ponovni vzpostavitvi družbeno politične organizacije študentov, ki naj se loči od samoupravne organiziranosti študentov. Komite tudi meni, naj se kongres pripravlja tako, da bo to skupen kongres vseh doslej organizacijsko ločenih in samostojnih mladinskih organizacij.

Čeprav je organiziranost imela pomembno mesto v razpravah med študenti, so razprave zajemale tudi druge naloge III. konference.

Pokrajinski študentski klubi so še pred III. konferenco šli v zelo široko akcijo povezovanja z delavsko in ostalo mladino, kakor tudi povezovanja z družbenim in političnim življenjem občine, iz katere izhajajo (pogovori s političnimi aktivci občin o študentskih amandmajih ter o štipendijski politiki). Po III. konferenci se je povezovanje samo intenziviralo.

Tako lahko ugotovimo, da je ugodno sprejeta usmeritev III. konference, da se morajo študenti povezovati z ostalo mladino v enotno mladinsko organizacijo.

Če skušamo najbolj grobo oceniti osnovno idejno politično stanje v študentski skupnosti, lahko ugotovimo, da je revolucionarna pozicija ZK resnično dobila dovolj iskreno in močno podporo v vseh glavnih študentskih vodstvenih strukturah; tako na ravni univerze kot tudi na ravni fakultet. Študentska konkretna aktivnost je neprimerno večja, tako pri vključevanju v centralna vprašanja naše družbe kot za razvoj visokega šolstva in afirmacijo študentov kot samoupravljalcev.

Da so bili študentje v letošnjem letu bolj aktivni v samoupravi, je rezultat relativno večje konsolidacije skupnosti študentov po pismu, po III. konferenci ZKJ in po pripravah na III. konferenco ustvarjene večje idejno politične enotnosti med študenti. Organizacije skupnosti študentov so se konsolidirale najboljše tam, kjer so se konsolidirale in aktivno delajo osnovne organizacije ZK.

Če je bila za pretekla leta značilna večja bučnost in vrsta konfliktov z ekstremizmom, v tem obdobju opazimo bolj sistematično, vztrajno, toda bolj masovno politično aktivnost študentov. Prav pri vprašanju masovnosti pa se še vedno ustavljamo in ugotavljamo, da smo ji dosegli samo v nekaterih letnikih in oddelkih, tam kjer so za to tudi konkretni pogoji in kjer so aktivna politična jedra komunistov. Na žalost še vedno ugotavljamo dokajšnjo politično pasivnost, odsotnost velikega števila študentov, tako v visokošolski samoupravi kot tudi v političnem življenju.

Problem skupnosti študentov je še vedno premajhna idejna aktivnost članov in funkcionarjev ter miselnost nekaterih funkcionarjev, da opravijo svojo dolžnost že samo s tem, če pasivno prisostvujejo.

Se zmeraj je mnogo študentov idejno orientiranih tako, da želijo postati samo dobri strokovnjaki, kar poraja izobraženstvo, ki bo lahko služilo komurkoli in iz katerega se najlaže porojajo birokratske in tehnokratske politične in vodstvene strukture.

V temeljni težnji študentov po izviritnosti in po kritičnem pretresanju vsega obstoječega v družbi se seveda poraja tudi vrsta idej in akcij, ki so objektivno v nasprotju z revolucionarno aktivnostjo naše socialistične družbe.

Zaradi vzdušja v SS se mnoge nove ideje, ki se pojavljajo, ne morejo konfrontirati med sabo in tudi ne morejo pripeljati do istega sklepa. IO SS LVZ pričakuje, da bo do take konfrontacije prišlo s širšo politično aktivnostjo, ki jo pričakujejo jeseni.

Zato ob tej splošni ugodni oceni seveda nismo zapirali oči pred takimi pojavi, razvijali smo intenzivne dialoge predvsem med študenti komunisti in v aktivu komunistov, ki deluje v študentskih vodstvih.

V prejšnjih letih zelo dominantna, tako imenovana anarhistična in ultra-leva pozicija se je bistveno umaknila.

Opazen pa je tudi proces preseganja in preraščanja le-te. Večina teh študentov se je približala oz. strnila s svojo akcijo z ZK, del pa jih ostaja v previdni distanci opazovanja, kako in kam bo vse skupaj šlo. Študentsko vodstvo in komunisti v njem so se v tem obdobju srečali in konfrontirali s prisotnimi klerikalno nacionalističnimi tendencami in silami (Koroška).

Ostro so nastopili proti premajhni patriotski budnosti nekaterih študentov v zvezi s kandidiranjem za počitniško prakso v ZDA.

Študenti komunisti in IO SS LVZ so se postavili po robu drobnodobičkarstvu in privatniški mentaliteti v AMD Solt, ki pomeni odtujevanje študentskim interesom, privatizacijam...

Ob vsem tem lahko ugodno ocenimo, da so predvsem študentje komunisti in v okviru aktivna v UK-ju ta vprašanja obravnavali in jih tudi zelo samostojno razreševali. Za razliko od prejšnjih let, ko smo vrsto dilem in konfliktov prenašali na nivo UK-ja, se je stanje prav v tem pogledu spremenilo.

Univerzitetni komite je ves čas vztrajal na kriteriju, da morajo študentje komunisti delati med študenti in med ostalo mladino, tako na univerzi kot tudi v občinah. To je temeljni kriterij ocenjevanja in vrednotenja komunistov študentov. Zato smo tudi uspeli ponovno vzpostaviti študentsko organizacijo na mnogih visokošolskih zavodih, na odsekih in oddelkih, kjer je doslej preprosto ni bilo (n.p. biotehnika, FNT-matematika, fizika, FAGG, strojna itd.)

Uspehi smo sklicati svete letnikov tanj, kjer jih dolgo časa niso sklicali. Lahko ocenimo, da je to eden od največjih uspehov naših študentskih organizacij ZK.

Idejno politična organiziranost Zveze komunistov

Na osnovi sklepov 28. in 29. seje CK se je med člani ZK zaostriala idejna politična diferenciacija in s tem tudi konsolidacija. Mnogo lažje se poenotimo v pogledih in akcijah za naprej. Težje pa je ugotoviti odgovornost za preteklost. Prisoten je precejšen oportunizem takrat, ko je treba oceniti nekatere neustrezne nastope, akcije in idejne opredelitve. Samokritika članov in organizacij ni bila dovolj dosledna. Komite ocenjuje, da imamo vrsto ugodnih rezultatov, da pa proces ni zaključen. Kot vodstvo si moramo naprej sistematično prizadevati za to diferenciacijo, da bomo s tem tudi ustvarjali resnično revolucionarno enotnost ZK.

Organizacije imajo svoje programe in lahko ocenjujemo, da so ti vedno bolj konkretni in življenjsko povezani s centralnimi idejnimi političnimi vprašanji visokih šol in institutov. Sklepi so večinoma dovolj konkretni in obvezujoči za člane. Na ta način so organizacije bolj prisotne v konkretnem življenju. Reafirmirale so svojo vlogo na področju kadrovske politike in pri idejnem usmerjanju raziskovalnega in pedagoškega dela. Uveljavili smo tudi dokajšnjo javnost v delu ZK in odprtost organizacij. Osnovna statutarne discipline, spoštovanje načela demokratičnega centralizma, udeležba na sestankih, izvajanje sklepov, plačevanje članarine, vse to se je izboljšalo. Tudi tu so še vedno odprta vprašanja, predvsem opažamo, da vrsta članov ne pozna stališč višjih forumov.

V kritiki na 29. seji je bila še posebej izpostavljena organizacija ZK na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo. Komite je ves čas tesno sodeloval s fakultetno organizacijo in s sekretariatom CK ZKS. Zavzemal se je za poglobljeno, vendar konkretno obravnavo in za to, da se z idejno in teoretično nesprejemljivimi koncepti soočimo z argumenti in z marksistično kritiko. Aktiv ZK učiteljev fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo je izdelal poročilo, v katerem je ocenil politične in idejne razmere na fakulteti pred 29. sejo CK ZKS in koncepte za prihodnje akcije. Njihovo poročilo je sestavni del poročila univerzitetne konference ZKS.

V tem šolskem letu je komite organiziral obvezno idejno politično izobraževanje za vse člane. Zahtevali smo, da se vsak član javi v eno od oblik idejno političnega izobraževanja. Opažamo, da se je odzvalo zelo veliko članov, da pa je bila udeležba bistveno nižja od prijav. Oblike, ki smo jih razvili so bile izvedene kvalitetno in za članstvo ustrezno. Od članstva so tudi dobile ustrezno priznanje. Zavzemamo se za nadaljnji razvoj idejnopolitičnega izobraževanja v organizacijah, v ciklikih, ki smo jih razvili pri komiteju, v politični šoli in seminarju za mladince.

Marksistični center univerzitetne konference ZK s polnim imenom: center za razvoj in širjenje marksizma, je v tem obdobju pripravil obravnavo nekaterih za prakso komunistov v družboslovju posebej aktualnih idejnopolitičnih vprašanj teorije. Pri organiziranju teh razprav je izhajal iz programa dela, ki ga je potrdila univerzitetna konferenca; tudi delo tega centra je potekalo v okviru poživljene idejne dejavnosti ZK po pismu predsednika in izvršnega biroja ter drugih dokumentih, ki so v ZK kot celoti ustvarili primerna tla za poživljeno obravnavo idejnih vprašanj. V obdobju tega poročila so bile organizirane naslednje štiri razprave:

Ideologija – znanost – politika, Funkcionalizem in marksizem, Marksizem in sistemska teorija, Diskusija o knjigi dr. Veljka Rusa „Organizacija in moč v delovnih organizacijah“. V programu je bila tudi razprava o marksizmu in vplivih meščanske filozofije, ki pa je zaradi časovne stiske ob koncu letnega semestra ni bilo mogoče izvesti. Pri teh razpravah je sodelovala in jih tudi organizirala tudi organizacija ZK na FSPN. Teme, ki jih je center obravnaval, so bistvenega pomena za vse fakultete, ker v različni meri in v različnih oblikah nastopajo praktično povsod. Seveda pa je bila glede na posebno ostrino kritike pri tem posebej izpostavljena FSPN oz. nekateri med učitelji te fakultete.

V razpravi o Ideologiji – znanosti – politiki je bilo pokazano, da so tudi pri nas nastopale teorije o „dezideologizaciji“ nanosti“ in o „koncu ideologij“ nasploh. Take teorije so nastale v meščanski znanosti kot izraz težnje dela te znanosti, da bi izrinila marksizem oz. za socializem angažirano znanost sploh. V naš prostor so lahko take teze prodrle samo v klimi političnega pragmatizma. Naj so se njihovi zagovorniki tega jasno zavedali ali ne, rabile so kot sredstvo za izrivanje marksizma iz slovenskega prostora. V razpravi so bili kot zgled takšnih teorij omenjeni nekateri sociološki teksti iz prejšnjih letnikov revije Problemi. Med razpravljalci je odločno prevladovalo zavzemanje za nenehno reaktualizacijo starega marksističnega spoznanja o razredni opredeljenosti znanosti in o razrednih nalogah napredne znanosti.

Razprava o funkcionalizmu (in njeno smiselno nadaljevanje v razpravi o sistemski teoriji) je pokazala, da funkcionalizem v naši znanosti ni bil navzoč samo kot analitična metoda (ki je, kot vsaka raziskovalna metoda, z določenimi omejitvami za znanost plodna), temveč da je vsaj v zametkih nastopal kot teorija in tudi kot ideologija. Slo pa je predvsem za nekritično prenašanje družboslovja. Funkcionalizem pa ni teorija, ki bi nastopala samo v zahodni sociologiji in družboslovju sploh, temveč ga zasledimo tudi v družboslovju dežel socialističnega tabora; kot teorija, ki načelno „pristaja na obstoječe“, čeravno ga hoče tu in tam modificirati, najde primerno mesto tako v poznem, kapitalizmu kot v okoliščinah birokratske – tehnokratskega vodenja. V razpravi ni manjkalo kritičnega spoprijema in deloma tudi samokritičnih refleksij. Skupno spoznanje obeh razprav pa je bilo, da bi bilo nesmiselno identificirati funkcionalizem s funkcionalno analizo in z analizo sistemov kot tehnično metodološko oporo pri raziskovanju družbenih pojavov. Uporaba teh metod ni v nasprotju z marksizmom, če le ohranjamo marksistični kompas za pravo vrednotenje njenih izsledkov. Če pa bi na to pozabili, bi odprli prosto pot funkcionalizmu ko ideologiji. Na podoben način je pretres sistemske teorije opozoril na obseg in meje te teorije in možnost kritične uporabe njenih izsledkov v marksističnem raziskovanju.

Razprava o knjigi dr. Veljka Rusa je pokazala, da je njegovo delo „Organizacija in moč v delovnih organizacijah“, (razprava ni zajela drugih del istega avtorja, čeravno bi bil tudi pretres teh lahko zelo zanimiv in koristen) nedvomno inspirativno znanstveno delo, posebno v tistih poglavjih, kjer avtor poskuša z metodami analize stališč posameznih funkcionalnih grup v delovnih organizacijah ugotavljati stanje v naši družbi. Največ razprave pa so zbudile avtorjeve teze o perspektivah samoupravljanja; kritiki so ugotavljali, da jim manjka čela vrsta dimenzij, da pristop ni interdisciplinaren, da so zato fragmentarne. Kot sporna je bila ocenjena avtorjeva teza, naj se samouprav-

ljanje razvija predvsem na področjih in obsegu neposredno spoznanih interesov delavstva, ti interesi pa naj ne ovirajo „strokovne“ plati. V želji braniti strokovnjaka pred samovoljo in nestrokovnim diktatom postavlja avtor (opirajoč se na nekatere inozemske raziskave) bistveno bariero med „poklicem“ in „profesijo“ od katerih naj bi prvi bil utemeljen na „praktičnem znanju“, drugi pa izhajal iz „teorije“; v po kategorijo spadajo ročni delavci, v drugo pa „strokovnjaki“. Ob vseh racionalnih elementih, ki jih ta delitev vsebuje, pa sega hkrati tudi predaleč: avtor z njo ne ugotavlja le delitve, ki obstoji na danšnji stopnji členitve družbenega dela, temveč jo obenem sprejema kot podlago organizacijskih rešitev. S tem pa je vzpostavljena zelo problematična socialna pozicija „ekspertov“. Hkrati pa je bilo ugotovljeno, da si avtor ob tem prizadeva najti nove metode in poti za povečanje kontrole, ki bi preprečevala prikrto neodgovornost strokovnjakov in vodilnih organov v podjetju. Se bolj problematično in sporno pa je avtorjevo zane-marjanje vloge subjektivnega faktorja v razvoju samoupravljanja, zaradi česar se ZK v knjigi direktno ne oemnja: vsaka „kontrola državnih organov ali pa kontrola političnih organizacij“, torej tudi Zveze komunistov, pa po avtorjevem mnenju vodi nazaj v administrativni socializem, poudarja pa se spontanost delavskega zavzemanja in sindikat kot organizacija, ki prenaša to spontanost v organizirano delovanje. Avtor je v razpravi to poudaril, da je bila knjiga napisana pred več leti in da je zdaj vse bolj prepričan, da je večji vpliv ZK znotraj delovnih organizacij neobhodno potreben, ker si brez tega ni mogoče predstavljati procesov kooperacije kot temeljnih procesov socialistične družbe. Pojasnil je, da je vloga ZK v obravnavanem delu res zane-marjena, da pa je o njenem pomenu razmišljal v drugih, že objavljenih prispevkih in raziskovalnem projektu o vlogi ZK v samoupravni socialistični družbi.

Samoupravljanje je v knjigi subsumirano pod imenom participacija. To ime pa je vsaj zelo dvoumno, saj se z njim pretežno označuje model, ki fiksira obstoječe stanje in obstoječe razmerje hegemonije. Izraz participacija je obremenjen s čisto konkretno ideologijo in politično vsebino podpore obstoječi hierarhiji v podjetju. Čeprav avtor uporablja izraz participacija, tega ne postavlja zoper samoupravljanje, marveč pojmuje samoupravljanje kot najvišjo stopnjo participacije. Menimo, da bi bilo primerneje, če bi avtor podrobneje analiziral vsebino obeh terminov, kakor sta se uveljavila v so-dobnem družboslovju in v politični misli. Za oznako dogajanja v naši družbi je „samoupravljanje“ sprejemljivejši pojem kot „participacija“, ker z njim že konceptualno merimo na bistveno, revolucionarno spremembo družbeno ekonomskih odnosov.

Univerzitetni komite je sklenil, naj se zaradi nujno potrebnega tesnega političnega in samoupravnega sodelovanja povsod ustanovijo enotne učiteljske in študentske organizacije ZK. Ustanovijo naj se znotraj bodočih TOZD. Tega sklepa doslej še niso realizirale FAGG, pravna in elektro fakulteta, drugod je akcija v teku. Sklep pa so že uspešno realizirali na biotehniški in FNT, ekonomski in strojni fakulteti.

Komite je ustanovil tudi aktiv komunistov asistentov in stažistov. Ta se je zelo angažirano lotil bistvenih vprašanj asistentov. Prav ti delavci so izredno delovno obremenjeni, nimajo ustrezne pozicije v samoupravljanju, prizadeti so pri osebnih dohodkih, nimajo možnosti priti do stanovanj, status stažistov pa tudi pravno ni urejen. Komite je sklical tudi aktiv komunistov administrativnega in tehničnega osebja, ki pa ni zaživel, ni našel svoje prave vsebine dela.

Komite je skupaj z nekaterimi občinskimi vodstvi sodeloval pri ustanavljanju aktivov komunistov v pokrajinskih študentskih klubih. Teh aktivov je sicer vedno več (goriški, šaleški, mariborski, pomurski in ptujski), toda še vedno ugotavljamo, da večina občinskih vodstev temu vprašanju ne posveča pozornosti.

Univerzitetni komite je bil v maju gostitelj srečanja vodstev vseh visokošolskih organizacij ZK Jugoslavije. Srečanje je bilo uspešno. Na njem so obravnavali in izmenjali informacije o aktualni idejno politični situaciji, ter razpravljali o vprašanih reforme univerze.

Univerzitetna konferenca se je v tem obdobju vedno bolj uveljavljala kot osnovni vodilni, odločilni politični dejavnik univerzitetne organizacije. Stališča so bila sprejemana po poprejšnji široki javni razpravi med članstvom. Tako smo organizirali javno razpravo o stališčih za III. konferenco ZKJ o mladini, idejno političnih vprašanjih visokega šolstva, o uveljavljanju marksizma, o kadrovski politiki v visokem šolstvu, o stanovanjski politiki in obravnavali gradivo 28. seje CK ZKS. Na osnovi organizirane in dokaj široke razprave med članstvom, ki pa je seveda zajela glede na temo enkrat več, drugič manj članov, smo sprejemali obvezujoča stališča, vsa ta stališča so tudi objavljena v biltenu organizacije, tako da so članstvu lahko poznana in dostopna. Univerzitetni komite se je uveljavljal kot osnovni koordinator politične aktivnosti komunistov. Izvajalec sklepov konference in iniciator vrste političnih akcij. V okviru aktivnosti komiteja se je razvila tudi sistematizacija in stalna koordinacija vseh predsednikov komisij konference in neposredno delovno zadožbljenih članov komiteja. Na ta način smo ne samo v nastajanje platform in analizo, ampak tudi v izvrševanje politike vključili komisije univerzitetne konference.

Lahko ugotovimo, da so skoraj vse te predstavljale zelo aktivna jedra politične in idejne aktivnosti na posameznih področjih in da so tudi dokaj samostojno obravnavale vrsto vprašanj, pripravljale gradiva in tudi vodile akcije. Na osnovi sklepa CK smo sodelovanje z mestno organizacijo še okrepili in pospešili. Univerzitetna konferenca je izvolila svoje delegate v mestno konferenco, prav tako imamo člane v vseh njenih komisijah. Univerzitetni komite in konferenca pa sta se vključila v obravnavo nekaterih vprašanj, ki so bistvenega pomena za Ljubljano. Tako smo obravnavali družbeni spozrazum o kadrovski politiki v Ljubljani in posredovali pripombe nanj. Tesno sodelujemo v javni razpravi o težah o visokem šolstvu. Odločili smo se, da bomo skupaj z občinskimi vodstvi razpravo izpeljali še posebej temeljito v Ljubljani. Odločili smo se na njeni osnovi priti do skupnih nalog komunistov Ljubljane in Univ. konference. Na dosedanjih razpravah se je porodila tudi ideja o stalni obliki aktivov, ki bi v občinskih organizacijah stalno spremljali realizacijo stališč ZK na področju visokega šolstva. V okviru idejnih akcij je univerzitetna organizacija povabila k sodelovanju tudi člane iz Ljubljane; tako smo jih vabili na sestanke marksističnega centra in na razne cikle predavanj, udeležba je bila še vedno zelo skromna, kar terja naš skupen napor, da bo marksistični center postal skupna aktivnost vseh komunistov Ljubljane, za katero pa je neposredno odgovorna univerzitetna konferenca.

Javna razprava o izhodiščih ter osnutku resolucij za X. kongres ZKJ in VII. kongres ZK Slovenije se pripravlja, izvedena pa bo po sedanjih konferenci.

benjamin Pérez

natančno določena stališča

Andre Masson

Moje življenje se bo končalo z a

Jaz sem b - a

Zahtevam cb - a

rojstne dneve poudarjam $\frac{d}{cb - a}$

Moje slutnje prihodnosti $\frac{de}{cb - a}$

Moj srečni samomor $\frac{de}{(cb - a) f}$

Moja volja $g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}}$

Moja telesna moč $g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h$

Moji krvoločni nagoni $g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i$

V žep so mi dali liste

$\left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j$

Vzeli so mi $\left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + k$

Ostalo je $\left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl$

Z nosom vonjam

$m \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl$

Z jezikom rečem

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl$

Z usti jem

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$

Z očmi vidim

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$

p

Z ušesi slišim

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$

pq

Z rokami klofutam

$\frac{m}{n} \left(\sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$
pq + r

Z nogami poteptam

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$
(pq + r) s

S spolovilom občujem

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$
 $t \sqrt{(pq + r) s}$

Dolžina mojih las

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$
 $t \sqrt{(pq + r) s} - u$

Moje jutranje delo

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$
 $t \sqrt{(pq + r) s} - uv$

Moje popoldansko delo

$\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o$
 $t \sqrt{(pq + r) s} - uv - w$

Moj spanec

$\left(\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o \right)^x$
 $t \sqrt{(pq + r) s} - uv - w$

Moja usoda

$\left(\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o \right)^x$
 $t \sqrt{(pq + r) s} - uv - w - y$

Datum mojega rojstva

$\left(\frac{m}{n} \left(g \sqrt{\frac{de}{(cb - a) f}} + h - i \right)^j + kl + o \right)^x$
 $t \sqrt{(pq + r) s} - uv - w - \frac{y}{z}$

Prevedel: I. V. Feo

POLOŽAJ PESNIKA

Pričujoče razmišljanje je nastalo zaradi mojega občutka ob branju nekaterih prispevkov predvsem mlajših avtorjev, ki se vključujejo v „avantgardno tradicijo“ sodobne slovenske poezije, in ker se mi zdi, da so se znašli v precej težavnem položaju, ki jih sili v vztrajanje v poziciji, ki so jo v bistvu podedovali. Poskušali bomo v naslovu zastavljeno vprašanje nekoliko natančneje opredeliti.

Razmišljanje o poeziji je izhajalo v glavnem iz dveh gledišč.

Na eni strani gre za razumevanje poezije, ki je akt ustvarjanja, torej za vprašanje pesnika – ustvarjalca (ta aspekt je poudarjala predvsem romantika, del novoromantike in del današnje avantgarde). Pesnik se pojavlja kot genij, ki v trenutku navdiha („temne oblasti“) ustvarja in se s tem uresničuje na sebi primeren način. Na drugi strani pa je umetnost razumljena kot socialno dejstvo, torej predvsem kot vprašanje odnosa bralec – pesnik, kjer pride do izraza poleg drugega tudi vprašanje ideologije, razredne pripadnosti in relevantnosti za družbeni razvoj. Na pesnika pritiska na eni strani tradicija, ki mu postavlja norme, do katerih se mora neprestano opredeljevati (jih sprejemati, odklanjati), na drugi strani pa njegov družbeni položaj, ki mu ga podeljuje tako ali drugačna vloga poezije v družbi.

Za pravilno razumevanje je treba vprašanje o gospostvu konkretizirati v vprašanje o avtonomiji in inovaciji v poeziji.

Književnost torej ni samo individualen, ampak tudi socialen pojav. Če preskočimo tista obdobja, ko se je umetnost kot socialno dejstvo kazala v mecenstvu in meščanskih salonih, se ustavimo pri pesniku – profesionalcu. Pojavijo se tržni mehanizmi, uspešnost se da izmeriti s številom prodanih izvodov, knjiga začne delovati kot celota – pomembna postane oprema, enakovredna postane vsem predmetom, ki jih zahteva trg in se zahtevam trga tudi podreja. Bolj kot kdaj prej pride do izraza pesnikova razredna pripadnost, ki se kaže v odnosu do institucij. Mehanizem knjigotrštva postavi pesnika v položaj meznega delavca. Dani so pogoji, da pesnik začuti svojo razredno pozicijo v neposrednem izkustvu svojega delovnega procesa. Pesnik začne borbo za osvoboditev – na idejnem in socialnem področju. Poleg prostora knjige, ki ga začne izrabljati za svoje cilje, si išče tudi druge oblike izstopanja iz okvirov meščanske kulture, ki seveda temelji na kapitalističnih produkcijskih odnosih. Krši obstoječa pravila meščanske morale, izziva na vse mogoče načine, ustanavlja svoje revije, v katerih neprenehoma zahteva svobodo in samo svobodo, ne da bi prav vedel, kaj bi potem z njo, še manj pa se zaveda njene razsežnosti. Kar naprej meče s sebe breme družbene situacije, izpostavlja se v čisto umetnost, izrablja vse tiste sile, ki se borijo proti istemu sistemu kot on sam, in se za zahvalo pušča izrabljati ali pa se vključuje v eno izmed političnih grupacij, kar je človeško najbolj dosledno, za pesnika pa navadno problematično.

Tak položaj naravno prinaša nekatere posledice ne samo za položaj pesnika v socialnem okolju, ampak tudi za umetnost kot princip. Rojevajo se ideje čiste umetnosti, umetnosti zaradi umetnosti, iz tega pa estetika avtonomije umetnosti. Rodi se prepred med navidezno avtonomno umetnostjo in njenim navidezno nasprotnim polom angažirano umetnostjo.

Geneza estetike avtonomne umetnosti kaže, da gre za zgodovinsko kategorijo, ki ima predvsem razredno osnovo. (Eden prvih marksističnih kritikov na slovenskem Martelanc je že 1923 ugotavljal, „da je bila brezdružna umetnost zmerom glasnica razreda, ki se je razkrajala.“) S tem, ko je meščanska družba „priznala“ umetnosti avtonomijo, jo je takorekoč odrezala od družbenih dogajanj, naredila jo je za nekaj individualnega, socialno funkcijo pa omejila zgolj na logiko tržnih zakonitosti. Avtonomija obstaja torej samo znotraj logike meščanske družbe. Zgodilo se je nekaj podobnega kot s tistim kmetom, ki ga je meščanska družba osvobodila izpod fevdalnega lastništva, da bi ga laže izrabljala kot meznega delavca.

Proletarska revolucija prinese nove vetrove tudi na to tako občutljivo področje. Toda dogodi se druga skrajnost, ki osvetljuje položaj pesnika z drugega stališča. (O vzrokih tu ne bomo razpravljali, ker so dovolj znani.) Etatistični model kulture zahteva od pesnika brezpogojno službo ideji, pesnik se mora zavezati zgodovinski vlogi delavskega razreda. Ker mora neprestano kazati perspektivo novega razreda na oblasti, mora poznati in priznavati zgodovinsko nujnost družbenih pojavov in zato se odpoveduje kritiki zastarane, ker bi to lahko objektivno pomenilo rušenje revolucionarnih pridobitev. Umetnost se zreducira na agitacijo in propagando. (To je seveda zelo shematski prikaz, ki naj rabi samo za osvetlitev vprašanja.)

Iz povedanega torej sledi, da zgodovinska avtonomna umetnost in zato tudi poezija ni nikoli obstajala, ampak je šlo samo za avtonomijo znotraj danih pogojev, boljše povedano, za občutek avtonomnosti ob pristajanju na dane pogoje, kar je vedno raslo iz razredne pripadnosti in razumevanja ali nerazumevanja razrednih odnosov v družbi.

Sedaj si oglejmo še vprašanje o inovaciji v poeziji – seveda s stališča vprašanja, ki smo si ga zastavili že v naslovu.

Inovacija je tipičen pojav novejšega človeka in kot tak nekaj samo-umernega. Ruska formalna šola mu je dala posebno mesto, ker je videla v njem glavno gibalno za razvoj poezije – za evolucijo. Zgodovina poezije naj bi bil en sam splet norm in uporov proti tem normam. Formalna šola se je pri tem omejila predvsem na semantiko oziroma jezikovno gradivo nasploh. Ne glede na to pa so to pomembne trditve, ki po svoje razkrivajo položaj pesnika znotraj sistema, ki mu kot ustvarjalec pripada. Gre predvsem za njegov odnos do tradicije oziroma do pesniške norme. (Norma je ustrežnejši izraz, ker je tradicija preširok pojem, ki presega tisto, za kar nam gre.) Novost je v današnjem času tako pomembna zadeva, da so jo nekatera uredniška revija postavila takorekoč za izključno merilo objavljanih poezije (Problemi). V zgodovini literature imamo dovolj gradiva za to, da bi podprli teze formalne šole. Spomnimo se samo, kako je Jenko s svojim Ognjeplamtičem razdril normo, ki jo je zanj in za tisti čas sploh predstavljala Prešernova povest v verzih Krst pri Savici, ali kako je nova romantika premagovala Aškercovo tradicijo objektivne poezije. Norma se seveda pred ustvarjalca postavlja vedno kot nekaj, kar je treba razdrti in začeti nekje znova. Lahko se postavi tudi kot nekaj, kar je treba samo razviti, včasih je treba normo šele afirmirati, ker veljajo sicer druge norme – tako je moral Stritar v svojem času, ki ni imel posluha za liriko, še najmanj pa za ljubezensko poezijo, postaviti

Prešernove Poezije za novo normo. Vendar ni naš namen na dolgo in na široko razpravljati o zgodovinskih primerih. Nekaj smo jih navedli samo zaradi njihove nazornosti, da bi tako odpravili morebitne nesporazume, ki bi lahko nastali v razumevanju kasnejšega razpravljanja.

Pesnik lahko začuti nekaj kot normo na različnih nivojih. Normo lahko predstavljajo jezikovna pravila (interpunkcija, sintaksa, velika začetnica); ta norma je navadno najmanj boleča, jezikovna pravila so za pesnika sprejemljiva, ker so pač del jezikovne kulture. Pesnik se bo proti njim boril samo takrat, če bo to pomenilo upor proti nekaterim drugim normam, ki se kažejo tudi na način spoštovanja jezikovnih pravil. Včasih predstavlja pesniku normo poezija velikega sodobnika, ki s svojo odličnostjo predstavlja okus dobe (Aškerc). Navadno gre v teh primerih bolj za personifikacijo pesniške norme, ki sicer ni omejena na enega odličnika, ampak je širšega pomena. Seveda pa so bolj zanimive tiste norme, ki rastejo iz določene poetike, ki ni omejena samo na enega predstavnika ali na eno literarno smer. Tipičen primer takega rušenja norme je Kosovelovo konstruktivistično pesništvo, ki ni naravnano proti normi kakšnega sodobnika ali pesniškega toka, ampak se postavlja nasproti celotni tradiciji evropske poezije in slovenske seveda. V tem primeru gre za konfrontiranje z določenim razumevanjem poezije v najširšem smislu, za nekakšno revolucijo, kjer se negirajo osnovne predpostavke, ki jih drugi literarni tokovi in njihovi predstavniki niso videli kot normo. Za položaj pesnika pa so seveda še najbolj zanimive tiste norme, ki rastejo iz določene ideologije in so zato zelo povezane tudi s pesnikovim položajem nasproti družbi. Če spet poiščemo primer v slovenski literaturi, potem bomo takoj pomislili na prevrat, ki ga je pomenila socialna smer v nasprotju s katoliško smerjo ekspresionizma. Zaradi ideološke konformitacije je prišlo do emancipacije nekaterih pesniških postopkov, ki jih je ekspresionizem zavrgel kot neustrezne. Zopet se uveljavijo vezane pesniške oblike – nasproti prodoru razvezanih oblik v ekspresionizmu.

Celo Kosovel je svoj Rdeči atom napisal v sonetni obliki. Seveda je razbijanje norme sila tvegano dejanje, ker se lahko zgodi, da bralec izstopa iz določene norme ne razume kot izstop, ampak kot slabost, neznanje, neizdelanost. V primeru ideoloških konfrontacij lahko pride tudi do zelo bolečih ukrepov, če se tisti, ki take ukrepe lahko izvajajo identificirajo z napadenom normo (Prešeren, Levstik).

Seveda pa je konfrontacija na ideološkem področju za poezijo še najmanj daljnosežna, saj navadno ne doseže globljih plasti, ampak ostane na površju z deklarativnostjo in pavšalnostjo. Sploh je upor normi, ki zaobjame samo eno izmed plasti poezije, navadno manj pomemben, kot bi se sicer na prvi pogled zdelo.

Za slovensko povojno poezijo je najpomembnejši obrat v nadrealizmu, ker je zaobjel takorekoč vse generacije in vse plasti – od sintakse, leksike, verza, interpunkcije do racionalnih kategorij – smisla, biti itd. Najgloblji je bil (ta obrat) predvsem zato, ker je videl tudi normo v najširšem smislu, saj je zanj predstavljala normo celotna poezija, ki je vztrajala pri realizmu, in to v času pred vojno in po njej. Nadrealistični pogled na literaturo je najbolj globalno razdril normo, ki je bila tudi najbolj splošna. Vsi tisti upori, ki so se vezali na čisto konkretne normice, ki jih je postavljala čisto vsakodnevna kulturna politika, so zanimivi kvečjemu za ožji krog posvečencev ali za kakšnega pedantnega literarnega zgodovinarja. Tako je na primer Salamunova Slovenska zgodovina ali Duma 1964 manj zanimiva od kakšne pesmi v Pokerju, pa čeprav je ob objavi predstavljala zelo pogumno konfrontacijo z delom slovenske družbe.

Popolnoma jasno pa je, da poezija, ki je razdrila določeno normo, lahko obstaja samo tako, da sama predstavlja novo normo, saj je samo tako sprejeta kot nekaj „resnega“, „pomembnega“. Zato danes na primer ni nobena novost pisati verze brez interpunkcije, ker je to že sprejeto kot nekaj normalnega, nobena novost tudi ni ustvarjati topografsko poezijo – tudi to je nekaj normalnega, pisati po načelih nadrealistične poetike je ravno tako pristajanje na normo, kot pisati sonete. To ne pomeni, da bi moral pesnik sedaj iznajti nekaj drugega, oziroma, če ne iznajde česa drugega, potem za to poezijo ne more veljati kriterij novosti kot nekaj absolutnega. Kje je izhod? Verjetno v zavesi o tem, da je poezija tudi in predvsem socialno dejstvo. Iz tega zavedanja raste njeno angažiranje v trenutku, ko je ustvarjen tako imenovani prazni prostor. Če pesnik v tem praznem prostoru „vztraja“, potem nastajajo produkti, ki smo jih imeli priložnost brati v 123. – 124. št. Problemov.

O teh stvareh je treba seveda spregovoriti na tak način, da to ne bo zgolj ideološka kritika (ki vedno najde tisto, kar išče, ne glede na vse ostale pojave), ki bo zameglevala stvari. Enostavno moramo analizirati pesmi, take kot so, v vseh njihovih razsežnostih. Jasno nam mora namreč biti, da je ideološke ocene, ki se ukvarjajo s samimi posplošenimi „strukturami“, ki jih poleg tega še poljubno izbiramo in proglašamo za napredne ali nenapredne, ne morejo ustavljati pri posameznih pesmih, ker jih to enostavno ne zanima. Ideološka kritika bere vse pesmi skozi svojo ideološko prizmo, že vnaprej so postavljene glavne točke, gradivo pa jih mora samo potrditi.

Seveda se je ideološki kritiki strahotno težko izogniti in je sploh vprašanje, če se v celoti to sploh da; vendar poskušajmo in zavedajmo se tega dejstva.

Vzemimo na primer pesem Pavla Lužana, objavljeno v Problemih – LITERATURA 123–124 1973 na strani 101. Pesem ima naslov Pravo in jo bomo navedli v celoti:

PRAVO

pravosodje pravo
vprašanje vpraša

preobremenjene preobremene
učinkovito uči

po posledicah posle
poslali po področju

učinkovito uči
dolgotrajni dolgi
dolgotrajni dol

(Nadaljevanje na 18. strani)

S tem ko smo rekli, da je to „pesem“, smo se že uklonili normi, s katero se ta „poezija“ vključuje in ji to ime tudi podeljuje. (Pesem smo izbrali popolnoma slučajno, torej brez vnaprejšnjega odnosa do nje.)

Sedaj nas seveda zanima, zakaj je to poezija, če smo rekli, da je to poezija oz. pesem. Da smo jo prepoznali za pesem, so očitno obstajale neke podobnosti s tisto normo, ki ji nedvoumno rečemo poezija.

Poskušajmo torej poiskati te podobnosti.

(Se preden pa se bomo lotili analize, naj povemo, da nam ob branju ta „pesem“ ni vzbudila posebnih občutij ali česa podobnega, kar se nam sicer dogaja ob branju poezije.)

Prvo podobnost z našo predstavo o poeziji nam vzbujajo besede, postavljene v določen red, ki mu pravimo verzi. To seveda ni zadosten razlog, da bi „pesem“ prepoznali za pesem. Že Isačenko je v svoji znani razpravi o slovenskem verz u opozarjal, da iz časopisa vzet stavek sicer odgovarja nekaterim zakonitostim verza, pa vendarle nikomur ne pride na misel, da bi ga bral kot verz.

Verzi so razporejeni v kitice 2, 2, 2, 3, vendar je tudi to zgolj zunanji znak pesmi in vsakdo se bo strinjal, da kitica ni najbolj bistvena za pesem. Spomnimo se samo, da so nekateri veliki pesniki pisali sonet v kitični obliki 12, 2.

Že po prvih treh verzih se nam tekst odkrije kot nekaj dokončno razvidnega, saj takoj opazimo, da sploh ni pomembna semantika besednega gradiva, ampak gre za postopek. Ta je poleg vsega precej znan že iz poezije Matjaža Hanžka in Tomaža Kralja.)

Če besedi „pravosodje“ odbijemo „sodje“, dobimo drugi del verza „pravo“ in tako naprej. Če prvi besedi četrtega verza odbijemo njen drugi del „nkovito“, dobimo drugi del verza „uči“. Pri tem se seveda v večji ali manjši meri lahko pokaže obvladovanje jezika, nadarjenost ali iskrivost misli: če najdemo take besede, ki se dajo fino deliti in dobi stvar še zanimive semantične razsežnosti. (Pesem, ki jo poskušamo analizirati, teh kvalitet žal nima.)

Da ne bi po nepotrebnem zavlačevali, bomo takoj ugotovili, da temu tekstu daje „poetičnost“ samo prostor, ki se deklarira kot prostor poezije –

PROBLEMI LITERATURA.

Na novo lahko aktualiziramo vprašanje, ki smo si ga zastavili že v začetku tega razmišljanja. Izkazalo se je, da se tekst Pavla Lužana deklarira kot umetniški tekst skozi nekaj, kar ni on sam – skozi prostor, ki se deklarira kot prostor umetnosti. Ta prostor pa ima svojo tradicijo, svoj koncept, se pravi nekaj, kar je za pesnika norma tudi zunaj pojava poezije kot individualnega akta ustvarjanja.

In pesnik se mora tudi do teh norm, ki niso čisto pesniške norme, opredeljevati. Tradicijo, termin je uporabljen pogojno in zoženo, predstavlja v našem primeru neki avantgardizem, ki se je v veliki meri pojavil prav v Problemih (tudi v Perspektivah, Tribuni, Katalogu). Ta avantgardizem je povezan z nekaterimi imeni kot: Tomaž Salamun, Matjaž Hanžek, I. G. Plamen, Franci Zagoričnik, skupina OHO... ki so v precejšnjem delu svoje produkcije ustvarjali predvsem prostor za svojo poezijo, se pravi, da so razdirali tradicionalno razumevanje poezije in postavljali svojo normo, ki se nam danes zdi nekaj normalnega in skoraj vsakdanjega, pa ni bilo vedno tako.

Tekst Pavla Lužana predstavlja uklanjanje prav tej normi avantgardizma. POZICIJA NOVEGA SE JE UMAKNILA IZ TEKSTA SAMEGA V USTVARJANJE PROSTORA ZA TAKE TEKSTE (eksemplarično je, da je število Problemov, o katerih govorimo, uredil Franci Zagoričnik). Vprašanje, ki smo si ga zastavili, se nam kaže v še večji ostrini. S tem, ko se je „poetičnost“ pesmi preselila iz pesmi kot pesmi v prostor, kjer ta pesem kot pesem je, postane vprašanje poezije kot nekaj individualnega popolnoma irelevantno. Pesniku seveda pustimo, da piše tako, kot se mu pač zdi, da norme sprejema ali pa jih zavrača. Zanimati pa nas začne poezija kot socialno dejstvo, saj nas v to sili že obstoj te poezije kot poezije, torej obstoj na način prostora. Če sem dosleden, potem se moram opredeliti in priznati, da me poezija v Problemih v tem smislu ne prizadeva, ampak me veliko bolj prizadeva poezija Marjana Pungartnika – Zalostinka za Galjotom ali poezija Milana Jesiha, ki kaže v zadnjem času čedalje jasnejšo tendenco, da prav skozi zavedanje svojega obstoja kot socialnega dejstva poskuša premagati prazen prostor, ki ga je ustvarila t. im. avantgarda, katere del je nekaj časa bila tudi sama.

Boštjan ZGONC

mravlja VIKTOR na pohodu

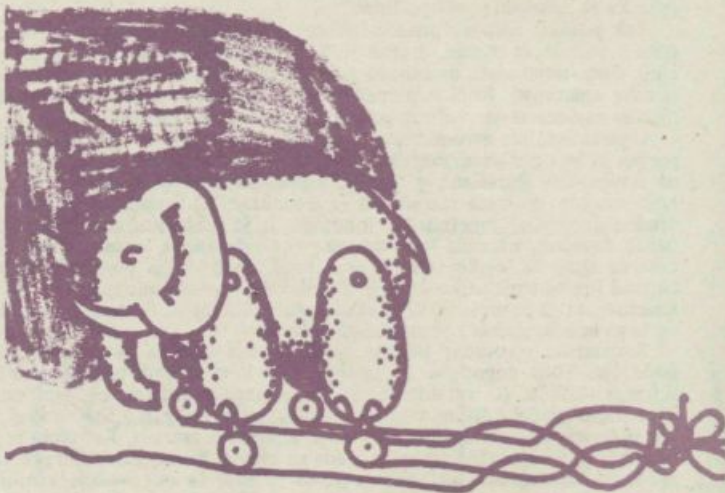
je pa naslov napačen, kajti moral bi se glasiti Mravlja Viktor na sprehodu, kar je iz zgodbe same dovolj razvidno.

To vam pa povem takole. Da vam bo znano. Bil je slon Marko in je lomastil skozi gozd. Mimogrede je prepeval kakšno pesmico ali kaj. A v zasedi dvesto mravelj, a v sredi mravlja Viktor. Pa prilo masti slon do tja, pa dvesto mravelj skoči na slona. A je bil slon silak, da je malo takih in se ni dal ugnati. Do tu se vsa poročila o herojskem zgodku ujemajo, a naprej, naprej so globoki razhodi. Navedel jih bom vse po vrsti, to pa zaradi demokracije, ki je pri vas v čisljih.

Prvi razhod ima dve inačici, ki sta obe bolj ali manj neverjetni in jima resnica nikakor ni lastna, še manj pa točnost poročanja. Se pa obe ujemata v naslednjem: po že povedanem naj bi silni slon Marko bojevitost potresel s hrbtom ter tako zabrisal po tleh stodevetindevetdeset mravelj, vse razen mravlje Viktorja, ki da je hrabro vztrajal. Nakar ostalih stodevetindevetdeset mravelj reče mravlji Viktorju: „Ah, pusti ga, Viktor, saj se ne splača!“ In ravno tu pride do takega lokalnega razhoda. Prva inačica zagotavlja, da je mravlja Viktor odklonil nasvet svojih tovarišev in se je še dolgo v noč kosal s slonom. To pa je zagotovo lažno in stvarnim dogodkom neustrezno poročilo, saj pripisuje mravlji Viktorju napuh in brezbriznost do nasvetov bojnih mu tovarišev. O neresničnosti tega poročila pa pravi tudi zadrega glede izteka spopada, o katerem ta natolcevanja molčijo.

Druga inačica pa je ravno tako umazana ponaredba ter kljub neizpodbitnim prednostim v mnogočem celo slabša od prve. Ta namreč trdi, da je mravlja Viktor prisluhnil besedam tovarišev ter nato res odnehal in pustil slona oditi, ne da bi mu storil kaj žalega. To pa nikakor ne more biti res, saj mravlja Viktor nikakor ne bi mogel tako grdo poniževati, češ da se ne splača, tako silnega ponosnika, kot je to bil slon Marko, pa tudi slon Marko se ne bi dal kar tako odpraviti, in še in še. Prednost te inačice je pa v tem, da poudarja nedvoumno izpričano slonoljubnost mravlje Viktorja ki je zanjo vedoči niso mogli prehaliti.

Toliko o tem. Zdaj pa o drugem razhodu. Tovrstna poročila pa trdijo, dpo tistem, ko da je silni slon Marko zabrisal stodevetindevetdeset mravelj po tleh in ostal z mravljo Viktorjem na hrbtu, da je ostalih stodevetindevetdeset mravelj zavpilo: „Dej ga, Viktor!“ Se pa tudi ta drugi razhod razhaja, tako da ena inačica trdi, da nato mravlja Viktor nikakor ni hotela upoštevati nasveta svojih tovarišev in je pustil slona odtii, kar je sicer v skladu z že omenjeno slonoljubnostjo mravlje Viktorja, ni pa spet v skladu z že omenjenim zavračanjem zaničevanja silnih bojevnikov, med katere nedvoumno in neizpodbitno sodi slon Marko. Tu je videti nedvomno neosmi-

sljenost vilenosti prvega in drugega razhoda. Seveda je tu še druga inačica drugega razhoda, ki je mnenja, da je krik tovarišev mravljo Viktorja tako vzpodbudil, da je z dvema dobro odmerjenima udarcema do smrti pobil silnega slona Marka ter tako postal občudovan in slavljen kot heroj in velik mož.

Da pa je to spet prazno natolcevanje, je razvidno že iz tega, da tega poročila nikakor ni mogoče uskladiti s pravo naravo mravlje Viktorja. O njej bo dovolj besed v naši zgodbi, ki da je znamenita ravno po tem, da je resnična. Je pa čisto zadosten protiargument tudi dejstvo, da se slon Marko jako zdrav in živ pojavi tudi v naši zgodbi, kar nikakor ne bi bilo možno, če bi čisto zares bil z dvema dobro odmerjenima udarcema pobit do končnega, kakor lažejo druge inačice drugorazhodnih poročil. Resnica pa je taka in je neskrtnost bistvene narave mravlje Viktorja:

Je pa nanoslo, da je bil mravlja Viktor po naravi hraber in osamljen mož, ki se nikakor ni spuščal v take, njegove osamljenosti nevredne, avanture, kot je to bil lov s krdelom stodevetindevetdesetih mravelj. Ostaja pa tudi nedognano, ali je tistih stodevetindevetdeset mravelj sploh počakalo slona Marka v zasedi (o tem, da je ta lomastil skozi džunglo in prepeval kakšno pesmico ali kaj, sploh ni dvoma). Najbrž je to bil kakšen drugi, veliko neznatnejši in nepomembnejši slon, morebiti San Antonio po imenu, ali kaka zebra, kakšen gnu, če je bilo sploh kaj.

Je pa tudi zelo negotovo, da sta se mravlja Viktor in slon Marko tisti dan sploh kaj videla, kaj šele, da bi se spopadla; je pa neizpodbitno potrjeno, da sta se srečala kakšen drug dan, a sta se le ponosno in prijazno pozdravila, kakor se tudi poda takima silnikoma, ter mirno nadaljevala vsak svojo nespokojno pot. Da pa mravlja Viktor le ni bil tak zakrknjen samotnik, temveč mož široke duše, je razvidno iz zgodbe, ki govori, kaj se je zgodilo mravlji Viktorju v izgnanstvu, kjer je srečal Blaža Barbarosa. Naj vam jo nemudoma povem.

Mravlja Viktor in Blaž Barbarosa

Je pa bil mravlja Viktor v izgnanstvu. To pa zaradi svoje hrabrosti in osamljenosti. Njegovih stodevetindevetdeset bojnih tovarišev mu nikakor ni uspelo odpustiti, da se je vedel tako, kot se je, in da sploh ni pobil slona Marka do smrti, ko so kričali: „Dej ga,

Viktor!“, ali pa vsaj, da bi ga pustil mirno oditi, ko so rekli: „Ah, pusti ga, Viktor, saj se ne spleča!“, ali pa karkoli ali pa vsaj karkoli. Toda ne. Ko je stodevetindevetdeset mravelj padlo zabrisanih po tleh in se ozrlo, da bi zakričalo Viktorju Dej ga! ali pa Pusti ga, saj se ne spleča!, Viktorja sploh ni bilo na slonovem hrbtu in tudi na glavi ne ali kje drugje, ampak je užival svojo osamljenost na kakšnem spehodu in najbrž tisti dan sploh ni srečal silnega slona Marka, če je to sploh bil Marko in ne kakšen neznanec San Antonio ali pa kaka zebra, kakšen gnu ali karkoli, če je bilo sploh kaj.

Zato je moral mravlja Viktor v izgnanstvo. Tam pa je srečal Blaža Barbarosa, slovitega gušarja in popotnika, očeta male Maje. Je bil pa Viktor molčeč mož in je rekel: „Pozdravljen, Blaž.“ Je pa nanese, da je bil Blaž Barbarosa, drugače dolgoletni znanec in odlični prijatelj mravlje Viktorja, molčeč mož in je rekel: „Pozdravljen, Viktor!“ Nekoliko več pa sta se pomenkovala ob njunem drugem srečanju, mravlja Viktor in Blaž Barbarosa.

Daniel V. LEVSKI

ekologija

Ekologija je danes nedvomno eno najaktualnejših področij zanimanja, tako v svetu kot pri nas. V zadnjih letih se vsepovsod formirajo institucije za raziskovanje ekološke problematike kot tudi organizacije za „zaščito človekovega okolja“. Tako npr. v Zagrebu že dalj časa obstaja „Komisija za zaščito in napredovanje človekovega okolja“, pred kratkim pa je bil osnovan tudi „Informativni, dokumentacijski in komunikacijski center za zaščito in napredovanje človekovega okolja“. Prva institucija je osnovana pri RK SOH, druga pa pri Referalnem centru sveučilišta Zagreba. Člani teh institucij so razvili nemajhno informativno-propagandno akcijo, razlagajoč in osvetljuječ probleme onesnaženja okolja. Vendar se je težko izogniti vtisu, da se ostaja zgolj pri prikazovanju posledic, tako v osvetljevanju ekološke krize kot tudi glede na nudene rešitve, pri čemer je potrebno poudariti, da je prva oblika delovanja daleč prezentnejša, kar pa je – vsaj za sedaj – tudi razumljivo. Ko pa se katerikoli problem osvetljuje zgolj v njegovi posledici, tedaj so tudi konsekvence in nudene rešitve neadekvatne. Tako nas vse češče prepričujejo, da se problem onesnaženja zraka rešuje z montažo filtrov na tovarniške dimnike in izpušne cevi avtomobilov. Podobno orientacijo izpeljujejo v sami akciji: ekološke organizacije znajo porabiti mesece in mesece, če ne že leta, v bitki za ta ali oni ribnik, to ali ono področje nad naftnimi polji oz. za to ali ono lokacijo kakega objekta – onesnažitelja okolja. Ne

glede na vse kongrese, sestanke in peticije so dosedanje rezultati teh organizacij enaki ničli, kar lahko ugotovimo preprosto tako, da se ozremo okoli sebe. Ti rezultati so enaki ničli preprosto zato, ker organizacije za zaščito človekovega okolja niso gibanja za odklanjanje vzrokov današnje ekološke krize, gledane v njenem celotnem – svetovnem – kontekstu, in to ne ekološkem, temveč družbenopolitičnem. In ni malo ekologov, ki bi hoteli konstituirati svojo aktivnost kot znanost nad znanostmi – po receptu ideologov, tvorcev ideologije o koncu ideologij. Kar povejmo: dobršen del ekologov ne sme pokazati na resnične vzroke ekološke krize enostavno zato, ker svojo kariero in družbeno afirmacijo gradijo ravno na teh vzrokih. Tako je pred nedavnim neki underground časopis iz ZDA obelodanil skupino profesorjev-ekologov, ki jih je financirala CIA. Razlog? Ti isti profesorji so s svojimi programi borbe proti plastičnim vrečkam pritegnili mlade leve radikale, in tedaj je Kapital baje začel pod pritiskom ekoloških organizacij malo po malo odstopati ter zgradil neko tovarno v Oregonu namesto v Arizoni, in temu podobno. Tako se je en del teh mladih radikalcev obrnil od „požiga Amerike do tal“ k ustanavljanju društev za zaščito prirode. In da je farsa dopolnjena, nekateri funkcionarji ameriške administracije obtožujejo ravno ekološke organizacije za energetske krize, z obrazložitvijo, da so jih slednje onemogočale v eksploataciji nafte na nekaterih področjih, in podobno.

Ti ekologi pa, ki vidijo ekološki problem v njegovem historično-družbenem kontekstu, obstajajo pred samo rešitvijo. Tako sta Paul R. Erlich in Richard L. Harins, ki sicer predlagata izredno radikalne ukrepe za reševanje svetovne ekološke krize, ostala izven poti in sredstev, s katerimi bi to dosegli. Predlagata utrditev optimalnega, oz. maksimalnega števila prebivalstva Zemlje, da bi se na ta način mogle zadovoljiti osnovne človekove potrebe, kot so:

- a) dovolj hrane (kvantitativno in kvalitativno)
- b) primerna nastanitev in obleka v skladu s klimatskimi pogoji
- c) okolje, kjer je človek minimalno ogrožen z lastnim onesnaževanjem
- d) zdravstvena služba, sposobna preprečiti nevarne okužbe in omogočiti človeku, da doživi starost.

Ne da bi hoteli dvomiti v dobronamernost avtorja zgornje teze, moramo podvomiti v njune umske sposobnosti, kajti ta dva ekologa nam na ta način puščata možnost za čisti ekološki fašizem ali pa za katerikoli od načinov zaslužnjevanja človeka po človeku, ki jih je človek v svoji ne tako dolgi, vendar v tem smislu domiselni zgodovini ustvaril. Resnično, oba trdita, da bi morali v ta namen eksploatacijo, razizem in vojno postaviti izven zakona. Kot da eksploatacija, razizem in vojna niso zakoni nad zakoni sveta! Kdo bo potem postavil take zakone izven zakonov? Morda gospod Nixon v sodelovanju z gospodom Rockefellerjem in Fordom ter v pogodbi s tovarišema Brežnjevom in Kosiginom? Financirala pa jih bo Bank of America in Standard Oil? Mislim, da tu komentar ni potreben.

Seveda, da niti ne pomislimo, kako smo mi iz tega izvzeti, bom navedel izveček iz materiala s tretjega sestanka „razširjenega iniciativnega odbora za formiranje jugoslovanskega sveta za zaščito in napredovanje človekovega okolja“, po „biltenu Republiške konference Saveza omladine Hrvatske za zaščito in unapređevanje čovjekove okoline“. „Pravica odločati o svoji usodi pripada vsem ljudem, ne glede na njihov ekonomski položaj, stopnjo izobrazbe in vsega drugega, kar jih razločuje“, (podčrtal avtor). Kot da je ljudem potrebna pravica, da lahko upravljajo svojo usodo, ne pa moč, da krojijo usodo sveta in svojo lastno. Tu spet naletimo na (čeprav zelo nespretno) prikrito tezo o čistem sistemu, ne glede na njegovo

buržoazno mentaliteto in način obnašanja, ter tako nastajanja komunistične družbe. Z buržoazno mentaliteto mislim na tekmovalno – odstranjevalno – potrošniško miselnost, z odgovarjajočim obnašanjem, s katerim se srečujemo tako pogosto, da je odveč to posebej opisovati. Za tem tu je tudi nekaj veliko otipljivejšega oz. konkretnjšega od miselnosti: neenakost. V socializmu opravičenih socialnih razlik ni in jih tudi ne more biti. Enakost je predpostavka socializma in komunizma. Torej, šele po izkorenitvi spominjanih ostankov buržoazne družbe se lahko zaobrne v naslednjo fazo reševanja ekološke problematike, seveda v nerazdružljivi povezavi s celotno stvarnostjo: odstranjevanje psiholoških korenov onesnaževanja vsega.

To pa je verovanje, da je človek nekaj drugega in drugačnega od prirode, da je narava človekov sovražnik in jo je potemtakem treba obvladati in si jo pokriti. Človek postane na ta način sredstvo, s čigar pomočjo se udejanja rast sistema, ki bi omogočal človekovo neodvisnost od narave. To verovanje naj bi nadomestilo zavest, da sem jaz to vse in da je to vse jaz, torej, da se prirodne moči ne obravnavajo kot tuje in neprijateljske, temveč kot realnost, ki ni niti dobra niti zla, temveč enostavno je.

To so neobhodni pogoji reševanja ekološke krize na način, ki bi istočasno garantiral svobodno razvijanje vseh človekovih potencialov. Vendar je precej verjetno, da bodo oblastniki sveta uspeli ustvariti čisti kapitalizem tako s pomočjo ekologov vseh dežel ali pa brez nje. Tega se je tudi bati, in proti temu je treba vstati.

Prevedel S(terle) J(adran)

POLITIKA ONESNAŽEVANJA

Ekološko krizo, ki je v prvi vrsti popularizirano obravnavana kot „neizogibno izginjanje naravnih bogastev“ na račun vse večjega bogatenja in tako boljšega življenja celotnega človeštva (?!), skušajo nekateri za to kompetentni krogi (?) s svojimi statističnimi podatki prikazati kot *factum brutum*, gola dejstva, čigar neprijetnosti odpravimo najlaže na ta način, da se na njih enostavno navedimo. Mar je to način rešitve ekološke krize? Ta zvižčnost vsakdanjih podatkov, ki bombardirajo zavest s samoumevnimi statistikami, briše jasnost svojih lastnih virov teh istih podatkov v neproblematično prisotnost. Je pač tako, kot je rekel mladi Hegel o lepoti švicarskih Alp... Usmeritev ekološke krize v izključno kompetentnost znanstvenih reševanj s pomočjo naj sodobnejše in še bolj sodobne tehnologije skuša zakriti pravo ozadje te krize, še več: to prikritost poizkušajo (in to dokaj uspešno) profesionalizirati, postaviti v službo določenih političnih sistemov. Kajti reševanje ekološke krize je reševanje krize politike, ki je v svoji orientaciji „naletela na neprijetnosti“. Vsaka parcialna specializacija na tem področju, iztrgana iz socialno-političnega konteksta, pomeni v veliki meri taktiko prikrivanja. In kaj dosega takšno prikrivanje...?

Seveda je vprašanje, ali – in če je, potem v kakšni meri – je v interesu političnega sveta rešitev ekološke krize, ki je njegova konsekvence, „nezakonski“ otrok. Kajti ekologija kot politična kategorija in vice versa politika kot ena kardinalnih komponent ekološke krize (še?) ni odkrito prevzela svojega mesta v političnem dogajanju svetovnega obsega, čeprav ji to mesto zagotavlja njen planetarni karakter; in vprašanje je, kakšni bodo izhodi trčenj med politično sfero, razbito na (ekonomsko-politične) različne sisteme na eni strani in univerzalnostjo ekološke krize, krize, ki jo je mogoče in nujno „rešiti“ le v dimenzijah njene lastne razsežnosti, tj. planetarno. (Stockholmska konferenca o človekovem okolju je usahnula v pričkanja o udeležbi raznih političnih vodstev, ...) Politika kot profesionalna dejavnost in ekološka kriza kot ogrožitev te iste dejavnosti – in ne samo nje! – sovpadata v parcialnih rešitvah, kar pa ne zadeva prave narave tako prve kot druge: ekološka kriza je modus vivendi ekspanzije gospodarske politike nasploh in politike posebej, ki ustvarja Družbo Superlativov, kjer so na iluzoričen način zakrite neposredne politične aspiracije (najboljši, najbolj zaželen, najbolj vaš intimni spray ta pa ta). Tako ekonomizirana politika manevrira s tisto vizijo človekovega sveta, ki se kaže v volji po počlovečenju narave, oz. kot je to Hegel filozofsko formuliral na začetku kapitalistične ekspanzije: „Duh narave ustreza naravi duha“. Izpeljava te orientacije človekovega delovanja je v naturalizmu kot dovršenem humanizmu (Marx), vendar znotraj političnega sveta ideologije napredka (ČESA?) usmerjena v današnjo historično situacijo, postavlja pod vprašaj kontekst takšne usmeritve.

„Tribuna“, sicer študentski list, odpira prostor za refleksijo o ekološki problematiki; zaželeno pa je, da se posamezna področja analize obravnavajo v kontekstu celotnega družbeno-političnega dogajanja. Menimo, da kritika ekologije v prvi vrsti zadeva izvore te krize, ki naj bi bili tudi izhodišče vaših prispevkov.

Urednik

socialno urejenost.

Problem onesnaževanja človekovega okolja se pojavi sočasno z nacionalizmom ter ostalimi dobrotami kapitalizma in buržoazne družbe. Samo po sebi je umevno, da je kapitalizem vzrok današnje ekološke situacije, ki se ne bo mogla pričeti reševati, vse dokler obstaja kapitalistični princip tekmovanja med gospodarskimi sistemi raznih dežel, razen če ne ostanemo brez energetskih virov, pa potem vse skupaj vzame hudič; princip, katerega so prevzele tudi socialistične dežele ali bile v to vsaj prisiljene, kot tudi naša. Razrešitev te situacije je za kapitalistične dežele v komunistični, za socialistične dežele pa v kulturni revoluciji s ciljem odstraniti

Uredništvu Tribune
CE JE ŠOLA DRŽAVNA, ČEMU NE BI BILO DRŽAVNO ŠE NOVINARSTVO, KI JE ŠOLA ZA ODRASLE *

Izvod teksta Mar res tuja navlaka?, ki je odgovor študentov FSPN na članek F. Šalijs, objavljene v prazničnem Delu (29.11.1973), je delegacija študentov te fakultete 11.12. t.l. odnesla na uredništvo omenjenega časopisa. Papirje smo nesli na Delo osebno iz enega samega razloga: vsesplošnega dvoma glede objave besedila v glasilu SZDL (le od kod to zlobno sumničanje??); da bi morebitne zaplete na kraju samem razpletli. Od odgovornega urednika tov. Frasa smo dobili zagotovilo, da bomo o možnosti neobjave našega odgovora Šalijsi „kritiki“ obveščeni in ob eventualnih nadaljnjih nejasnostih okoli naših, v tekstu izraženih stališč, povabljeni na ponoven razčiščevalni razgovor, to pot z glavnim urednikom Dela.

Ker nas uredništvo že večkrat imenovanega časopisa še vedno ni obvestilo o usodi našega članka, stika z glavnim urednikom pa nam navkljub pogostim poskusom ni uspelo navezati, nevedni sklepamo, da nam omenjenega besedila v Delu ne mislijo objaviti, oziroma da mu skušajo s prozornim trikom (zavlačevanja) zmanjšati aktualnost.

Ker smo prepričani, da je problematika ki jo je v svojem članku obdelal F. Šali, in ki smo jo v našem odgovoru osvetlili v nekoliko drugačni luči, oz. z isto lučjo z druge strani, smo tudi prepričani, da bi ta naš odgovor le moral priti v javnost. Zato želimo, da sporno (?) besedilo objavite, s tem prispevom v vašem (in našem) časopisu.

Tovariški pozdrav, IO SS FSPN
Ljubljana, Titova 102, 20.12.1973

* cit. iz Gramscija (Izabrana dela, Kultura Beograd 1959, str. 346)

** ostali bibliografski podatki o Šalijevem članku v našem odgovoru nanj.

IZ FAKULTETNIH GLASIL

BOLJE GROB NEGO ROB!!!

Študentje se v sedanjem trenutku brez dvoma nahajamo pred zelo pomembno odločitvijo, gre za naše bodoče organiziranje. V grobem rečeno gre za to, ali bo Skupnost študentov tudi naprej ohranila svoj avtonomen značaj ali pa se bo zljila v enotno organizacijo z Zvezo mladine in se bo radij delovanja Skupnosti zožil samo na fakultete. Odločitev, takšna ali drugačna, bo bistveno vplivala ne samo na naše bodoče delo ampak sploh na fizionomijo bodočega slovenskega študenta. Zato se moramo sedanje naloge lotiti z vso resnostjo in odgovornostjo, predvsem pa moramo prislusniti vsem, prav vsem študentom, bolj kot kdajkoli prej mora prevladati odločitev, ki bo temeljila na resnično demokratičnem izboru dvanajst tisoč članov ljubljanskih visokošolskih zavodov.

IO SS LVZ je poleg svojih znanih 14 stališč doslej podal en sam dokument v zvezi s tem problemom. Edini dokument, o katerem je sploh moč razpravljati, je t. im. Osnutek predloga organiziranosti študentov, ki v dveh razdelkih vsebuje 19 točk. Žal pa nam tudi ta „prispevek za diskusijo“ kot je poluradno naslovljen, pri sedanjih dilemi ne pomaga mnogo. Teh 19 točk ni nič drugega kot nekoliko nesistematičen prikaz nekaterih tehničnih vidikov bodočega organiziranja. Vsi vemo, kako naporna je bila pot, po kateri smo slovenski študenti leta 1968 prešli iz Zveze študentov v Skupnost študentov. Vsi vemo, koliko možnosti, in sicer, predlogov, proti predlogov, argumentov za in proti je bilo izrečenih za in proti, preden smo se študentje odločili za tisto obliko organiziranja, za katero smo menili, da edina omogoča nemoteno razraščanje in napredovanje samoupravljanja, edina daje študentski akciji polno akcijsko svobodo, neomejeno od raznih oblastvenih birokratskih forumov. In v preteklih petih letih ta oblika organiziranja ni naletela niti na eno vsebinsko kritiko. Več kot enkrat se je izkazalo, da lahko način našega

organiziranja spremenimo samo tako, da se izpopolnjujemo in izboljšujemo samoupravni princip Skupnosti študentov. In prav v tem principu je kot nekaj samoumevnega zajeto tudi sodelovanje ne samo z vso mlado generacijo, ampak z vsemi naprednimi elementi v naši družbi. Zaprtosti in ožkosti ni mogel Skupnosti študentov nihče očitati. Nasprotno, v temeljnih dokumentih SS je do konca obsojen celoviti odnos univerzitetnega delovanja tako do študija kot tudi do družbe.

Temu principu je IO SS LVZ sedaj postavil nasproti 19 točk, ki se vsebinsko niti enkrat ne lotevajo dejanskega študentskega dela in študija. 19 točk avtomatično izhajajo iz dejstva, da je fuzija z ZM že dogovorjena stvar, ki jo je treba samo tehnično sprejemljivo speljati. Kje je en sam argument, en sam dokaz, da je bila v dosežanem principu organiziranja skrita tista velika pomanjkljivost zaradi katere je treba čez noč obrniti na glavo vse, kar je bilo do sedaj narejeno? Argument, češ SS bo še ostala na nivoju samoupravljanja na fakultetah, je ničel in lažniv. Bistvo SS je prav njena celovitost. Akcije in delovanja v preteklosti so pokazali, da ni mogoče deliti „fakultetnega samoupravljanja“ in „splošne politike“. Okrnjena in pohabljenost SS bi zgubila prav svoje bistvene vrednosti.

Toda to še ni vse. Poglejmo, kaj nam IO SS LVZ nudi v zameno za našo dosežano obliko organiziranosti. Fuzijo z ZM, kot smo že rekli. Nujnost tega zlitja opravičujejo z demagoško frazo (glej uvod k 19 točkam), da smo študentje del mlade generacije in da se od nje ne smemo organizacijsko ločevati. Kaj je na tem res in kaj ni.

Dejali smo že, da je bila SS vedno popolnoma odprta za vsako tako sodelovanje, ni pa mogla, če ni hotela potvarjati realnosti, zanikati specifičnih študentskih interesov. Še bolj važno pa je vprašanje, če nam zlitje z Zvezo mladine res zagotavlja večje sodelovanje z „vsemi deli mlade generacije“. Vsi smo sodelovali, vsaj v srednji šoli, z ZM. Prav tako tudi sedaj redno spremljamo njeno delo. Žal pa o tej organizaciji lahko najdemo le malo pohvalnih besed. Birokratizirana organizacija aparatčikov, ki se je že davno odtujila od svojega zaledja, ki se je že davno prelevila v senilno in prazno posedanje in besedičenje plačanih funkcionarjev, ki jim je bilo delo po forumih edini smisel in namen. Opravičujemo se, ker te ostre kritike ne bomo natančneje podkrepili s konkretno analizo. To namreč ni namen tega teksta. Obtožbe na račun pavšalnosti pa zavračamo z dejstvom, da se je ta kritika z vsemi dejstvi in argumenti že nešteto pojavila tako v študentskih informativnih sredstvih, stališčih, na zborovanjih itd. Prav gotovo je bil prepričljiv dokaz tudi udeležba oziroma neudeležba Zveze mladine pri množičnih akcijah, ki jih je organizirala SS. Dovolj o tem. Iz vsega povedanega sledi jasn zaključek. Nameravana sprememba v študentskem organiziranju je vse preveč odločilna in usodna, da bi jo lahko sprejeli z levo roko. Vse preveč je tehničnih in upravičenih pomislekov. Zato zahtevamo, da tisti, ki to spremembo zagovarjajo, pripravijo mnogo bolj vsebinske in analitične predloge, ki bodo res podlaga za razpravo, ne pa samo dokumente, kot sta 14 in 19 točk, ki izhajata iz dejstva, ki ga študentje sploh niso potrdili.

Popolno neresnost IO-ja do teh problemov dokazuje tudi dejstvo, da je skupščina LVZ sedmega decembra ostro skritizirala 19 točk in da je delovno predsedstvo (beri: IO) obljubilo, da bo v materiale za razpravo vneslo vse pripombe. Poleg tega skupščina 19 točk ni sprejela, ampak je samo pristala, naj bodo eden izmed materialov za razpravo. In kaj je storil IO? (2. številka Študentskega dnevnika, 14.12.73) Dobesedno je prepisal 19 točk (z dvema nebitvenima dodatkom) in jih študentom prezentiral kot stališče. To dejstvo kaže v jasni luči popolno neodgovornost vodstva študentske organizacije. To je samo še en dokaz več, da se sedanje vodstvene strukture SS niti malo ne zavedajo resnosti trenutka.

Zahtevamo, da IO SS LVZ omogoči, da se bodo res vsi študentje izrekli za ali proti nameravanim spremembam, in ne samo skupščina, ki študentskih stališč ne more predstavljati, saj o njih sploh še niso bila izrečena stališča. Ostanimo dosledni osnovnemu duhu SS, dokažimo, da smo sposobni delovati po samoupravnih in demokratičnih načelih. Menimo, da lahko samo stališče vseh študentov in ne samo njihovih predstavnikov da pravo vrednost in verodostojnost taki ali drugačni odločitvi.

Pripis uredništva:

Uredništvo namerava pomembnejše članke iz fakultetnih glasil ponatiskovati. Gornji tekst je vzeti iz druge številke letošnjega FIFAK-a in je edini tehtnejši prispevek na temo študentskega organiziranja, ki se je v zadnjem času pojavil v katerem od fakultetnih glasil. Kot takšnega ga uredništvo tudi obravnava.

MAR RES TUJA NAVLAKA?

V praznični številki Dela (29. nov.) je bil na 21. strani objavljen članek Franca Šalijs Brez tuje navlake. Študentje fakultete za sociologijo, politologijo in novinarstvo smo izvajanje omenjenega pisca sprejeli z ogorčenjem. Ker „kritika“ fakultete prizadeva predvsem študente, čeprav bi iz Šalijskega članka tega ne mogli sklepati, smo na sestanku študentske organizacije na fakulteti sklenili nanjo odgovoriti.

Najbolj nas je prizadel način Šalijske kritike, ki daje celotnemu članku neresen ton. Za kritično oceno oz. prikaz je premalo „ne povzeti vseh kritičnih in izredno pomembnih ugotovitev“. Ravno tako je vsaj dvoumno, če ne protislovno, kombinirati „nekaj splošnih in osebnih mnenj“, pri tem pa ne označiti, katero mnenje je osebno in katero splošno. Tako je kritika zamegljena, nejasna in nujno zgreši svoj namen. Nič manj licemersko ni izogibanje konkretni kritiki, t.j. skrivanje misli in dejstev za nekakšno abstraktno splošnostjo. Presenetljivo pa zveni, ko Š. v zaključnem akordu

svojega pisanja zahteva, da bi moralo „priti čimprej... do konkretne kritike“.

Temu se pridružuje izmikavanje trditvam oz. relativiziranje le-teh z različnimi besedami in besedicami, ki v resno kritiko gotovo ne sodijo. (n.pr. če, skoraj, nekateri itd.).

Patološka raba različnih fraz oz. terminov, ki v danem kontekstu izvenijo kot fraze, samo še prispeva k nadčutnemu značaju kritike (marksizem, delavski razrez, tujost itd.).

Aprioristični pristop F.Š. pa odvzame njegovi „kritiki“ poslednji dober namen: „Kritična ocena predloženega učnega načrta bi prav gotovo pokazala...“ (podčrtal IO)

Iz kritike same je razvidno, da se nanaša predvsem na nosilce posameznih predmetov, čeprav to ni odkrito povedano. Sklepamo, da gre za nadaljevanje napadov na našo šolo, kar kaže, da problemi v zvezi s fakulteto (kadrovski?) še niso razrešeni. Prepričani smo, da na tak način tudi ne bodo: „razčiščevanje“ gre povsem mimo študentov. Tudi željena reforma šolstva bo nujno propadla, če bo narekovana „z vrha“ in ne bo upoštevala študentov kot edinih možnih nosilcev lastnega izobraževanja. Ker je danes ta možnost le potencialna, je vloga študentov ostro omejena na pasivno kopičenje znanja. Pozabljena oz. nepriznana pa je potreba po SAMO-oblikovanju človekove (študentove) osebnosti. Brez te potrebe in mož-

nosti je graditev in razvijanje resnične samoupravne družbe v osnovi omajana; v najboljšem primeru šole proizvajajo ljudi, predane ozki specializaciji, a brezbrizne do dogajanj v družbi.

Š. se očitno zavzema za marksistično naravnano izobraževanje in vzgojo, pri tem pa osnovnega problema ne spregleda. Pripravljanje diplomantov za njihovo uspešno, ustvarjalno delovanje v samoupravni socialistični družbi ni odvisno od prežetosti posameznih predavanj (ex cathedra!) z marksizmom oz. količina predpisane marksistične literature, temveč od načina podajanja in prisvajanja, osvajanja družbeno in človeško (za človeka) potrebnega znanja.

Pisec na široko razpravlja o usmeritvenih predmetih, v obravnavi pa je bil le eden. Tudi pregled družbenoslovne literature v desetih (!) obravnavanih programih nudi drugačno podobo. Če bi F.Š. le količkaj poznal programe posameznih predmetov, ne bi slepo sledil poročilom z razprave. Ugotovil bi, da je marksizem kot obvezna in priporočljiva literatura v veliki meri zastopan v vseh predmetih, da je tudi z vseh področij priporočena razpoložljiva domača literatura.

Dotaknimo se še vprašanja „tuje navlake“ oz. „tujih ideoloških vplivov“. Z zapiranjem v slovenske oz. jugoslovanske meje, ki naj bi nas obvarovalo „tuje nevarnosti“, bi bil naši mladi družboslovni znanosti onemogočen razvoj, ki ni odvisen le od domačih teoretičnih in praktičnih dognanj, marveč od stalnega soočenja le teh s svetovnim, „zahodnim“ in „vzhodnim“ družboslovjem. V želji po zaprtosti je istočasno izražen dvom v sposobnost našega marksizma za uspešno konfrontacijo s svetovnim. Da nas ves ta strah pred tujstvom ne bo privedel do tega, da bomo začeli preganjati še klasike marksizma, ki tudi niso naši rojaki.

Takim in podobnim piscem, ki srdito vzklikajo proti navlaki, pa predlagamo, naj v prihodnje raje usmerijo pozornost tudi na druge, za razvoj osebnosti v socialistični družbi nevarnejše navlake: samo takoimenovana zabavna literatura, ki je nesporno eden glavnih nosilcev drobnoburžoazne (zahodne!) ideologije, je pri nas od desetih tisočev ton pred desetimi leti narasla na današnjih dvesto tisoč ton!

Ko F.Š. vso tujo družboslovno znanost, ki ne izhaja iz postavk naših družbeni stvarnosti ustreznih marksističnih razmišljanj, imenuje „navlaka“, se s svojim dogmatizmom spet odmakne od ustvarjalnega marksizma. S tem, ko preko osrednjega glasila naše najbolj množične družbenopolitične organizacije vsiljuje nekatere poglede in stališča našim delovnim ljudem, monopolizira oblikovanje javnega mnenja. Na ta način zavira tudi objektivnost in demokratičnost obravnave novega učnega načrta FSPN, ki ga je ta ustanova razposlala 600 naslovnikom v republiki, med katerimi so delovne organizacije in ustanove, od katerih je obstoj naše fakultete bolj ali manj odvisen (finančno).

Ob koncu našega odgovora se zaradi že omenjenih nejasnosti Šalijeve „kritike“ še enkrat vprašujemo, v čigavem imenu je članek napisan: menimo, da gre bolj za slo po afirmiranju nekega posameznika kot pa za stališče ali pa za mnenje celotnega CK ZKS.

Ker niti Šalijeva „kritika“ niti naš odgovor nanjo nista izčrpala vsebine nerešenih vprašanj, ki jih oba nakazujeta, vabimo Šalija in vse zainteresirane na razgovor, ki ga bomo študentje v kratkem organizirali.

IO SŠ FSPN

PRIPIS UREDNIŠTVA

DELO je objavilo povzetek pričujočega članka v svoji sobotni izdaji, vendar smo mnenja, da je prav, da vse strani povejo v celoti svoje mnenje. (Postopek Dela, ki je objavil odgovor profesorja Benka in svojo interpretacijo pričujočega članka, se nam zdi karakterističen znak malomarnega odnosa našega osrednjega dnevnika do študentov. Uredništvo se sicer ne postavlja izrecno na nobeno stran, ampak si samo želi, da bi bilo ob problematiki FSPN čim manj vsakršnega manipuliranja in da bi polno afirmacijo doživeli čisti argumenti.

PORUŠENO RAVNOTEŽJE MED NORMALNIM IN PATOLOŠKIM

POROČILO O KNJIGI IZMEĐU NORMALNOG I PATOLOŠKOG

Knjigo s tem naslovom je napisal mladi (roj. 1942) sarajevski psihiater Dušan Kecmanović in je izšla v založbi beogradske študentske revije „Ideje“. Knjiga obravnava teme, ki spadajo v področje socialne psihopatologije in socialne psihiatrije. Temu primerno je knjiga razdeljena na dva dela. Prvi ima naslov „Med normalnimi in patološkimi oblikami obnašanja“ in vsebuje več samostojnih študij. Drugi del pa nosi naslov „Duševni bolnik in družba“ in vsebuje prav tako več samostojnih razprav.

Za Kecmanovića je značilno, da ne obvlada samo svoje ožje stroke, t.j. psihiatrije, temveč v svojih analizah uporablja tudi izsledke in dognanja iz filozofije (zlasti eksistencializma in marksizma) pa tudi sociologije in socialne psihologije. Avtor si prizadeva utemeljiti socialno patologijo in socialno psihiatrijo na temeljih Marxove filozofske antropologije in je v tem prizadevanju, razen morda L. Bavconu in že umrlega V. Jakovljevića, eden zelo redkih pri nas. Pa tudi sicer sta, kot je meni znano, pri nas izšli le dve knjigi, ki obravnavata to problematiko: Socialna patologija (več avtorjev, CZ 1969) in Uvod v socialnu patologijo (dr. V. Jakovljević, Naučna knjiga, 1970).

Iz prvega dela knjige bom prikazal razpravi: „Nekonformistično in aberantno obnašanje“ ter „Narkomanija in socialna vloga“.

V prvi razpravi uvršča avtor nekonformistično obnašanje v deviantno obliko obnašanja, vendar ga hoče razmejiti od aberantne forme deviantnosti (prostitucija, alkoholizem, mladinska delinkvenca itd.). Za precejšen del avtorjev, ki obravnavajo socialne patološke pojave, je namreč značilno, da nekonformistično obnašanje obravnavajo kot aberantno ali pa da ga sploh ne omenjajo. Vzrok je v vrednostno ideološkem ozadju nekonformističnega obnašanja, kar ga tudi loči od aberantnih oblik deviantnosti. Večina avtorjev (npr. A. Cohen, R. Nisbet, E. Lemert) definira deviantno obnašanje kot tisto obliko aktivnosti, ki odstopa od družbeno priznanih pričakovanj, to je „od vsote točno določenih pravic in obvez, ki jih imajo med seboj posamezniki v nekem družbenem odnosu“. Tako pojmovanje deviantnosti vključuje tudi nekonformistično obnašanje, in je po Kecmanovićevem mnenju zasluža ameriškega sociologa R. Mertonu, da je razmejil ti dve področji deviantnosti. Merton loči štiri osnovne kategorije deviantnega obnašanja: inovacija, ritualizem, umik, upor (pravzaprav so to tipologije načina posameznikove prilagoditve, sem spada še konformizem – glej P. Jambrek: Od ritualov do upora, Ljubljana 1973, razdelek Deviantno ravnanje kot konflikt in inovacija). Do teh štirih (oz. pet) kategorij pride Merton z odvojitvijo kulturnih ciljev od družbeno dovoljenih (institucionaliziranih) sredstev za njihovo doseg. Posameznik lahko reagira na enega izmed teh možnih načinov: da sprejme

tako družbeni cilj kot institucionalizirana sredstva za doseg tega cilja (konformizem), da prvega sprejme in drugega zavrne (inovacija), da prvega zavrne in drugega sprejme (ritualizem), da oba zavrne (umik), da oba zavrne, toda prizna nove cilje in sredstva (upor). Navedeno tipološko klasifikacijo deviantnega obnašanja je Merton prvič objavil v delu Družbena teorija in družbena struktura (Social theory and social structure, 1949). V novi razširjeni in redigirani izdaji iz leta 1957 je naredil bistvene spremembe, kar se tiče nekonformističnega obnašanja. Merton sedaj uporništvu izloči od ostalih kategorij in ga imenuje nekonformistično obnašanje, ostale tri kategorije (inovacija, ritualizem, umik) pa proglasi za aberantno obnašanje.

Značilno za nekonformista je, da ne prikriva svoje distance do obstoječih družbenih norm, nekonformist radikalno problematizira legitimnost družbenih norm, aberant – nasprotno – priznava legitimnost norm, ki jih krši: nekonformist postavlja namesto starih neustreznih norm nove, aberant tega ne počenja itd. (te razlike med nekonformistom in aberantom so podobne razlikam med progresivno in regresivno subkulturo, kot je to opisal R. Schwenter v knjigi Theorie der Subkultur, Teorija subkulture, Kipp. und Witsch, 1971).

Kecmanović ugotavlja, da se v zadnjem času pojavlja vse več stališč, mišljenj in aktivnosti, ki odstopajo od družbenih norm in pričakovanj. Karakteristično je, da so te oblike takoj okvalificirane kot deviantne v smislu aberantnosti (značilen indikator avtoritarne strukture Slovencev je podatek iz raziskave inštituta za sociologijo in filozofijo, kjer je 90% anketirancev odgovorilo, da bi bilo treba kaznovati „neprimerno obnašanje“).

Po avtorjevem mnenju bi bila danes bolj kot kdajkoli prej potrebna taka konceptualno in metodološko začetna socialna patologija, ki bi lahko definirala družbeno normalno in družbeno deviantno obnašanje in pri tem izhajala iz osnovnih predpostavk Marxove filozofske antropologije.

„Med drugim (odsotnost takšne socialne patologije, moja opomba) je tudi to gotovo eden od razlogov, da v naši družbi odnos do nekonformističnih oblik obnašanja določa sodba in mišljenje tistih, ki jih položaj v družbeni hierarhiji na neki način obvezuje, da apriorno izenačujejo vse oblike deviantne aktivnosti.“ (str. 76).

Zastavlja se vprašanje: zakaj uvrščati nekonformistično obnašanje v deviantno? Ter: kakšne so normalne oblike obnašanja? Vse več ljudi, začeni od Fromma, Reicha, Lainga, Cooperja, Kenistona, Marcuseja, da ne govorimo o množicah mladih, je prepričanih, da je nekonformizem (se pravi deviantnost po definiciji socialne patologije) bolj zdrav, kot so normalne (konformistične) oblike obnašanja.

V spisu Družbena vloga in narkomanija govori o primarni in sekundarni narkomaniji v dveh fazah. Nagibi, ki vodijo posameznika k uživanju mamil, so različni: beg iz težke konfliktna situacije, potrebe po specifični skupinski identifikaciji in pripadnosti, gola imitacija, želja po razširitvi meja občutenja in doživljenjskih dimenzij itd. Vendar pa postane narkomanija relevantna, ko posameznik začne jemanje mamil interpretirati in psihološko organizirati.

neka oseba začne uživati mamila, tudi tisti kot deviantnost v mora do tega zavzeti neko stališče. Najpogostejša reakcija je, da poskuša otopeni ostrino deviantnosti oziroma grešnosti, da na ta način lahko del njegove deviantne osebnosti koeksistira z drugimi nedeviantnimi aktivnostmi. Po Lemertu se ta oblika simbioze imenuje primarna deviacija (narkomanija). Ta blažja oblika narkomanije pa se pod določenimi pogoji hitro sprevrže v sekundarno narkomanijo, ko določena oseba sprejme družbeno vlogo narkomana in je tako rekoč prisiljena stalno se deviantno obnašati oz. jemati mamila. Ti pogoji pa so predvsem odvisni od vrednostnega sistemneke družbe, oz. konkretnje, od stališča javnosti do narkomanije in od zakonskih določil v zvezi s tem. Čimbolj represivno se družba oz. institucije prisile obnašajo do uživalec mamil, bolj bodo ti prevzemali vlogo pravih narkomanov, se pravi, tem hujši narkomani bodo. Avtor pravi: „Obstoji mnogo osnov za verovanje, da se bodo neustrezne posledice javnega in institucionaliziranega tretmana tako imenovanih psevdonarkomanskih manifestacij šele pojavile na obzoru dogajanj v vsej svoji negativnosti, predvsem v povečanju pravih narkomanskih manifestacij, v doslednem prakticiranju družbene vloge narkomana. (str. 67)

II.

Iz drugega dela knjige, ki nosi naslov Duševni bolnik in družba, bom skušal na kratko povzeti bistvene misli iz študij: Nekateri dileme socialne psihiatrije, K novemu pojmu duševno bolnega človeka.

Socialna psihiatrija je veda, ki se ukvarja z raziskovanjem socialnih implicacij duševnih bolezni. Socialni okvir duševne bolezni tvorita na eni strani struktura psihiatrične bolnice, na drugi družba v celoti. Po E. Goffmanu vsaka institucija odteguje svojim članom del interesa in časini prizadeva, da njihove socialne kontakte kar najbolj zreducira. Za razliko od institucij, ki človeka delno zaslužujejo, je psihiatrična bolnica totalitarna institucija. Človek je tu zreduciran na eno samo dimenzijo – dimenzijo duševnega bolnika kot objekta diagnostično terapevtske obravnave. Kar je značilno za atmosfero v teh bolnicah, je prisotnost izredno togih avtoritarnih odnosov. Zato je tudi najvišja stopnja resocializacije, ki jo bolnik lahko doseže v takem okolju, praktično brez efekta, ko se vrne v mnogo bolj komplicirano in strukturirano naravno okolje. Nekateri psihiatri so začeli dvomiti o smislu zdravljenja v takšnih bolnicah. Začeli so zagovarjati demokratičen (tudi samoupravi) model psihiatričnih bolnic. Vedno bolj so prakticirali „novo terapevtsko kulturo“. Realizacijo le-te predstavlja še najbolj tako imenovana terapevtska skupnost. Nastajati so začeli različni rehabilitacijski centri (terapevtski hoteli, terapevtski klubi), ki so pacientom omogočali kontinuiteto odnosov tako z delovnim mestom kot z družino in znanci. Nastale so oblike rajonske ali sektorske psihiatrije, kjer psihiater sam prihaja k pacientu in proučuje njegove psihopatološke manifestacije v njegovem naravnem okolju.

Po mnenju nekaterih psihiatrov se mora socialna psihiatrija kot znanost o človeku (Opler pravi, da je socialna psihiatrija bodoča oblika vseh znanosti o obnašanju) angažirati pri spreminjanju obstoječega socialno političnega sistema. Nekateri celo pravijo, naj bi socialna psihiatrija odločala o bodočnosti človeštva (Chisholm). Kar se tiče zahteve o spreminjanju družbene realnosti oz. po destrukciji patogenih faktorjev v družbi, je najbolj radikalna pozicija antipsihiatrije (Laing, Cooper). Po mnenju le-teh je duševni bolnik izpostavljen nasilju treh socialnih instanc. Najprej z ostalimi člani družbe trpi pritisk represivnih socialnih sil, ki človeka pretvarjajo v amorfnó bitje. Upor proti takemu sistemu je označen za duševno bolezen (najbolj drastični primeri so v SZ). Tretja vrsta nasilja se pojavlja v psihiatričnem tretmanu, katerega cilj je, da „prekine potovanje bolnika v notranji svet“ in si ga prizadeva vrniti v okviru konformističnega načina obnašanja in mišljenja.

Naloga socialnih psihiatrov je, da postanejo nosilci revolucionarnih sprememb. Po mnenju avtorja so nujni pogoji za ozdravljenje duševnih bolnikov sinhrono revolucionarne spremembe na različnih področjih družbenega

življenja. Vendar ugotavlja, da je predpostavka za takšno angažirano socialno psihiatrijo antropološka utemeljenost, to je uvid v dejanske zmožnosti in potrebe človeka.

V študiji K novemu pojmu duševno bolnega človeka si avtor prizadeva odkriti zagonetko duševne bolezni in sam fenomen pojasniti iz dimenzij, ki se ne ujemajo s tradicionalno psihiatrijo.

Jaspers v svoji Splošni psihopatologiji piše, da obstoje trije tipi psihiatričnega pojmovanja duševne bolezni: prvič, bolezen se pojmuje kot somatsko patološki proces, drugič, kot prizadetost osnovnih funkcij – elementov duševnega življenja, tretjič, bolezen kot odstopanje od normalnega tipa.

Največkrat se pojem duševno bolnega oz. zdravega določa glede na tisto, kar je normalno po povprečnosti, in tisto, kar je vrednostno normalno. Vendar Kecmanović zavrača tak interpretativni model, katerega neustreznost (pa tudi ideološkost) je očitna. V precej učbenikih za psihiatrijo (tudi pri nas) se pojavlja nazor, ob katerem je duševno zdravje določeno s pojmi kot: „prilagajanje, adaptacija, sposobnost za pravilne odnose v življenju itd“. Predpostavka, ki leži v ozadju takšnega pojmovanja, je ta, da je družba zdrava. Nezdravo oz. bolno je vse, kar od družbe (okolja) odstopa. E. Fromm je nastopil proti takemu kljubovanju in duševno zdravje definira kot prilagajanje družbe resničnim človeškim potrebam. Tu nastopi problem, kdo lahko „ozdravi“ družbo.

Razlog, da se nekoga označi za duševno bolnega, ne leži v patološko anatomskem izvidu niti v nepopolnosti intramentalnega funkcioniranja niti ne v statističnih pokazateljih povprečnega, ne v družbenih idealih in prisilah. Razlog leži po avtorjevem mnenju edino v človeku, v specifičnosti njegove človeške narave. „Da rezimiram: duševno bolan človek je tisti človek, ki pod pritiskom zavestnih in nezavednih, poznanih in nepoznanih psiho-sociosomatskih mehanizmov daje svojemu odnosu do stvari, drugih ljudi, samega sebe tak pomeni, ki mu onemogoča, da se stalno realizira kot človek.“ (str. 72)

Kljub nekaterim preabstraktnim opredelitvam predstavlja knjiga D. Kecmanovića pravo subverzivno novost v jugoslovanski psihiatriji. Zanimiva pa bo tudi za tiste, ki se zanimajo za filozofsko antropološki, psihološki, sociološki problem človeka v odnosu do normalnega in patološkega.

Dodatek:

Kako Antena obravnava tako imenovani „mladoletniški nemir“.

Ta kratek sestavek naj opozori ne samo na laično, ampak tudi ideološko vrednotenje pojava, ki ga svetovalec v rubriki Zaupne besede imenuje „mladoletniški nemir“. Odgovor na vprašanje oz. problem nekega mladega človeka, ki je bil obsojen kot delikvent in je preživel svojo kazen v poboljševalnici, je bil objavljen v posebni obliki Antene (ki je gotovo najbolj brana publikacija pri nas) pod naslovom Prestopnik. Nekateri stavki zelo spominjajo na razpravo psihiatra dr. M. Kobala, objavljeno v zborniku Socialna patologija (CZ 1969). To kar pri branju tega odgovora najbolj pade v oči, je zelo odkrito enačenje nekonformističnega in aberantnega obnašanja. „Posebne oblike mladoletniškega nemira so tudi tiste oblike mladoletnikov, ki se združujejo zaradi posebnih kulturnih in umetniških teženj, ki so uperjene proti sedanjim umetnostnim in kulturnim tokovom v sedanjem svetu. Čeprav imajo te skupine razmeroma trdna načela in tudi trdnjše vrednote, jih njihov energični protest in upor zoper veljavna umetniška načela in umetniške strukture precej približuje tistim skupinam, ki divjajo v brezčilnem mladoletniškem nemiru.“ In dalje: „nesmiselno je torej, da na nekatere oblike mladoletniškega nemira gledamo povsem brezbržno in neprizadeto, ob drugih zelo ostro reagiramo.“ Od kod izvira ta v svojih konsekvencah tako strašljiva logika? Če drugega ne, nam tako pisanje (ki je v kontekstu Antene) odkriva zmes modernističnega (kritizira družbo, ki da ne daje mladim pravih vrednot) naivnega (omenjanje hrvatskega nacionalističnega gibanja je več kot politično naivno) tradicionalističnega (kot zdravilo pri „obvladanju“ nemira priporoča šport) mišljenja, ki v svojih potezah predstavlja model ideološke zavesti.

ČASI, KAKRŠNI SO SEDAJ

Etnološki pogled na „novo kulturo“

Jasminka GOJKOVIĆ

ODLOMKI

Težnja „nove kulture“ k tistemu, kar bi lahko tukaj imenovali inferiorna identiteta, je prisotna v celotnem načinu njenega življenja. Stara ameriška nostalgija po pastoralnem, ki združuje stari Zahod, ameriško indijansko kulturo, mir preprostega življenja z naravo, nostalgija, ki jo v sodobnem svetu vse bolj izriva racionalnost in udobna neobčutljivost, se v „novi kulturi“ ponovno pojavlja kot ena njenih dominantnih tem. V komunah na zapuščenih farmah, v katerih otroke vzgajajo skupaj vsi člani velike družine, kjer so pravice in dolžnosti za vse enake, kjer gojijo sadovnjake in živijo od zemlje – v takih komunah mogoče najizraziteje obstaja duh nove kulture. Povratek k naravi tistih ljudi, ki so končali fakultete in se potem odločili, da zažive drugačno življenje, s tem da skrbijo za rastline, tkejo indijanske odeje ali pripravljajo naraven jabolčni sok, se izraža (ta tendenca) v delno romantični, toda obliki, ki je realnosti blizu. Marca 1970 je „New York Times“ objavil članek Wayne Kinga o pojavu, da mladi vse pogostejše puščajo študij tik pred diplomom in odpirajo veliko število lončarskih in usnjarskih delavnic, delavnice, v katerih delajo sveče, nakit ali ročno vezejo obleke. Majhne obrtne delavnice na Telegraf Aveniji v Berkleyu so že prisilile veleblagovnice z druge strani zaliva v San Franciscu, da znižajo cene svojim usnjarskim izdelkom. Novi obrtniki se trudijo spoznati svoje kupce, „da bi stvari, ki jih delajo za njih, lahko bile resnično njihove. Kožo dobimo od živali, ki so del narave. Človek si želi dati roko nanjo in jo pobožati. Koža ni takšna kot plastika. Danes imajo ljudje radi stvari, ki so pristne.“

Ta potreba po naravnem, toplem, ki bi preprečilo plastičnemu, da popolnoma prevlada v življenju sodobne civilizacije, potreba po pozabljenih običajih Skupnosti, ki se je prehitro prepustila osiromašenim oblikam samozadovoljne družbe, je vodena tako z romantičnim kot naivnim zanosom in z vero, da je z ustanavljanjem oaz pravih človeških odnosov v brezčilnem svetu mogoče ta svet spraviti iz njegove letargične inerce.

Tako imenovane „mikrobiotične restavracije“, ki se vse pogostejše pojavljajo in ki jih odpirajo prav bivši študenti, so eno od takih mest, v katerih je ponovno oživilen duh življenja v skupnosti. Ti lokali nimajo ničesar skupnega z lažnim sijajem dragih barov. V teh lokalih je tako kot v stari kuhinji iz 19. stol. ki je bila center hišnega življenja: vse se nahaja v enem prostoru, tako da si vsi na neki način delijo vse aktivnosti v tem prostoru. Izza šanka se vidijo peči, v katerih pripravljajo jedila in pečejo pite. Ljudje, ki strežejo, se po ničemer ne razlikujejo od tistih, ki sede za mizo. Natakarske uniforme v barih in restavracijah, na katere smo navajeni, rabijo temu, da postavijo natakarkarja v posebno kategorijo, ki je in mora ostati jasno ločena od obiskovalcev kavarn. Tukaj (v mikrobiotičnih restavracijah) ni ne uniform ne običajnih izrazov profesionalne prisrčnosti. Na prvi pogled je jasno, da tisti, ki delajo v tem prostoru, in tisti, ki ga samo obiskujejo, pripadajo isti skupnosti stila.

Za veliko nezastirto leseno mizo običajno sedi nekaj deset ljudi. Njim brez ozira, ali vedo ali ne, prinašajo jed v skupni posodi. Tako se ustvarjajo nove oblike obnašanja: delitev hrane med nepoznane kot ritual zbližanja med tistimi, ki drug k drugemu stopajo brez predsodkov.

Prevedel in priredil F.A.

PEVCI POZOR!

Nova slovenska glasbena skupina „SEDEM SVETLOBNIH LET“ POTREBUJE DOBREGA (NEAFIRMIRANEGA) PEVCA!

Želimo:

družaben, zaljubljen, sanjač, kreativen, posluh,

VISOK – ZVONEK GLAS – TENOR

Naslov:

Prečna ul. 2 (poleg japonske restavracije) v kleti, od 19 do 21

ali
„Tribuna“ Trg revolucije 1/II soba 86

Ponujamo:

dobra glasba, izvrstna oprema, prijetna družba

BORZNO POROČILO

KRAJ	MARIHUANA	HAŠIŠ	L S D	FIKS	SLIVOVKA
Ljubljana I	20 ND	35 ND	50 DN	100 ND	poceni
Ljubljana II	25	40	60	110	poceni
Ljubljana III	zastonj	zastonj	zastonj	protiusluga	zastonj
Ljubljana IV	Vse vrste drog se dobijo oz. vidijo le v izložbah in arhivih, razen slivovke				
Maribor punkt 1	23–25 Nd	28–30 Nd	40–60 ND	80 ND	poceni
Maribor punkt 2	23	29–30	60	90	poceni
Šentilj drž. meja	23	25–28	50	80	še poceni
Šentilj ena hiša	22	25–27	50–55	80	še poceni
Leibnitz ena trgovina z zelenjavo	20	24–26	40	60–70	draga
Leibnitz ena trgovina s sadjem	22–25	25	35–40	60	draga
Leibnitz ena trgovina pri meji	24	23–25	35–40	60	draga
N. Gorica	18–22	30	60	—	poceni
Gorizia	2000 Lit	3500–4000 Lit	3000 Lit	5000 Lit	draga
Amsterdam	4 DM	6 DM	7–8 DM	11 DM	zelo draga
Kopenhagen	3	5	4–6	8–10	zelo draga
Stockholm	3 USA dol.	4–4,5 USA dol.	3–5 USA dol.	5–6 USA dol.	visoko draga
Moskva	—	—	—	—	—
Odesa	1 USA dol.	1–1,5 USA dol.	6 USA dol.	—	—
Mexico City	1	2–3	6–8	—	—
New York	3–4	4–6	2–2,5	3–6	astronomsko draga
Afganistan 1	2–8	4–12	—	—	—
Trst	Poslušajte oddajo „Današnja borza v Trstu“ na radiu Trst!				

Opomba:

Za vse kraje veljajo gramske količine (hašiš, marihuana), za Afganistan pa kilogramske.

IZGLEDI ZA SR SLOVENIJO:

Cena vsem drogam za malenkost pade po zimskih počitnicah, nato se zopet rahlo dvigne, v maju začne padati in doseže v obdobju avgust-september najnižji nivo. Zatem ponovno narašča in je pred Silvestrovim najvišja v celem letu.

KOMENTAR:

V 5 (petih) ljubljanskih oštarijah (zaporedoma) niso imeli mleka, čeprav je točenje alkoholnih pijač do 7 30 ali do 8 prepovedano.

DODATEK:

Morebitne napake so gotovo posledica tiskarskih škratov, nikakor pa ne netočnih informacij.

Prof. Registr. DEALER

Mladinski dom v Bohinju organizira v času od 4.–11. februarja 1974 v sodelovanju z revijo „m“, Tribuno, Centrom za mladinski turizem ter s tovarno smučarske opreme Elan smučarski tečaj za študente (začetniški in dopolnilni). Cena 7 dnevnega tečaja je 66 starih tisočakov. Penzion, tedenska karta na Voglu, vadba smu-

čanja, brezplačno izposojanje smučarske opreme – smuči, čevlji itd., predavanja o tehniki smučanja in drugo.

Prijave pošljite na Center za mladinski turizem, Ljubljana, Celovška 49 tel. 321-897.

Študentje, ugodna priložnost za smučanje.